

יד מהרש"א
מסכת בבא מציעא
פרק שנים אוחזין בטלית
דף ב. – כ:

יחזקאל דוד פאלגער
ג' אדר א' תשע"ט

© Yechezkel Folger 2019

מפתח

דף ב.	5
.....	5
.....	5
.....	6
דף ב:	6
.....	6
דף ג:	7
.....	7
.....	8
.....	9
.....	10
.....	11
דף ד.	11
.....	11
דף ד:	13
.....	13
דף ה.	14
.....	14
.....	14
.....	15
דף ה:	15
.....	15
.....	16
דף ו.	17
.....	17
.....	17
.....	17
.....	18
דף ו:	19
.....	19
.....	19
.....	19
דף ז.	19
.....	19
דף ז:	20
.....	20
.....	21
.....	22
דף ח.	22
.....	22
.....	23
דף ח:	24
.....	24
.....	25
.....	25

.....	26
.....	27
.....	28
.....	29
.....	29
.....	32
.....	33
.....	33
.....	33
.....	34
.....	34
.....	34
.....	34
.....	35
.....	36
.....	37
.....	37
.....	38
.....	39
.....	39
.....	39
.....	39
.....	39
.....	39
.....	40
.....	41
.....	42
.....	42
.....	42
.....	42
.....	42
.....	42
.....	45
.....	45
.....	46
.....	46
.....	47
.....	48
.....	48
.....	52
.....	52
.....	54
.....	55
.....	55
.....	55
.....	57
.....	57
.....	57

דף טו:.....	59
סוגיא דגביית שבח חלק ח' גמרא הא מתניתא	59
סוגיא דגביית שבח חלק י' תוספות ד"ה מעות יש לו	59
סוגיא דגביית שבח חלק יא' רש"י ד"ה הלכתא	60
דף טז:.....	60
סוגיא דגביית שבח חלק יב' תוספות ד"ה ארצי קמי'	60
סוגיא דגביית שבח חלק יג' תוספות ד"ה האי שטרא	61
סוגיא דגביית שבח חלק יד' תוספות בא"ד ושויין	61
סוגיא דגביית שבח חלק טו' תד"ה בההיא הנאה	62
דף טז:.....	64
תוספות ד"ה אף על פי	64
רש"י ד"ה כל מעשה בית דין	64
דף יז:.....	65
רש"י ד"ה אינו נאמן	65
גמרא ואוקמינא בשחייב מודה	65
סוגיא דמעשה בית דין חלק א' תד"ה הטוען אחר מעשה ב"ד	67
דף יז:.....	69
סוגיא דמעשה בית דין חלק ב' תד"ה לא אמר כלום	69
דף יח:.....	70
סוגיא דמעשה בית דין חלק ג' תוספות ד"ה אטו גט	70
סוגיא דאמר תנו חלק א' תוספות ד"ה הא אמר תנו	71
סוגיא דאמר תנו חלק ב' תוספות בא"ד דאם אמר תנו	72
דף יח:.....	73
סוגיא דאמר תנו חלק ג' תוספות ד"ה מעולם לא התמנו	73
דף יט:.....	74
רש"י ד"ה אפותיקאות	74
דף יט:.....	74
תוספות ד"ה מצא שובר	74
דף כ:.....	76
תוספות ד"ה שמע מינה	76
תוספות ד"ה שובר בזמנו	76
דף כ:.....	76
גמרא שלשה קשורין זה בזה	76
גמרא דלמא לכתבינהו	77
רש"י ד"ה ואם יש עמהם סמפון	77
רש"י ד"ה שנמצא השטר	77
תד"ה מצא בחפיסה	77
דף כא:.....	77
רש"י ד"ה סמפון שיש עליו עדים	77

דף ב.

סוגיא דשנים אוחזין חלק א' רש"י ד"ה שנים אוחזין

[דף ב עמוד א] בפרש"י בד"ה ראיתיה קודם שהגבהת אותה עכ"ל כן הוא בפרש"י שלפנינו והוא מגומגם לפום סברא דהשתא דבראייה בעלמא קני מה מועיל שראה אותה קודם הגבהת חבירו אם לא יאמר שראה אותה קודם ראיית חבירו ונ"ל להגיה ראיתיה קודם שהגבהתי אותה עכ"ל ורצונו דע"כ היה שם הגבהה מדקתני שנים אוחזין ומדקאמר סד"א דראייה בעלמא קני צ"ל שהוא אומר שראה אותה קודם שהגביה אותה ודו"ק:

(1) משנה – שנים אוחזין בטלית זה אומר אני מצאתיה וזה אומר אני מצאתיה זה אומר כולה שלי וזה אומר כולה שלי זה ישבע שאין לו בה פחות מחציה וזה ישבע שאין לו בה פחות מחציה ויחלוקן

(2) גמרא

(א) קשיא – ליתני אני מצאתיה ואנא ידענא דכולה שלי

(ב) תירוץ – אי תנא אני מצאתיה הוה אמינא מאי מצאתיה ראיתיה אף על גב דלא אתאי לידיה בראיה בעלמא קני תנא כולה שלי דבראיה לא קני

(3) רש"י – ראיתיה קודם שהגבהת אותה

(4) מהרש"א

(א) קשיא – לפום סברא דהשתא דבראייה בעלמא קני מה מועיל לראובן שראה אותה קודם הגבהת שמעון אם לא שיאמר ראובן שראה אותה קודם ראיית שמעון

(ב) תירוץ – נראה להגיה "ראיתיה קודם שהגבהתי אותה" ורצונו דרש"י לפרש דעל כרחך היה שם הגבהה מדקתני שנים אוחזין ומדקאמר דסלקא דעתך אמינא דראייה בעלמא קני צריך להיות שראובן אומר שראה אותה קודם שהגביה אותה וקודם ששמעון ראה אותה ולכן זוכה ראובן אף על גב דשמעון הגביה אותה קודם שהגביה אותה ראובן

סוגיא דשנים אוחזין חלק ב' רש"י ד"ה במקח וממכר

בד"ה במקח וממכר כו' אבל זה אומר אני ארגתיה כו' עכ"ל מדמה לה למנה שלישי דלקמן אבל התוס' מחלקין דבארגתיה אף על גב דאחד מהן בודאי טוען שקר מ"מ פשיטא דיחלוקן בשבועה כיון דהחלוקה יכולה להיות אמת דתרוייהו היא ועיין במהרש"ל ודו"ק:

(1) גמרא – אמר רב פפא סיפא דמשנה (זה אומר כולה שלי וזה אומר כולה שלי) איירי במקח וממכר ונקט המוכר זוזי מתרוייהו וכל אחד אומר אני קניתי

(2) רש"י – ודוקא מקח וממכר הוא דאמרינן יחלוקן בשבועה דאיכא למימר שניהם קנאוה ולשניהם נתרצה המוכר אבל זה אומר אני ארגתיה וזה אומר אני ארגתיה לא יחלוקן דודאי חד מינייהו רמאי הוא ותהא מונחת עד שיבא אליהו

(3) המשך דגמרא כמבואר בתוספות ד"ה אי תנא

(א) משנה קא משמע לן במקח וממכר דישבע ולא אמרינן דכיון דכל אחד סבור הוא לומר אמת לא יפרשו משבועה

(ב) והיכא שודאי אינו סבור לומר אמת כגון דקא טעין כל אחד אני ארגתיה שאחד מהן טוען שקר במזיד פשיטא דיחלוקן בשבועה דעל ידי שבועה ודאי יפרוש דחשיד אממונא לא חשיד אשבועתא

- א) רש"י מדמה הך דאני ארגתיה למשנה בדף ג. דשנים שהפקידו אצל אחד זה מנה וזה מאתים זה אומר שלי מאתים וזה אומר שלי מאתים דלתנא קמא נותן לזה מנה ולזה מנה והשאר יהא מונח עד שיבא אליהו ולר' יוסי הכל יהא מונח עד שיבא אליהו – דנוקט רש"י דלא ישבעו משום דלא יפרשו בשבועה
- ב) אבל תוספות סבירא להו טעמא דאין נשבעין משום דבשנים שהפקידו אין החלוקה יכולה להיות אמת מה שאין כן באני ארגתיה דהגם דודאי חד מינייהו רמאי הוא מכל מקום החלוקה יכולה להיות אמת דאמרינן דהקנה לו החצי כמבואר במהר"ם ומהר"ם שיף מה שאין כן בשנים שהפקידו דאין דרך שיקנה לו החצי כמבואר בתוספות ד"ה ויחלוקו

סוגיא דשנים אוחזין חלק ג' תוספות ד"ה ויחלוקו

תוס' בד"ה ויחלוקו תימה דמ"ש כו' פירש שבלא טענותיהם יש ספק כו' עכ"ל אבל לפרש"י דמפרש לקמן דררא דממונא חסרון ממון ליכא לפלוגי בין מנה שלישי דאמרינן מונח ובין ההיא דסומכוס דיחלוקו ודו"ק:

- 1) משנה בבבא קמא דף מו עמוד א' – שור שנגח את הפרה ונמצא עוברה בצדה ואין ידוע אם עד שלא נגחה ילדה אם משנגחה ילדה משלם חצי נזק לפרה ורביע נזק לולד
 - 2) גמרא שם – אמר רב יהודה אמר שמואל זו דברי סומכוס דאמר ממון המוטל בספק חולקין
 - 3) גמרא דידן בעמוד ב'
- א) לימא מתניתין דשנים אוחזין וכו' דלא כסומכוס דאי כסומכוס האמר ממון המוטל בספק חולקין בלא שבועה
- ב) אפילו תימא סומכוס כי אמר סומכוס דחולקין בלא שבועה היכא דאיכא דררא דממונא אבל היכא דליכא דררא דממונא לא
- 4) רש"י – דררא דממונא משמעו חסרון ממון דהיינו שאם יפרע זה שלא כדין הוי חסרון ממון ואם נפטרנו שלא כדין נמצא זה חסר ולד פרתו
 - 5) תוספות ד"ה היכא בעמוד ב' – דררא דממונא משמעו שהספק נולד מעצמו ובלא טענותיהם יש ספק לבית דין
 - 6) משנה דעסקנו בה בחלק ב' – שנים שהפקידו אצל אחד זה מנה וזה מאתים זה אומר מאתים שלי וזה אומר מאתים שלי – לתנא קמא נותן לזה מנה ולזה מנה והשאר יהא מונח עד שיבא אליהו
 - 7) תוספות בעמוד א' בד"ה ויחלוקו – לסומכוס בהא דשור שנגח את הפרה אף על גב דאין מוחזקין בו ואין החלוקה יכולה להיות אמת יחלוקו כיון דמיהת איכא דררא דממונא – מה שאין כן בשנים שהפקידו דאין החלוקה יכולה להיות אמת כמבואר בחלק ב' וליכא דררא דממונא ולכן יהא מונח
 - 8) מהרש"א – אבל לפירוש רש"י לא יתכן לפלוגי ככה דהרי לשיטתו איכא דררא דממונא במשנה דשנים שהפקידו

דף ב:

סוגיא דשנים אוחזין חלק ד' תוספות ד"ה מה התם (השני)

[דף ב עמוד ב] בד"ה ומה התם דאיכא כו' אין מועיל סברת דררא כו' אחרי שהוא בודאי של אחד מהן סברא כו' עכ"ל נראה מדבריהם דסברת דררא דממונא אינו מעלה ואינו מוריד לענין שבועה אלא בהך סברא שהוא בודאי של אחד מהם תליא מלתא ותלמודא

דקאמר ולאן ק"ו הוא ומה התם דאיכא דררא כו' אהא דקאמר התם איכא למימר כולה למר כו' הכא דתרוייהו היא לכ"ש קסמיך ולא נקיט במלתיה סברת דררא דממונא אלא משום דהמתריך היה מפליג בהא וק"ל:

(1) ניהדר לגמרא

(א) קשיא – לימא מתניתין דלא כסומכוס דאי כסומכוס האמר בשור שנגח את הפרה דממון המוטל בספק חולקין בלא שבועה

(ב) **תרצן** – אפילו תימא סומכוס כי אמר סומכוס דחולקין בלא שבועה היכא דאיכא דררא דממונא (לתוספות – שבלא טענותיהם יש ספק בבית דין) אבל היכא דליכא דררא דממונא לא – בקיצור לתרצן בדאיכא דררא דממונא מסתבר יותר שיחלוקו בלא שבועה

(ג) **מקשן** – ולאן קל וחומר הוא

(i) ומה בשור שנגח את הפרה דאיכא דררא דממונא למר ואיכא דררא דממונא למר ועוד דעל כרחק או כוליה דמר או כוליה דמר – אמר סומכוס ממון המוטל בספק חולקין בלא שבועה

(ii) הכא בשנים אוחזין בטלית דליכא דררא דממונא – ועוד דאיכא למימר דתרוייהו היא דבהדי הדדי הגביהו אותה – לא כל שכן דחולקין בלא שבועה

(2) מהרש"א

(א) קשיא – לכאורה נקט מקשן אשר דררא דממונא סברא הוא להצריך שבועה – דהיינו היפוך סברתו דתרצן

(ב) תירוצן

(i) אין הכי נמי אשר תרצן קסבר בדאיכא דררא דממונא מסתבר יותר שלא להצריך שבועה

(ii) אבל מקשן פליג עלי' וקסבר – בלשון תוספות – דלענין שבועה אין מועיל סברת דררא דממונא לחלוק בלא שבועה – דאחרי שהוא בודאי של אחד מהם (דעל כרחק או כוליה דמר או כוליה דמר) סברא הוא שיחלוקו בשבועה אולי יודה אחד מהם

(iii) ולא נקיט מקשן במלתיה סברת דררא דממונא אלא משום דתרצן היה מפליג בה

(3) ולכן כתבו תוספות כדלהלן

(א) בפרק חזקת הבתים גבי ארבא דאמר רב נחמן כל דאלימ גבר פריך מהמחליף פרה בחמור דיחלוקו ומשני התם איכא דררא דממונא

(ב) ולא הוסיפו להקשות "ומה התם בהמחליף פרה בחמור דאיכא דררא דממונא ואיכא למימר כולה דמר יחלוקו גבי ארבא דאיכא למימר דתרוייהו הוא היתכן דאין חולקין אלא כל דאלימ גבר"

(i) דלענין אלו לומר שיחלוקו או לומר דכל דאלימ גבר (דבענין זה שקלי וטרי בפרק חזקת הבתים) סברת דררא דממונא היא טובה – דמאחר בהמחליף ספק גמור הוא בלא טענותם מסתבר יותר שיחלוקו – אבל ארבא כיון דליכא דררא דממונא ואין אוחזין מסתבר יותר דכל דאלימ גבר – ואין מן הענין אלו אפשר דתרוייהו היא

(ii) אבל בסוגיא דידן לענין שבועה אין מועיל סברת דררא דממונא לחלוק בלא שבועה דמפני שהוא בודאי של אחד מהם (דעל כרחק או כוליה דמר או כוליה דמר) סברא הוא שיחלוקו בשבועה אולי יודה אחד מהם

דף ג:

סוגיא דמודה במקצת חלק א' תד"ה האי בכולה בעי דלודי

[דף ג עמוד ב] בתוס' בד"ה בכולה בעי כו' דהא מסיק לקמן דחשיד אממונא לא כו' עכ"ל פי' אפי' היכא דלא שייך למימר משתמיט ומש"ה הוצרכו לאתויי ראייה מנסכא דר' אבא דהיה בעינא ולא שייך משתמיט אבל מעד א' בעלמא דמחייב שבועה מדאורייתא אין ראייה דאיכא לאוקמא במשתמיט וק"ל:

(1) גמרא במסכת שבועות דף לב: – "נסכא דר' אבא" – ההוא גברא דחטף נסכא מחבריה אתא לקמיה דר' אמי אזל אייתי חד סהדא דמיחטף חטפה מיניה אמר ליה אין חטפי ודידי חטפי אמר ר' אמי היכי לדייני דייני להאי דינא לישלם ליכא תרי סהדי ליפטריה הא איכא חד סהדא דמחטף חטף לישתבע כיון דאמר אין חטפי ודידי חטפי הוה ליה כגזלן אמר ל' ר' אבא הוה ל' מחויב שבועה ואינו יכול לישבע וכל המחויב שבועה ואינו יכול לישבע משלם

(2) גמרא דידן – אמר רבה מפני מה אמרה תורה מודה מקצת הטענה ישבע חזקה אין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו והאי בכוליה בעי דנכפריה והא דלא כפריה משום דאין אדם מעיז פניו

(3) תוספות ד"ה מפני מה וכו' פי' יהא נאמן במגו דאי בעי לשקר הי' כופר בכל והי' נאמן או נילף מהכא דלא נימא מגו בעלמא ומשני דתורה קא משמע לן דאין זה מגו דאין אדם מעיז פניו לכפור הכל הואיל וחבירו מכיר בשקרו

(4) המשך דברי רבה – והאי בכוליה בעי דלודי ליה והאי דלא אודי אשתמוטי הוא דקא מישתמט מיניה סבר עד דהו לי זוזי ופרענא ליה ולכן ליכא מגו – ואמר רחמנא רמי שבועה עליה כי היכי דלודי ליה בכוליה

(5) רש"י – והאי בכוליה בעי דלודי כו' פירוש לא אמרינן דכיון דחשיד אממונא חשיד אשבועתא דשאני הכא שמודה מיהת במקצת ונקטינן שאף אלו משקר מכל מקום ברצונו היה מודה בכולו אלא שאין בידו לפרוע וסבר עד דהוי לי זוזי פרענא ליה

(6) תוספות – קשיא לרש"י דהא מסקי בגמרא בדף ו' דחשיד אממונא לא חשיד אשבועתא וכן בנסכא דר' אבא משמע דאי אמר לא חטפתי היה נשבע להכחיש את העד שבועה דאורייתא

(7) מהרש"א

(א) קשיא – למה לא מקשי תוספות בפשיטות דבכל גוונא דעד אחד מיחייב שבועה לנתבע היינו מטעם דחשיד אממונא

(ב) תירוץ – בדרך רגיל איכא לאוקמא במשתמיט ולכן הוצרכו תוספות להך דנסכא דהי' נסכא בעין וליכא למימר דנתבע משתמיט עד שיבא הנסכא בידו ויוכל להחזירו לתובע

סוגיא דמודה במקצת חלק ב' בא"ד מאחר דאין מעיז

בא"ד מאחר דאין מעיז א"כ אמת הוא כו' יהא נאמן במגו דאי בעי כופר כו' עכ"ל ובלאו מגו משום דאינו מעיז לחוד אין להאמינו דהא ע"כ לא תלה הכתוב הדבר במעיז ואינו מעיז דכופר הכל פטר הכתוב אפי' בבנו דמעיז כמ"ש התוס' לעיל וק"ל:

(1) ניהדר להא דאמר רבה "מפני מה אמרה תורה מודה מקצת הטענה ישבע חזקה אין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו והאי בכוליה בעי דנכפריה והא דלא כפריה משום דאין אדם מעיז פניו"

(2) וניהדר נמי לתוספות ד"ה מפני מה וכו' דמפרשי דרבה מקשה דיהא נאמן במגו דאי בעי כופר הכל והי' נאמן או נילף מהכא דלא נימא מגו בעלמא – ומשני דתורה קא משמע לן דאין זה מגו דאין אדם רוצה להעיז פניו לכפור הכל הואיל וחבירו מכיר בשקרו

(3) המשך תוספות שלא כשיטת רש"י

(א) רבה – באמרו והאי בכולי' בעי דלודי – מקשה להא דקבע "דאמרה תורה דאין זה מגו דאין אדם רוצה להעיז פניו לכפור הכל הואיל וחבירו מכיר בשקרו" – דאכתי איכא מגו מחמת דאף במודה במקצת

- לכאורה מעיז ואלו בעי לשקר עדיף לי' להיות כופר בכל ולא לשלם כלום – ומשני דאין זה העזה להיות כופר במקצת דאשתמוטי קא משתמיט ולכן ליכא מגו
- (ב) קשיא – כופר הכל גופי' מנלן דפטור ואין לומר מטעם חזקה דאין אדם מעיז דהא אפילו במקום שיכול להעיז פטור כגון בבנו ואפילו מודה מקצת פטור בבנו מיגו דאי בעי כפר הכל
- (ג) תירוץ – גזירת הכתוב הוא דמשמע דדוקא מודה במקצת הטענה חייב ולא כופר הכל
- (4) מהרש"א
- (א) קשיא – למה לא מפרשי תוספות דמקשי בגמרא דאף בלי מגו יהא נאמן במודה במקצת משום הא גופה "דכיון דאין אדם רוצה להעיז אם כן אמת הוא"
- (ב) תירוץ – בלי מיגו אין להאמינו דלא תלה הכתוב הדבר במעיז ואינו מעיז דהרי קבענו דבכופר הכל פטר הכתוב אפי' בבנו דמעייז בו וליכא חזקה דאומר אמת

סוגיא דמודה במקצת חלק ג' תד"ה אבל העדאת עדים

בד"ה אבל העדאת כו' דליכא למימר כ"כ כו' אימא כיון דחשיד כו' ואף על גב דאמרינן לקמן דלא אמרינן מגו דחשיד כו' מ"מ גם התנא כו' עכ"ל אבל מטעם דלא משתמיט כ"כ ואינו מעיז ליכא למפטריה אי לאו משום מגו דחשיד כו' כמ"ש לעיל ואשמועינן ר' חייא דלא אמרי' הכא מגו דחשיד כו' כיון דאיכא בכופר הכל אשתמוטי ואף על גב דבלאו אישתמוטי מסיק לקמן דלא אמרינן מגו דחשיד כו' הכא לא אמרי' ליה מק"ו אבל לעיל במלתיה דרבה לא ניתא להו למימר הכי ולקיים פרש"י דאין דרך האמורא לאשמעי' מלתא יתירא ודו"ק:

- (1) ברייתא – תני ר' חייא מנה לי בידך והלה כופר הכל ואומר אין לך בידי כלום והעדים מעידים אותו שיש לו חמשים זוז נותן לו חמשים זוז וישבע על השאר כדין מודה מקצת הטענה שאמרה תורה ישבע – ואף על גב דזה לא הודה כלום הרי יש עדים במקצת וילפינן מקל וחומר שלא תהא הודאת פיו גדולה לחייבו על השאר שבועה מהעדאת עדים
- (2) תוספות כמבואר במהרש"א – ר' חייא סמיך על קל וחומר להסיק דהגם דבכופר הכל ליכא למימר כל כך דמשתמיט מכל מקום בקושטא משתמיט ולכן לא חשיד אממונא
- (3) מהרש"א
- (א) קשיא – כיון דלא משתמיט כל כך למה לא פטרינן לי' משבועה משום הא גופה דכיון דאין אדם רוצה להעיז אם כן אמת הוא
- (ב) תירוץ – קבענו בחלק ב' דבלי מיגו לטובתו אין להאמינו דלא תלה הכתוב הדבר במעיז ואינו מעיז דהרי קבענו דבכופר הכל פטר הכתוב אפי' בבנו דמעייז בו וליכא חזקה דאומר אמת
- (4) המשך תוספות כמבואר במהרש"א
- (א) קשיא – למה לנו לעסוק באלו משתמיט הרי אף אלו לא משתמיט וחשיד אממונא מסקינן לקמן דלא חשיד נמי אשבועתא
- (ב) תירוץ – מכל מקום משמענו ר' חייא מקל וחומר דבכופר הכל משתמיט ולכן לא הוה חשיד אממונא
- (5) המשך מהרש"א
- (א) קשיא

(i) לעיל בחלק א' קבענו דרש"י מפרש אשר רבה באמרו והאי בכליה בעי דלודי כו' משמעו דהגם דבעלמא אמרינן מיגו דחשיד אממונא חשיד אשבועתא שאני הכא שמודה מיהת במקצת ונקטינן

שאף אלו משקר מכל מקום ברצונו היה מודה בכולו אלא שאין בידו לפרוע וסבר עד דהוי לי זוזי פרענא ליה – ודמפרכי תוספות לשיטת רש"י מהא דמסקי בגמרא בדף ו' דחשיד אממונא לא חשיד אשבועתא אפילו בדלא מישתמיט

- (ii) והאיך מפרשי תוספות הכא דר' חייא סמיך על קל וחומר לחייבו שבועה מחמת דמשתמיט
(ב) תירוץ – תוספות מפרשי ככה לר' חייא שהוא תנא מה שאין כן רבה דאין דרך אמורא לאשמועין מלתא יתירא

סוגיא דמודה במקצת חלק ד' תוספות ד"ה מה אם ירצה

בד"ה מה אם ירצה כו' לדבריו דר"מ קאמרי כדתנן בפ' אמרו לו כו' עכ"ל אחר העיון שם לא מצאתי שם במתני' ובסוגיא דהתם טפי מבסוגיא דשמעתין ונ"ל להגיה לדבריו דר"מ קאמר כדתנן בפ' אמרו לו דלאידך לישנא כו' עכ"ל ורצונם דסוגיא דשמעתין דמיייתי לישנא קמא דהתם ומוקי ליה רבי חייא כר"מ ולא כאידך לישנא ורבי חייא ככ"ע משום דהך לישנא עיקר דהאי ומה אם ירצה לדבריו דר"מ קאמרי כדמשמע לישנא דאמרו לו דלאידך לישנא רבנן טעמייהו דנפשייהו קאמרי דבכה"ג אם אומר עכשיו מזיד הייתי פטרי ליה לא הל"ל אמרו לו ואין לפרש לההוא לישנא ומה אם ירצה כו' משום מגו דהשתא הוי תשובה לק"ו דר"מ ושפיר קאמר אמרו לו דהא מגו במקום עדים כו' אלא ע"כ לית לן לפרושי לההוא לישנא אלא דרבנן טעמייהו דנפשייהו קאמרי ודו"ק:

(1) גמרא

- (א) קל וחומר דר' חייא – ומה פיו שאין מחייבו קנס מחייבו שבועה עדים שמחייבין אותו קנס אינו דין שמחייבין אותו שבועה
(ב) קשיא – מה לפיו שכן מחייבו קרבן דכתיב והתודה אשר חטא תאמר בעדים שאין מחייבין אותו קרבן – הא לא קשיא ר' חייא כר' מאיר סבירא ליה דאמר עדים מחייבין אותו קרבן במשנה דלהלן בפרק אמרו לו ולכן אכתי מצינן למיסמך על קל וחומר דר' חייא שלא יהא הודאת פיו גדולה מהעדאת עדים
(2) משנה בפרק אמרו לו – אמרו לו שנים אכלת חלב והוא אומר לא אכלתי ר' מאיר מחייב ורבנן פוטרין אמר ר' מאיר אם הביאוהו שנים לידי מיתה חמורה לא יביאוהו לידי קרבן הקל – אמרו לו רבנן מה אם ירצה לומר מזיד הייתי יפטר
(3) לישנא קמא ולישנא בתרא דגמרא שם כמבואר בתוספות ד"ה מה לפיו ובמהרש"א

(א) ללישנא קמא טעמא דרבנן משום דאדם נאמן על עצמו יותר ממאה איש – והך לישנא עיקר דלשון "אמרו לו" דרבנן משמעו בפשיטות דאמרו לו רבנן לר' מאיר אשר קל וחומר שלך מופרך מהא דאדם נאמן על עצמו יותר ממאה עדים

(ב) ללישנא בתרא

(i) טעמא דרבנן דכשאמר לא אכלתי לא בדקו אותו איך היה דעתו ולאחר כך אמר שמזיד היה וסברי רבנן דמה שאמר לא אכלתי בתחלה כך היה דעתו שלא אכל שוגג אלא מזיד ולר' מאיר אף על פי שבסוף אמר מזיד הייתי אין בכך כלום דהכי אמר ר' מאיר אם בתחלה אמר מזיד הייתי היינו שומעין לו אבל אם היינו דן עמו כל היום ובאחרונה אמר מזיד הייתי אין שומעין לו למימר שכן הי' דעתו מתחלה

(ii) נמצא דהך "אמרו לו מה אם ירצה לומר מזיד הייתי יפטר" דוחק קצת דרבנן טעמא דנפשייהו קאמרי ואין מוסיפין רבנן לטעמייהו כלום להשיב לר' מאיר טענה חדשה – דליכא למימר דמוסיפין דנאמן לומר לא אכלתי מגו דאי בעי אמר מזיד הייתי – דהא מגו במקום עדים הוא

- 4) לשון תוספות בתחלת ד"ה מה אם ירצה כמבואר במהרש"א – "ללישנא [קמא] דאמרי רבנן דאדם נאמן על עצמו יותר מק' עדים האי אם ירצה לומר לדבריו דר' מאיר קאמרי דלאידך לישנא טעמא דנפשיהו קאמרי" מהרש"א

א) עדיף לגרוס בתוספות "לדבריו דר' מאיר קאמר [ר' חייא]" ושלא לגרוס בתוספות "לדבריו דר' מאיר קאמרי [רבנן]"

ב) דתוספות רצונם לומר דמהא דמוקי בגמרא דידן אשר ר' חייא כר' מאיר קאמר ולא כרבנן מוכח דגמרא דידן אתיא ללישנא קמא דמפרש טעמייהו דרבנן משום דאדם נאמן על עצמו יותר ממאה איש ולכך פיו מחייבו קרבן אפילו עדים מכחישין אותו ועדים אין מחייבין אותו קרבן אם מכחישין ומובן דלא אתיא ר' חייא כרבנן – דאלו ללישנא בתרא אתיא ר' חייא אפילו לרבנן דהרי אף לרבנן דיקא בדלא בדקנו אותו נאמן לתרץ דיבורי' אבל אלו בדקנו אותו אינו נאמן להכחיש לעדים

ג) והיינו טעמא דלגמרא דידן עדיף לישנא קמא משום דלישנא זו לית דוחק קצת דלעיל בדברי רבנן

סוגיא דמודה במקצת חלק ה' תוספות בא"ד דהכי אמר

בא"ד דהכי אמר בת"כ אמר ר"מ אם בתחלה אמר מזיד כו' עכ"ל כצ"ל ע"ש בתוס' דכריתות:

דף ד.

סוגיא דמודה במקצת חלק ו' תוספות ד"ה ותנא תונא

[דף ד עמוד א] תוס' בד"ה ותנא תונא אאידיך כו' פרש"י כיון וכו' וקשה כיון וכו' לימא ותנא תונא אקמייתא כו' עכ"ל אבל הא לא קשיא להו דהא לא מיתרצא כלל הפירכא דפריך כי היכי דאנן סהדי כו' דבהא לא הוי מדחי פרש"י דהוי שפיר כהעדאת עדים ומוכח לה מכה טעמא דבסמוך דאי הילך פטור לא הוי מתקני רבנן שבועה כו' וכמו שפירשו לקמן גבי הודאה דהשתא הוי ניהא טפי מפירושם ולכך הוצרכו להקשות לפירושו דא"כ לימא ותנא תונא אקמייתא ודו"ק:

- 1) ניהדר למימרא דרבה דעסקינן בה בחלק א' דהתורה אמרה מודה במקצת נשבע
2) וניהדר לאוקימתא קמייתא דר' חייא דעסקינן בה בחלק ג' – ראוברן תובע מן שמעון מנה לי בידך ושמעון אומר אין לך בידי כלום והעדים מעידים דראובן יש לו חמשים זוז – חייב שמעון לישבע על השאר כדין מודה במקצת שלא תהא הודאת פיו גדולה מהעדאת עדים

3) גמרא דידן

א) מימרא ב' דר' חייא

i) ראוברן תובע משמעון מנה לי בידך ושמעון אומר אין לך בידי אלא חמשים זוז והילך – חייב שמעון לישבע על השאר כשאר מודה במקצת

ii) ולא אמרינן דהני חמשים דקמודי ראוברן בגוייהו הואיל ואיתנהו בעינייהו כמאן דנקיט להו שמעון דמי ולא תבעו שמעון וראובן כופר בכל הוא בחמשים הנשארים שרק הם תובע שמעון ודלכן אינו נשבע

ב) ר' חייא מוסיף "ותנא תונא" ראי' לדבריו מן משנה בדף ב. בראובן ושמעון שאוחזין בטלית דזה ישבע וזה ישבע

4) המשך דגמרא

(א) נקטי בתחלה אשר "תנא תונא" דר' חייא אתיא לאוקימתא קמייתא בגוונא דראובן תובע מן שמעון מנה לי בידך ושמעון אומר אין לך בידי כלום והעדים מעידים דראובן יש לו חמשים וזו דחייב שמעון לישבע על השאר ודומה דינו כאלו הודה שמעון דראובן יש לו חמשים וזו

(ב) ואומר ר' חייא דבמשנה בראובן ושמעון שאוחזין בטלית – היינו טעמא דשמעון נשבע מחמת דאנן סהדי (כעין העדאת עדים) דמאי דתפס ראובן אינו של שמעון – והיינו טעמא דראובן נשבע מחמת דאנן סהדי דמאי דתפס שמעון אינו של ראובן

(ג) ומקשי בגמרא

(i) בתביעת חוב מנה אם יעידו העדים לא לבד ששמעון חייב לראובן חמשים אלא אף זו דפטור בחמשים האחרים הרי ודאי יהא פטור משבועה

(ii) השתא

(1) במשנה דשנים אוחזין כמו דאנן סהדי (כעין העדאת עדים) לחובת שמעון דמאי דתפס ראובן אינו של שמעון כמו כן אנן סהדי לטובת שמעון דמאי דתפס שמעון אינו של ראובן – וכן בהיפוך לחובת ראובן ולטובתו ("כי היכי דאנן סהדי להאי אנן סהדי להאי") – ודינו כאלו בין לראובן בין לשמעון איכא עדים דפטור מחמשים וחייב בחמשים

(2) ולכן מוכרח דהשבועה במשנה תקנת חכמים היא שלא יהא כל אחד תופס טליתו של חברו ותיקשי איזו ראי' הביא ר' חייא מן שבועה דמשנה אשר באוקימתא קמייתא נשבע הנתבע שבועת מודה במקצת דאורייתא

(5) המשך דגמרא אליבא דרש"י

(א) כי איתמר ותנא תונא אמירא ב' דר' חייא דאמר ר' חייא מנה לי בידך והלה אומר אין לך בידי אלא חמשים וזו והילך חייב מאי טעמא הילך נמי כמודה מקצת הטענה דמי

(ב) ואומר ר' חייא דבמשנה נמי כשנשבעין ראובן ושמעון – כיון דתפוסין ועומדים לפנינו בעין – לא זו בלבד דאנן סהדי דמאי דתפס ראובן אינו של שמעון ומכח אוקימתא קמייתא דומה דינו כאלו הודה שמעון דמאי דתפס ראובן אינו של שמעון – אלא אף זו דדינו דומה כאלו אמר שמעון לראובן הילך למאי דתפסת ממני וכן בהיפוך לשבועת ראובן

(ג) ואין הכי נמי דשבועה זו תקנת חכמים הוא דהרי קושיא דגמרא לאוקימתא קמייתא (מטעם כי היכי דאנן סהדי להאי אנן סהדי להאי) במקומה עומדת – מכל מקום צודק ר' חייא באמרו ותנא תונא אמירא ב' דאלו הילך חשיב כופר הכל ולא מודה במקצת (מחמת דבאומר הילך ביטל תביעת התובע על חמשים שמחזיר הנתבע ואין לפני בית דין אלא חמשים שכופר בו) לא הוי מתקני רבנן שבועת במשנה דלית בה מודה במקצת ודלכן ליכא דכוותה דאורייתא

(6) תוספות – קשיא לפרש"י לתנא תונא למירא ב' – כיון דלא מצי לאוכוחי הך ברייתא דהילך אלא מכח אוקימתא קמייתא לימא ותנא תונא אקמייתא

(7) מהרש"א – כיוונו תוספות אשר אף לאוקימתא קמייתא יכולין היו לתרץ דאין הכי נמי דשבועה זו תקנת חכמים הוא – מכל מקום צודק ר' חייא באמרו ותנא תונא לאוקימתא קמייתא דאלו העדאת עדים חשיב כופר הכל ולא מודה במקצת לא הוי מתקני רבנן שבועה במשנה דלית בה מודה במקצת ודלכן ליכא דכוותה דאורייתא

(8) תוספות

(א) ולכן מפרשי תוספות אשר תנא תונא מדר' חייא קמייתא הופרך דלעולם אימא לך שלא כר' חייא שבהעדאת עדים פטור משבועת מודה במקצת ושאינו משנה דכל אחד חשיב כאלו הודה דמאי דתפס חבריה הרי הוא של חבריה ולכן שייך ב' ביותר דין מודה במקצת

- (ב) קשיא – תיקשי נמי למימרא ב' דבמשנה כי היכי דהאי מודה להאי האי נמי מודה להאי ואפילו הכי קמשתבעי כעין דפריך אקמייתא ומוכרח דאין שבועה זו אלא מתקנת חכמים ומאי תיקן
- (ג) תירוץ – אין הכי נמי אשר אף למימרא ב' אין שבועה זו אלא מתקנת חכמים ומכל מקום מצינו למידק דאי הוי הילך פטור מחמת דלא חשיב מודה במקצת לא הוי מתקני רבנן שבועה דליתא דכוותה בדאורייתא דומיא דלעיל
- (ד) אבל שיטת תוספות דוחק דלפי שיטתם הוי לה לגמרא לפרש הא דלא קאמר ותנא ותנא אקמייתא היינו משום "דבמאי דתפיס חשיב כהודאה" ולא מטעם "דכי היכי דאנן סהדי להאי אנן סהדי להאי"
- (9) מהרש"א

(א) קשיא – למה לא מקשי תוספות לרש"י קושיא יותר חזקה דהיכי סמיך תנא ותנא למימרא ב' על אוקימתא קמייתא הרי לא מיתרצא כלל הפירכא דפריך לאוקימתא קמייתא דכיון דכי היכי דאנן סהדי כו' מוכרח דשבועה דמשנה אינה אלא שבועה דרבנן ולית למיפק מינה מילתא דר' חייא

(ב) תירוץ

- (i) לא מציי להקשות ככה דהרי כבר קבענו לרש"י אשר מצינו למידק אף לאוקימתא קמייתא דאי לא חשיב מודה במקצת בהעדאת עדים לא הוי מתקני רבנן שבועה דליתא דכוותה דאורייתא
- (ii) לכן הוצרכו תוספות להקשות לפירוש רש"י "דאם כן לימא ותנא ותנא אקמייתא" שאינה קושיא חזקה – ונמצא דשיטת רש"י ניהא טפי מפירוש תוספות דבדוחק נאמרה כדמסקי תוספות גופייהו

דף ד:

סוגיא דמודה במקצת חלק ז' תוספות ד"ה לעולם

[דף ד עמוד ב] בד"ה לעולם שתיים חייב ואף על גב דשתיים חייב חשיב ליה רבי עקיבא כו' עכ"ל דבהילך ודאי לא פליגי וכן צ"ל למאי דמותיב מסיפא ורע"ק ס"ל הילך חייב אבל למאי דמסיק הנ"מ דאס"ד ב' חייב בג' היכי פטר כו' אדחי הך סברא שכתבו הכא וק"ל:

(1) ברייתא – סלעים דינרין (שטר שכתוב בו פלוני לוח מפלוני סלעים ולא פירש כמה) מלוה אומר 5 ולוה אומר 3 ר' שמעון בן אלעזר אומר הואיל והודה מקצת הטענה ישבע ר' עקיבא אומר אינו אלא כמשיב אבידה ופטור

(2) שים לב דאלו הודה 2 כאומר הילך דמי כיון דכל הודאתו בשטר כתובה מה שאין כן בהודה 3 דלכולי עלמא מודה במקצת

(3) תוספות

(א) בשלב אחד בסוגיין (שלב א') אמרי אשר לר' שמעון בן אלעזר 2 נמי חייב לישיבע דהילך נמי מודה במקצת מיקרי כו' חייא והאי דקתני 3 לאפוקי מדר' עקיבא דדיקא 3 פליג ר' עקיבא אר' שמעון בן אלעזר מצד משיב אבידה אבל 2 (דאפילו לר' עקיבא אינו משיב אבידה) סבירא להו תרווייהו דהילך חייב

(ב) קשיא – כיון דלר' עקיבא 2 חייב מטעם דהילך חייב תיקשי למה חשיב לי' ר' עקיבא "משיב אבידה" כשאמר 3

(ג) תירוץ – ר' עקיבא חשיב לי' משיב אבידה כשאמר 3 לפי דאלו הי' אומר 2 הי' נראה יותר נאמן לפי שהשטר מסייעו

(4) מהרש"א

- (א) קשיא – למה לא תירצו תוספות דר' עקיבא אית ליה דהילך פטור
- (ב) תירוץ – לא יתכן דפליגי בהילך דאם כן הו' ר' שמעון בן אלעזר פליג אר' עקיבא אף ב-2 ותיקשי למה לא קתני דפליגי אף ב-2
- (5) המשך דגמרא – בשלב אחר בסוגיין (שלב ב') אמרי לר' עקיבא טעמא דאמר 3 דפטור מטעם משיב אבידה הא 2 חייב דאית ליה דהילך **חייב**
- (6) מהרש"א
- (א) קושיא ותירוץ דתוספות לשלב א' שייכי אף לשלב ב'
- (i) קשיא – כיון דלר' עקיבא 2 חייב תיקשי למה חשיב ליה ר' עקיבא "משיב אבידה" כשאמר 3
- (ii) תירוץ – אף על גב ד-2 חייב חשיב ליה ר' עקיבא משיב אבידה דכשאמר 2 הו' נראה יותר נאמן לפי שהשטר מסייעו
- (7) המשך דגמרא – בשלב אחר בסוגיין (שלב ג') אמרי "הכי נמי" מסתברא 2 נמי פטור לר' עקיבא דאי סלקא דעתך 2 חייב האיך 3 פטר ליה ר' עקיבא האי אערומי קא מערים ואינו משיב אבידה סבר אי אמינא 2 בעינא אשתבועי אימא 3 דאהוי כמשיב אבידה ואיפטר אלא שמע מינה 2 נמי פטור דהילך פטור וקשיא לר' חייא"
- (8) מהרש"א – בשלב ג' מובן דאדחי הך סברא דנקטי תוספות לפרש שלב א' ושלב ב' דהוי משיב אבידה בשאמר 3 לפי כשאמר 2 הגם דהו' חייב מכל מקום הו' נראה יותר נאמן

דף ה.

סוגיא דמודה במקצת חלק ח' גמרא ומתו כולה בפשיעה

גמרא ומתו כולהו בפשיעה כו'. מה שיש לדקדק בזה עיין בתוס' פרק הגוזל:

סוגיא דמודה במקצת חלק ט' תד"ה למאן דאמר הילך פטור

תוס' בד"ה למ"ד הילך פטור כו' הא בקרקע לא שייך משתמיט וכן פריך לקמן וכי כופר במקצת כו' עכ"ל כצ"ל ור"ל דכן פריך ר"י בעל התוס' בשם רב האי דמשיבועין היסת אקרקעות אף על גב דלא שייך אשתמוטי ומסקנת קושייתם כיון דכן הוא דלא שייך אשתמוטי בקרקעות א"כ הכא כי כופר במקצת קרקע כו' יהא נאמן ופטור משבועה אפי' למ"ד דהילך חייב ותירצו דשייך בקרקע קצת אשתמוטי כו' ואין זה סותר למה שפר"י בשם רב האי דה"ק דאע"ג דלא שייך בקרקעות כ"כ משתמיט לא הוה להם לתקן בהו היסת ודו"ק:

(1) גמרא דידן – קשיא – למאן דאמר הילך פטור אמאי איצטריך קרא למעוטי קרקע משבועה הא כל קרקע הילך הוא

(2) תוספות כמבואר במהרש"א

(א) קשיא – גם למאן דאמר הילך חייב שבועת מודה במקצת דאורייתא אמאי איצטריך קרא למעוטי קרקע משבועה הא בקרקע לא שייך משתמיט ולכן נימא דאומר אמת כיון דאינו מעיז פניו – וכן פריך ר"י בעל התוספות בשם רב האי (בתוספות ד"ה אלא בדף ו.1) דלמה משביעין היסת אקרקעות הרי בקרקע לא שייך אשתמוטי ולכן נימא דאומר אמת כיון דאינו מעיז פניו

(ב) תירוץ לקושייתם לגבי הילך – בקרקע שייך מיתה קצת אשתמוטי כו' ולכן ליכא חזקה כל כך דאומר אמת ואי לאו לימוד מיוחד לקרקע היינו אומרים דחייב שבועת מודה במקצת דאורייתא

3) המשך מהרש"א – ומכל מקום קושיית ר"י ורב האי גאון לגבי שבועת היסת במקומה עומדת דכיון דלא שייך בקרקע אלא קצת אשתמוטי ולכן מסתבר לכל הפחות קצת דאומר אמת לא הוה לרבנן לתקן בהו שבועת היסת

סוגיא דמודה במקצת חלק י' תוספות ד"ה אמאי אצטריך קרא

בד"ה אמאי אצטריך קרא למעוטי תימה הא ליכא קרא מיותר למעוטי כו' עכ"ל ואף שכתבו התוס' לעיל דאיכא שום מיעוט למעט קרקעות למאן דדריש ליה ברבוי ומיעוט אין זה מוכרח אלא דאיכא למימר הכי דאל"כ מאן דדריש ליה בכלל ופרט מאי דריש ביה וא"כ לפום סברא דהשתא דלא איצטריך קרא למעוטי קרקע דהילך הוא אימא דקושטא היא לכ"ע דליכא שום קרא מיותר למעוטי וק"ל:

1) ניהדר לסוגיא דשטר שכתוב בו סלעים דינרין שעסקנו בה בחלק ז' – "איכא דאמרי" מסקי בתירוץ "אי נמי" דבקושטא צודק ר' חייא דבעלמא הילך חייב ושאני ברייתא דהתם אשר 2 פטור לר' עקיבא דקא מסייע ליה שטרא אי נמי משום דהוה ליה שטר שעבוד קרקעות ואין נשבעין על כפירת שעבוד קרקעות

2) תוספות דף ד: ד"ה אין נשבעין

א) קשיא – בפרק קמא דשבועות דריש ר' עקיבא ריבויי ומיעוטי דיקא למעוטי כפירת שטרות משבועת מודה במקצת (שלא כמאן דדורש כלל ופרט וכלל למעוטי נמי כפירת שיעבוד קרקעות) והיכי קאמר הכא לר' עקיבא דאין נשבעין על כפירת שעבוד קרקעות

ב) ויש לומר דיש לו שום מיעוט למעט קרקעות

3) המשך דגמרא בדף ה. – ולמאן דאמר הילך פטור אמאי איצטריך קרא למעוטי קרקע משבועה הא כל קרקע הילך הוא

4) תוספות ד"ה אמאי איצטריך – תימה הא ליכא קרא מיותר למעוטי קרקעות אלא מכלל ופרט וכלל ממעטינן להו וכלל ופרט וכלל על כל פנים אצטריך למעוטי שטרות

5) מהרש"א

א) קשיא – הרי כתבו תוספות בדף ד: דמיהת למאן דדריש ליה ברבוי ומיעוט איכא שום מיעוט למעט קרקעות

ב) תירוץ – לא הוצרכו למידחק ככה לעיל אלא לצד אשר בעלמא הילך חייב – ולכן לפום סברא דקושיא דגמרא אשר מצד הילך פטור אימא דקושטא היא לכולי עלמא דליכא שום קרא מיותר למעוטי קרקעות

דף ה:

סוגיא דמיגו דחשיד חלק א' תד"ה בלא דמי

[דף ה עמוד ב] בד"ה בלא דמי משמע להו וא"ת תיפוק ליה מלא תגזול כו' וא"ת והא כי יהיב דמי נמי חמסן כו' עכ"ל נראה מדבריהם שהם מפרשים בלא דמי משמע להו וכן הוא האמת וכ"כ התוס' בפרק זה בורר ע"ש ודו"ק:

1) גמרא כמבואר ברש"י

א) שקלי וטרי אלו חשיד אממונא חשיד אשבועתא

ב) קשיא – הא דאמר רב הונא שילם הנפקד ולא רצה לישבע שבועת שומרים שלא פשע בו ושלא שלח בה יד מכל מקום משביעין אותו שבועה שאינה ברשותו דחיישינן שמא עיניו נתן בה – נימא מיגו דחשיד אממונא חשיד אשבועתא

- (ג) תירוץ – לא חשיד אממונא דמורי היתירא למימר דמי בעינא למיתב
- (ד) קשיא – והא אלו עיניו נתן בה קא עבר על לאו דלא תחמוד מה לי חשיד על לא תחמוד מה לי חשיד על לא תגזול נימא מיגו דחשיד עלי' חשיד אשבועתא
- (ה) תירוץ – לא תחמוד לאינשי בלא דמי משמע להו ולכן אותו שומר שעומד לפנינו לא חשיד אממונא
- (2) תוספות
- (א) קשיא – בלא דמי תיפוק ליה מלא תגזול ומוכרח אשר עוברין על לא תחמוד אפילו בדיהיב דמי
- (ב) תירוץ – לעבור עליו בב' לאוין – לא תחמוד ולא תגזול – בדלא יהיב דמי
- (3) מהרש"א
- (א) לא מסתבר דתוספות מקשי דננקוט אשר אינשי בעלמא יתחכמין לידון ככה – אלא מסתבר דנקוט תוספות אשר משמעו דגמרא היינו "לאינשי בלא דמי משמע להו וכן הדין באמת" – ואשר עיקר תירוץ דגמרא היינו לפי הדין באמת
- (ב) וכן משמע מתוספות בסנהדרין דף כה: "לא תחמוד משמע דלא יהיב דמי – ואם תאמר והא אמרינן בפרק קמא דבבא מציעא לא תחמוד בלא דמי משמע להו ומדכתיב "להו" משמע לאינשי דווקא הוא דמשתמע כך אבל הם טועים ד(באמת מן הדין) לא תחמוד הוּו אפי' בדיהיב דמי – ויש לומר ד"משמע להו" דקאמר רצונם לומר דכן הוא האמת"

סוגיא דמיגו דחשיד חלק ב' תוספות בא"ד וחמסן ובא"ד אבל הכא

בא"ד וחמסן פסול לעדות כו' והפסול לעדות פסול לשבועה כו' וי"ל דחמסן לא פסול לעדות אלא מדרבנן כו'. לכאורה הוצרכו לכל זה לפירוש ר"י החסיד דלא מפליג גבי גזלן בין עדות לשבועה אבל לפירושם דלעיל שחלקו גבי גזלן דלעדות הוא פסול מדאורייתא ולשבועה אינו אלא מדרבנן ה"נ איכא למימר בפשיטות גבי חמסן ועוד נראה כיון דבחמסן דאורייתא ליכא לפלוגי במעלים חמסנותו ופסול לעדות ע"כ לשבועה נמי הוי פסול דכל הפסול לעדות פסול לשבועה מיהת מדרבנן:

אבל הכא לא חציף אלא מעלים חמסנותו כו' עכ"ל פי' ולא ראו בו חכמים לפסלו אבל אי הוה חמסן דאורייתא לא שייך למימר הכי דגם אם מעלים חמסנותו מ"מ הרי עבר על לא תחמוד ומגו דחשיד כו' וק"ל:

- (1) המשך תוספות בד"ה בלא דמי
- (א) קשיא – והא כי יהיב דמי נמי חמסן הוה וחמסן פסול לעדות כדכתיב אל תשת ידך עם רשע להיות עד חמסן והפסול לעדות פסול לשבועה דכן משמע ממסכת שבועות – הרי שחשיד להיות חמסן חשיד להיות פסול לשבועה – ואפילו למאן דאמר דחשיד אממונא לא חשיד אשבועתא תיקשי דהאיך משביעין שבועה שאינה ברשותו לשומר בסוגיא דידן שהוא חשיד אשבועתא
- (ב) תירוץ – חמסן דקרא בדלא יהיב דמי – מה שאין כן חמסן דיהיב דמי לא פסול לעדות אלא מדרבנן ורבנן הוסיפו עוד פסיל שבועה דיקא לחמסן שחצוף לחטוף מיד ליד בדיעת הבעלים – ולא הוסיפו פסיל שבועה לשומר דלא חציף אלא מעלים חמסנותו ואומר שנאבדה לו
- (2) מהרש"א ד"ה אבל

(א) הדגישו תוספות בתירוץן דחמסן דיהיב דמי פסול לעדות ולשבועה דיקא מדרבנן – דאלו פסול לעדות ולשבועה דאורייתא מסתבר דאף מי שמעלים חמסנותו עובר מיהת על לא תחמוד מדאורייתא אפילו ביהיב דמי – ואז תיהדר קושיא דגמרא לדוכתא למאן דאמר דחשיד אממונא חשיד אשבועתא

(ב) מהרש"א ד"ה וחמסן

(i) הקדמה – תוספות ד"ה דחשיד אממונא

(1) שיטת פירוש ראשון – גזלן פסול מדאורייתא לעדות מדכתיב אל תשת ידך עם רשע להיות עד חמס דדורשין אל תשת רשע עד – ורבנן פסלוהו לשבועה

(2) שיטת ה"ר יהודה חסיד – גזלן פסול מדאורייתא בין לעדות בין לשבועה

(ii) שאלה – למה לא סגי להו לתוספות דידן (בד"ה בלא דמי) לתרץ דאין הכי נמי דחמסן פסול לעדות מדאורייתא אבל אינו פסול לשבועה אלא מדרבנן

(iii) תשובה א' – תוספות דידן אזלי לפי פירוש ר' יהודה החסיד דלא מפליג גבי גזלן בין עדות לשבועה ודפסול בתרוייהו מדאורייתא

(iv) תשובה ב' – הי לך ב' דרכים לפירוש ראשון דגזלן לא פסול לשבועה אלא מדרבנן ולעדות הוא דפסול מדאורייתא

(1) דרך א' – אין הכי נמי אשר תוספות דידן נמי מציי לשנויי ככה אף לחמסן

(2) דרך ב' – תוספות דידן עדיף להו למימר דחמסן אף לעדות אינו פסול אלא דרבנן – דכיון דבפסיל לעדות דאורייתא אין לחלק בין חוטף למעלים – מוכרח נמי (על פי הכלל דכל הפסול לעדות פסול לשבועה) דבפסיל שבועה דרבנן נמי אין לחלק בין חוטף ומעלים

דף ו.

סוגיא דמיגו דחשיד חלק ג' רש"י ד"ה נימא

[דף ו עמוד א] בפרש"י בד"ה נימא גבי שבועה שאינה ברשותי מגו דחשיד כו' עכ"ל אבל התוס' כתבו לעיל בד"ה בכולי בעי דלודי כו' דמשבועה שלא שלחתי בה יד מוכח לה הכי דה"ל גזלן מההיא שעתא דשלח בה יד ולא שייך למימר ביה אשתמוטי אבל משבועה שאינה ברשותי דהיינו שכופר דנאנסה כנראה מדברי הרמב"ם פ"ד מהלכות שאלה ופקדון ומדברי הטור סי' רצ"ד מדא"ר ירמיה פעמים ששניהם כו' לא מוכח מידי דאיכא למימר ביה אשתמוטי וכפרש"י בפרק המפקיד בשמעתתא כדאמרינן לעיל בההיא דכפירה דסבר משכחנא ליה לגנב כו' א"נ משכחנא ליה באגם כו' וסבר עד דבחשנה כו' וכן בשבועה שלא פשעתי שייך אשתמוטי דשמא פשע וחייב לשלם וסבר עד דהוי לי זוזא כו' כמו שפרש"י לעיל ודו"ק:

סוגיא דמיגו דחשיד חלק ד' תד"ה שבועה שלא שלחתי

תוס' בד"ה שבועה שלא שלחתי כו' מפ' ר"ת שלא אכלה דאינו כו' עכ"ל דכיון דאינה בפנינו הוי דבר הדומה שאכלה ולכך מגלגלין אותה:

סוגיא דתקפה חלק א' תוספות ד"ה הקדישה בלא תקפה

בד"ה הקדישה בלא תקפה כו' ומייתי מההיא מסותא דהקדיש חד ושתק כו' עכ"ל ר"ל דודאי הך אבעיא דמסותא לאו לענין שתיקה קמבעיא כמו שפירשו התוס' לקמן אבל מ"מ מייתי מהתם מדמסיק דלא הוי הקדש ע"כ שתיקתו אינו כהודאה וק"ל:

- (1) גמרא כמבואר ברש"י ומבואר עוד בתוספות להלן
- (א) בעי ר' זירא – במשנה דף ב. בשנים שהיו אוחזין בטלית אלו לאחר כך תקפה אחד בפנינו והוציאה מיד חבירו בחזקה והרי כולה בידו קודם שנשבעו ושתיק אידך מעיקרא והדר צווח מאי – מדשתק אודיי אודי ליה או דלמא כיון דקא צווח השתא איגלאי מילתא דהאי דשתק מעיקרא סבר הא קא חזו ליה רבנן
- (ב) ומיבעיא להו עוד אם תמצי לומר תקפה אחד בפנינו אין מוציאין אותה מידו מדשתק אידך אודיי אודי ליה – הקדישה בלא תקפה מהו כיון דאמר מר אמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט דמי כמאן דתקפה דמי או דלמא השתא מיהא הא לא תקפה ואין יכול להקדישה דכתיב ואיש כי יקדיש את ביתו קדש וגו' מה ביתו ברשותו אף כל ברשותו לאפוקי האי דלא ברשותו
- (ג) {עיינן באחרונים לעניננו של צויחה זו דגזבר דלכאורה דאין לה כח של מי שצווח לבסוף לתקיפת חבירו}
- (2) תוספות לביאור איבעיא דהקדישה בלא תקפה – מיירי כגון ששתק בשעה שהקדיש ודיקא לבסוף כששאלה הגזבר צווח השני ומבעיא ליה כיון דאמירתו לגבוה כו' הוה הקדש כתקפה דכיון ששתק אודיי אודי ליה והוה הקדש ולא דמי לגזל ולא נתייאשו הבעלים דשניהם אין יכולין להקדיש זה לפי שאינו שלו וזה לפי שאינו ברשותו דכיון דאודי ליה הוי כפקדון שיש לו ביד אחרים דיכול להקדיש או דלמא הקדש לא הוי כתקיפה דלמה יצווח השני כששמע דבריו של ראשון שהקדישה ולכן לגבי הקדש אין שתיקה כהודאה
- (3) המשך דגמרא
- (א) תא שמע
- (i) דבההיא מסותא דהוו מנצו עלה בי תרי האי אמר דידי הוא והאי אמר דידי הוא קם חד מינייהו אקדשה ואיבעיא להו אלו מקודשת – ומסקי שם דאינה מקודשת מדאמר רב נחמן כל ממון שאין יכול להוציאו בדדינן הקדישו אינו קדוש (והאי נמי דחזינן ליה דאין יכול להוציאו בדדינן שאין לו ראייה בדבר) אין הקדישו קדוש
- (ii) ולכן אף בסוגיא דידן בהקדישה ולא תקפה אינה מקודשת
- (4) תוספות (יבואר יותר בחלק ב')
- (א) יבואר בחלק ב' אשר איבעיין בהך דמסותא נקט אשר שתיקה להקדש אינה כהודאה אלא מיבעי ליה במסותא דדינו כל דאליה גבר אלו מכל מקום מקודשת מטעם דהקדש אליה מתקיפה – פרטי "הקדש אליה מתקיפה" במסותא אינן מעניננו ואין לה מקום לגבי איבעיא דידן בהקדיש לטלית ולא תקפה דלאו בדין כל דאליה גבר עסקינן
- (ב) ומדמסקי במסותא דלא הוי הקדש פשיטא דלא לבד אשר שתיקה להקדש אינה כהודאה אלא אף זו דהקדש לא אליה מתקיפה
- (ג) ובזה איפשט ממילא איבעיא דגמרא דידן לגבי טלית דשתיקה להקדש אינה הודאה
- (5) מהרש"א – הגם דבמסותא לאו לענין שתיקה קמבעיא ליה – מכל מקום פושטין איבעיא דלן בהקדיש לטלית בלא תקפה מהא דקבענו אשר בהך דמסותא נקטו דשתיקה אינה כהודאה

סוגיא דתקפה חלק ב' – תד"ה והא הכא

בד"ה והא הכא דכי תקפה כהן כו' נראה דהכא מבעיא ליה במסותא כיון כו' עכ"ל לא ניחא להו לפרש הך בעיא דמסותא לענין שתיקה כהודאה כנראה מפרש"י וכדמבעי לן נמי לגבי הקדש דא"כ לא הוה פשיט מידי לקמן דקאמר מאי הוי עלה דמסותא ופשיט לה מדרב נחמן דכל ממון שאינו יכול להוציא בדיונין הקדישו אינו קדוש דמ"מ מטעם דשתיקה כהודאה היא יהיה הקדש דה"נ גבי מטלטלין אף על פי שאינו ברשותו יכול להקדיש אי הוה שתיקה כהודאה אלא דמבעיא ליה הכא אי הוה הקדש אלים מתקיפה אבל הא פשיטא ליה דשתיקה אינו כהודאה והשתא שפיר פשיט ליה מההיא דכל ממון שאינו יכול כו' ודו"ק:

1) רש"י מפרש שלא כתוספות אשר במסותא איבעיא להו אלו שתיקה להקדש הודאה היא – כנראה מתוך דברי רש"י בעמוד ב' בד"ה המוציא

2) תוספות כמבואר במהרש"א

א) קשיא לרש"י – לא פשיט אלו שתיקה כהודאה לגבי הקדש מידי מהא דרב נחמן (דכל ממון שאינו יכול להוציא בדיונין הקדישו אינו קדוש) דהרי אלו שתיקה כהודאה היא אף לרב נחמן תהא מסותא מקודשת דהכי נמי גבי מטלטלין (כדביארנו בטלית) אף על פי שאינו ברשותו יכול להקדיש אי הוה שתיקה כהודאה וכדפירשו תוספות דהוי כפקדון

ב) אלא מוכרח כשיטת תוספות דאף איבעיין דמסותא נקט אשר שתיקה אינה כהודאה אף לגבי הקדש ולא איבעיא לי' אלא אלו מכל מקום מסותא מקודשת מחמת דהקדש אלים מתקיפה

דף ו:

סוגיא דתקפה חלק ג' תוספות ד"ה קפץ כולן פטורין

[דף ו עמוד ב] בד"ה קפץ כולן פטורין כו' ואין לומר שלא נשאר בעדר רק אחד דליכא כו' עכ"ל ודקאמר לקמן לעשר ממ"נ דאי בר חיובא כו' היינו ע"י צירוף לגורן אחר שהרי בא הא' כבר לכלל חיוב וק"ל:

סוגיא דתקפה חלק ד' רש"י ד"ה דמסייע

בפרש"י בד"ה דמסייע לך כו' כצ"ל:

רש"י ד"ה הספיקות

בד"ה הספיקות כו' אם יש לכהן י' פטרי חמורים שנפלו לו מבית אבי כו' עכ"ל אבל אם נתנו לכהן י' פדיון פטרי חמורים אין צריך לעשרן כיון דנתנו לו במתנת כהונה דהוי כמו הלקוח וניתן לו במתנה ובפ"ק דבכורות נקט הך מלתא בישראל שנפלו לו מבית אבי אמו כהן שנפלו לו מבית אבי אמו ישראל ולרבותא נקט התם הכי דאפילו הכי מעשרן והן שלו ורש"י הכא לא נחית להך רבותא אלא לאתויי דאפילו ודאי פדיון פטר חמור בר עשורי הוא ודו"ק:

דף ז.

גמרא אם היתה טלית מוזהבת

[דף ז עמוד א] גמ' אם היתה טלית מוזהבת חולקין ולא דקדק הכא לומר ובשבועה דאפשר דמיירי דמודו דתרוייהו בהזדי הגדי אגבהוה אלא משום דמקרב לגבי חד אמר פלוג הכי וק"ל:

דף ז:

גמרא ולא חייש ר' יוסי

[דף ז עמוד ב] שם ולא חייש רבי יוסי לפרעון והתניא כו' איפוך כו' אי הכי קשיא דרבנן כו' וליכא למימר דרבנן דוקא בדאיכא הנפק פליגי אבל בדליכא הנפק מודו דלא יחזיר משום דכתב ללוות ולא לזה והך דשטר כתובה מיירי בדליכא הנפק דהך חששא דכתב ללוות ולא לזה לא שייך בשטר כתובה כיון דנשאה ודאי דנתן לה שטר כתובה ולא ניהא ליה לאוקמא בתוס' כתובה ודו"ק:

- 1) ברייתא א' כמבואר ברבא – מי שמצא שטר דכתיב ביה הנפק (דמקוים) – לרבנן לא יוציאוהו מידו לא לזה ולא מלוה ולא מיבעיא לא כתב ביה הנפק דאיכא למימר כתב ללוות ולא לזה אלא אפילו כתב ביה הנפק לא יחזיר דחיישינן לפרעון – ור' יוסי אומר הרי הוא בחזקתו של מלוה ולא חיישינן לפירעון
- 2) ברייתא ב' – מצא שטר כתובה בשוק ואין הבעל מודה (שטוען פרעתי) לא יחזיר לאשה דחיישינן לפרעון ר' יוסי אומר נתארמלה או נתגרשה לא יחזיר לא לזה ולא לזה

ר' יוסי כמבואר ברבא	רבנן כמבואר ברבא		
ברייתא א'	מצא שטר דכתיב ביה הנפק	לא יחזיר דלא היגם דכתיב ביה הנפק ולא חיישינן שמא כתב ללוות ולא לזה – מכל מקום חיישינן לפרעון	לא יחזיר דלא חיישינן לפרעון וכיון דכתיב ביה הנפק אין לחוש שמא כתב ללוות ולא לזה
ברייתא ב'	מצא כתובה ונתארמלה או נתגרשה	לא יחזיר ולכאורה היינו טעמא דחיישינן לפרעון	לא יחזיר ולכאורה היינו טעמא דחיישינן לפרעון

3) המשך דגמרא

- א) קשיא – לכאורה בברייתא ב' סבירא להו רבנן ור' יוסי תרוייהו דחיישינן לפרעון וזאת דלא כר' יוסי בברייתא א' דלא חיישינן לפרעון
- ב) תירוץ – איפוך לברייתא א' דר' יוסי אומר לא יחזיר דחייש לפירעון וחכמים אומרים יחזיר דלא חיישינן לפרעון

ר' יוסי	רבנן		
ברייתא א' איפוך	מצא שטר דכתיב ביה הנפק	לא יחזיר דלא חיישינן לפרעון וכיון דכתיב ביה הנפק אין לחוש שמא כתב ללוות ולא לזה – מכל מקום חיישינן לפרעון	לא יחזיר דלא חיישינן לפרעון וכיון דכתיב ביה הנפק אין לחוש שמא כתב ללוות ולא לזה
ברייתא ב'	מצא כתובה ונתארמלה או נתגרשה	לא יחזיר ולכאורה היינו טעמא דחיישינן לפרעון	לא יחזיר ולכאורה היינו טעמא דחיישינן לפרעון

- ג) אי הכי קשיא דרבנן אדרבנן דהרי בברייתא ב' לגבי כתובה לכאורה סבירא להו דחיישינן לפרעון ובברייתא א' אמרת דאיפוך ורבנן סברי דלא חיישינן לפרעון

4) מהרש"א

- א) קשיא – למה נקטי דאלו איפוך קשיא דרבנן אדרבנן – נימא דלעולם איפוך ובקושטא רבנן לא חיישי לפרעון והיינו טעמא דבדאיפוך לברייתא א' סבירא להו דהרי הוא בחזקתו דמלוה משום דכתיב ביה הנפק ולכן ליכא למיחש לדלמא כתב ללוות ולא הוה – ושאיני ברייתא ב' דלא יחזיר לאשה משום דלא כתיב ביה הנפק וחיישי לדלמא כתב לתת לה ולא נתן

רבנן	מצא שטר דכתיב בי' הנפק	ברייתא א'
יחזיר דכתיב בי' הנפק ולכן ליכא למיחש דלמא כתב ללות ולא לזה – ולפרעון לא חיישינן	מצא כתובה דלא כתיב בי' הנפק ונתארמלה או נתגרשה	ברייתא ב'
לא יחזיר דהגם דלא חיישינן לפרעון מכל מקום כיון דלא כתיב בי' הנפק חיישינן דלמא כתב לתת ולא נתן		

(א) {עיינן באחרונים דשקלי וטרי למה לא הקשה מהרש"א דאף לר' יוסי לפני דאיפך הוי מציא בגמרא לשנויי דבברייתא ב' חיישינן שמא כתב לתת ולא נתן}

(ב) תירוץ – הך חששא דכתב ללוות ולא לזה לא שייך בשטר כתובה דכיון דנשאה (דהרי הבעל מודה) ודאי נתן לה שטר כתובה למנה ומאתים – והגם דליכא וודאות דנתן לה תוספת כתובה מכל מקום ברייתא סתמא קתני דאיירי במנה ומאתים ולא ניחא להו לתוספות לאוקמא בתוספת כתובה

גמרא ויחלוקו

שם גמרא ויחלוקו נמי דאמרינן לדמי כו' כתב מהרש"ל בגליון תוס' מקשה לפי מה דמשני לעיל תרתי בבי חזד במציאה וחד במקח וממכר אין שייך לומר לדמי מאחר דנקט זוזי מתרוייהו כו' ומשני דאיירו שנתייקר ולא יתכן כו' אלא נראה שכ"א מוסיף עליו בדמים כו' עכ"ל ע"ש אבל כל הפוסקים כתבו גבי מקח וממכר בפשיטות דפלגי להו לטלית ופלגי להו לדמים וגבי מציאה הזכירו הך מלתא דאם יש הפסד בחלוקת הטלית חולקים אותו בדמים וע"כ הנראה דודאי במקח וממכר כיון שאינן מדיינים בעיקר הממון אלא שכל א' רוצה בטלית וע"כ יחלוקו לטלית ולא שייך למפרך הא אפסדוה כיון דניחא להו בהכי טפי שהרי כל אחד ואחד אם לא ירצה בכך יטול לו המעות ויתן לחבירו הטלית שהרי חבירו רוצה בכך אבל מיחלוקו דגבי מציאה מוכח לה שפיר דע"כ לדמי קאמר כיון שהם מדיינים בעיקר הממון ואפשר דלא איכפת להם בטלית עצמו א"כ למה פלגינן ליה לטלית הא אפסדוה דמסתמא אין רצונם בכך אלא ע"כ לדמי קאמר וזה ברור לי בדברי כל הפוסקים ע"ש ודו"ק:

(1) משנה – דף ב. – רישא – שנים או חזין בטלית – רישא זה אומר אני מצאתיה וזה אומר אני מצאתיה – סיפא זה אומר כולה שלי וזה אומר כולה שלי – זה ישבע שאין לו בה פחות מחציה וזה ישבע שאין לו בה פחות מחציה ויחלוקו

(2) גמרא שם

(א) סיפא במקח וממכר שכל אחד טוען קניתיה מיד פלוני המוכר

(ב) וצריכא רישא במציאה דאי תנא מקח וממכר הוא דרמו רבנן שבועה עליה משום דמורי ואמר חבראי דמי קא יהיב ואנא דמי קא יהיבנא השתא דצריכא לדידי אשקליה אנא וחבראי ליזיל לטרח ליזבן אבל מציאה דליכא למימר הכי אימא לא צריכא

(ג) ולחזי זוזי ממאן נקט – לא צריכא דנקט מתרוייהו מחד מדעתיה ומחד בעל כרחיה ולא ידענא מי הוא מדעתיה ומי הוא בעל כרחיה

(3) ברייתא דף ז. – מלוה ולוה אדוקין בשטר מלוה אומר שלי הוא ונפל ממני ומצאתיו ולוה אמר שלי הוא דפרעתיו ר' שמעון בן גמליאל אומר יחלוקו

(4) גמרא דידן כמבואר בתוספות – "יחלוקו" דאמר ר' שמעון בן גמליאל משמעו דחולקין בשוה לדמי – דהיינו כמו ששוה למלוה למכור מזה יפרע לוה החצי דאי לא תימא הכי אלא חצי החוב ממש גבי טלית מי חולקין ממש הא אפסדוה

5) מהרש"ל

- (א) תוספות בגליון כמבואר בתוספות הרא"ש מקשי במקח וממכר איך שייך לומר "יחלוקו לדמי כמו ששנה לימכר" והלא מוכר מכר להם "בדמי" ולמה נשבעין הרי מחזירין לכל אחד דמיו – ומשני דאיירי שנתייקר
- (ב) ולא יתכן כלל דהא לעיל עביד צריכותא גבי מקח וממכר דמורי היתר אנא דמי קא יהיבנא חבראי ליזל וליטרח וליזבן ואלו איירי בנתייקר הוי כמציאה ממש דהרי עכשיו רוצה כל אחד חפץ ששנה יותר ממה ששילם לו
- (ג) אלא נראה דאחד אומר לחבירו אשר אני או אקנה לחפץ בהוספה מסויימת לך או שאתה תקנה לחפץ באותה הוספה לי על דרך גוד או אגוד
- 6) מהרש"א – מכל הפוסקים משמע שלא כמהרש"ל
- (א) דודאי במקח וממכר כיון שאינן מדיינים בעיקר הממון אלא שכל א' רצה לקנות טלית ועכשיו נמי רוצה בטלית על כן יחלוקו לטלית ולא שייך למפרך הא אפסדוה כיון דניחא להו בהכי טפי שהרי כל אחד ואחד אם לא ירצה בכך יטול לו המעות ויתן לחבירו הטלית שהרי חבירו רוצה בכך
- (ב) אבל מיחלוקו דגבי מציאה מוכח לה גמרא שפיר דבדמי דעל כרחך לדמי קאמר כיון שהם לא נחתי לקנות טלית ומדיינים בעיקר הממון ואפשר דלא איכפת להם בטלית עצמו אם כן למה פלגינן ליה לטלית הא אפסדוה ושוה להן ביותר למכרו בשויו בלא חתיכה דמסתמא אין רצונם בכך לקבל כל אחד טלית אשר חתיכיו בסך הכל שוה פחות מטלית שלימה

תוספות ד"ה בזמן שהבעל מודה יחזיר לאשה

תוס' בד"ה בזמן שהבעל כו' לשמא כתב בניסן ולא נשא עד תשרי כו' עכ"ל ק"ק לפי מה שפירשו התוס' לקמן ולא לזה עד תשרי שרוצה ללות בו בתשרי אבל אין לפרש שכבר לזה בו קודם שנפל ואם כן ה"נ הכא הא כבר נשאה בתשרי וליכא למיחש למידי ויש ליישב בדוחק ודו"ק:

- 1) ברייתא – מצא שטר כתובה (של אשה נשואה) בשוק בזמן שהבעל מודה יחזיר לאשה
- 2) תוספות – תנא דברייתא דידן סבירא לי' דבכתובה ליכא למיחש לשמא כתב בניסן ולא נשא עד תשרי מטעם שאינה מעניינה
- 3) תוספות בדף יב: ד"ה ולא
- (א) חשש דשמא כתב ללות בניסן ולא לזה עד תשרי משמעו אשר עתה בתשרי כשעומד לזה לפנינו רוצה ללות בו מפני שיש לו טורח לכתוב שטר אחר וגם כדי להרויח פשיטי דספרא – ואם יעשה כך יטרוף שלא כדין מלקוחות שקנו לפני תשרי
- (ב) ואין משמעו דחוששין שכבר לזה בו קודם שנפל ובא לפנינו
- 4) מהרש"א – קשיא – לשיטת תוספות בדף יב: ליפרשי בפשיטות דכיון דברייתא איירי באשה נשואה שעומדת לפנינו בתשרי ליכא למיחש שמא לא נתנה עד עכשיו וגם ליכא למיחש לפשיטי דספרא

דף ח.

גמרא ומאי מגו

[דף ח עמוד א] גמרא ומאי מגו מגו דשני חרשין כו' האי מאי את"ל המגביה כו' וכ"ת מ"ש משני כו'. נ"ל לפרש הסוגיא דה"פ ומאי מגו כו' דאע"ג דמטעם מגו דזכי לנפשיה

כו' לא הויא הגבחה דפקח הגבחה לגבי חרש דהא לא זכי נמי לנפשיה מ"מ משום דינא דהמגביה מציאה לחבירו קנה חבירו קנה החרש אף על גב דרבא לית ליה בעלמא המגביה מציאה כו' בחרש אית ליה משום מגו דב' חרשין דקנו ואהא פריך דלא שייך הכא כלל דינא דהמגביה מציאה כו' דאפי' לרמי בר חמא היינו דוקא דקא מגביה ליה אדעתא דחברי' אבל האי פקח אדעתא דידיה קא מגביה ליה כו' אלא אימא מתוך שלא קנה כו' ואהא פריך כיון דלא שייך דינא דהמגביה מציאה כו' אלא במגביה אדעתיה דחבריה אם כן בב' חרשין לא ליקנו משום מגו דזכי לנפשיה כו' דהא לנפשיה נמי לא זכי דה"ל ראשה השני לגביה כמונח על גבי קרקע כיון דחבריה לא הגביה אותה אלא אדעתא דידיה ומשני דמ"מ משום דלא אתי לאנצויי כו' ודו"ק:

תוספות ד"ה אלא מסיפא

תוס' בד"ה אלא מסיפא כו' אך קשה אמאי קאמר דלמא במקח וממכר כו' עכ"ל היינו לפי גירסא זו דהתלמוד אסיק אדעתיה דמגופה ליכא למידק מידי אבל לפי גירסא ראשונה דהתלמוד אסיק אדעתיה למידק מגופה לא ק"מ דלפי סברתו השיב לו דלמא במקח וממכר וליכא למידק מידי מגופה וק"ל:

(1) משנה – דף ב.

(א) רישא – שנים או חזין בטלית רישא זה אומר אני מצאתיה וזה אומר אני מצאתיה

(ב) סיפא דרישא – זה אומר כולה שלי וזה אומר כולה שלי

(ג) סיפא – זה אומר כולה שלי וזה אומר חציה שלי האומר כולה שלי ישבע שאין לו בה פחות משלשה חלקים והאומר חציה שלי ישבע שאין לו בה פחות מרביע זה נוטל שלשה חלקים וזה נוטל רביע

(2) גמרא

(א) מימרא דרמי בר חמא כמבואר ברש"י – מתניתין דקתני שנים שהגביהו מציאה קנאוה ויחלוקו וכשמגביה מגביה לדעת שיקנה בה חבירו חציה – שמע מינה דהמגביה מציאה לחבירו קנה חבירו

(ב) שאלה – דיוק' דרמי בר חמא מהיכא דמרישא ומסיפא דרישא לית למידק לה מטעמים שאינן מעניננו

(ג) תשובה לגרסא ראשונה – אלא מגופה דסיפא זה אומר כולה שלי וזה אומר חציה שלי שמע מינה המגביה מציאה לחבירו קנה חבירו – יבואר להלן

(ד) תשובה לגרסא "ספרים דגרסי" – כבר איתני רישא וסיפא דרישא – הא תו למה לי לסיפא אלא ממשנה יתירה שמע מינה המגביה מציאה לחבירו קנה חבירו

(ה) דיחוי דגמרא – ממאי דסיפא במציאה איירי דלמא במקח וממכר

(ו) וממשיכין – וכי תימא אי במקח וממכר מאי למימרא – איצטריך סלקא דעתך אמינא האי דקאמר חציה שלי להוי כמשיב אבידה וליפטר קמשמע לן דהאי איערומי קא מערים סבר אי אמינא כולה שלי בעינא אשתבועי אימא הכי דאהוי כמשיב אבידה ואיפטר

(3) תוספות כמבואר במהרש"א

(א) פירוש לגרסא ראשונה

(i) כיוונו להביא ראי' לרמי בר חמא מגופה דמשנה דנקטי דהא דאמר חציה שלי משמעו דאמר הגבחה תיה ביחד עם חבירי ולפי דבריו לא יטול כלום דהרי (אלו אמרת דהמגביה מציאה לחבירו לא קנה חבירו) אין חבירו יכול לזכות לו אלא ודאי מגביה מציאה לחבירו זכה – ודחי לראי' באמרם "ממאי דבמציאה דלמא במקח וממכר"

- (ii) והוא הדין שהי מצוי לדחות לראי' מגופה דמשנה ב"דיחוי אחרת" דהא דאמר חציה שלי משמעו כגון דאמר תפסתיה חציה בידי או הגבתייה כולה ונתכוונתי לקנות בחציה בלבד
- (iii) אבל עדיין הי' מדקדקין דמגביה מציאה לחבירו קנה חבירו מיתורא – והיינו זקוקין למיפרך לראי' מיתורא על סמך "ממאי במציאה דלמא במקח וממכר" ואתא לאשמועינן דמטעם איערומי קא מערים לא מיפטר משבועה מצד דהוי משיב אבידה – ולכן עדיף לה לגמרא אף מתחלה למידחי לראי' מגופה דמשנה בטענת ממאי במציאה דלמא במקח וממכר
- (ב) פירוש לספרים דגרסי "הא תו למה לי אלא ממשנה יתירה" – מחמת "דיחוי אחרת" כבר הכירו בתחלה דלית למידק הא דרמי בר חמא מגופה דסיפא ולכן אף בתחלה נקטו בגמרא אשר על יתורא סמכין למילף מילת' דרמי בר חמא ודחי לה באמרם דלמא יתורא במקח וממכר אתיא למילף דמטעם איערומי קא מערים לא מיפטר משבועה בטענה דהוי כמשיב אבידה
- (4) המשך תוספות – קשיא לספרים דגרסי – אף אלו משנה במציאה איירי מצינו להפריך לראי' מיתורא על ידי שלא בא היתורא אלא למילף דמטעם איערומי קא מערים לא מיפטר משבועה מצד משיב אבידה
- (5) מהרש"א – קושיית תוספות אין לה מקום לגרסא ראשונה דהרי לגרסא זו בעיקר אסיק אדעתא דגרמא למילף מילת' דרמי בר חמא מגופה דסיפא ולא מיתורא וכדי להפריך ראי' זו מגופה סגי למידחי' בדיחוי דגרמא "ממאי במציאה" ואין מן הענין לדין ביתורא

דף ח:

סוגיא דרכוב ומנהיג חלק א' תד"ה מנהיג לחודי'

[דף ח עמוד ב] בד"ה מנהיג לחודיה כו' והא דתנן בפ"ק דקידושין בהמה גסה נקנית במסירה דברי ר' מ' ור' א' כו' עכ"ל קצרו במקום שהיה להם להאריך דלכאורה לאו סתמא דמתני' בהך דהכא היא אבל בלשון המשנה שם בהמה גסה נקנית במסירה והדקה בהגבהה דברי ר' מ' ור' א' וחכ"א בהמה דקה במשיכה דהשתא הוי שפיר בהמה גסה נקנית במסירה סתמא דמתני' דלא פליגי חכמים עליה אלא בבהמה דקה וק"ל:

- (1) סתם משנה בדף ב. – היו שנים רוכבין על גבי בהמה או שהיה אחד רוכב ואחד מנהיג זה אומר כולה שלי וזה אומר כולה שלי זה ישבע שאין לו בה פחות מחציה וזה ישבע שאין לו בה פחות מחציה ויחלוקו בזמן שהם מודים או שיש להן עדים חולקין בלא שבועה
- (2) גמרא כמבואר ברש"י ותוספות
- (א) אמר רב יוסף אמר לי רב יהודה שמעית מיניה דמר שמואל שני דברים דין רכוב ודין מנהיג בחד אמר לי קני ובחד אמר לי לא קני ולא ידענא הי מינייהו
- (ב) היכי דמי – יבואר יותר בחלק ב'
- (i) אי נימא רכוב לחודיה שאין אחר מנהיג עמו ובא אחד מן השוק וחוטפו ממנו בפנינו ומושכה לקנותה וכן מנהיג ואין רכוב עמו ובא אחד וחוטפו ממנו בפנינו לקנותה וקאמר שמואל בחד מינייהו דלא קני ומאן דחטף שפיר חטף ומבעיא ליה לרב יהודה בהי מינייהו
- (ii) מנהיג לחודי' מי איכא מאן דאמר לא קני הא משיכה היא זו ובהמה נקנית במשיכה
- (3) תוספות ד"ה מנהיג לחודיה מי איכא מאן דאמר לא קנה
- (א) אף על גב דר' שמעון אית ליה בפרק קמא דקדושין דבהמה אינה נקנית אלא בהגבהה מכל מקום פריך מכח סתם מתניתין דידן דתנן אחד רכוב ואחד מנהיג כו'
- (ב) קשיא – הרי תנן בפרק קמא דקדושין לר' מאיר ור' אלעזר דבהמה גסה נקנית במסירה דברי ר' מאיר ור' אלעזר

4) מהרש"א

(א) קשיא – מאי קשיא להו מהך דר' מאיר ור' אלעזר דלכאורה לאו סתמא דמשנה היא

(ב) תירוץ – אכן מקשי מסתמא דהתם לגבי בהמה גסה דהכי קתני במשנה שם

(i) בהמה גסה נקנית במסירה

(ii) והדקה בהגבהה דברי ר' מאיר ור' אלעזר וחכמים אומרים בהמה דקה במשיכה

סוגיא דרכוב ומנהיג חלק ב' תד"ה רכוב הוא דלא קני

בד"ה רכוב הוא דלא קני ומתניתין דא' רכוב דחי לקמן כו' עכ"ל אבל משנים רוכבין כו' אפשר דלא קשיא להו וכן משמע מדבריהם לקמן והיינו משום דאיכא למימר דשניהם קרוין מוחזקין וברכיבה לחודיה שניהם לא קנו אבל מ"מ מאחד רכוב ואחד מנהיג פריך שפיר דאי רכוב לחודיה לא קנו לא הוה קרי מוחזק לגבי מנהיג דלחודיה נמי קני ודו"ק:

(1) המשך דגמרא – אלא אי ודאי אמר שמואל בחד מינייהו דלא קני ברכוב הוא דקאמר דקסבר משיכה בעינן שתעקור יד ורגל ולא הוי לי' לרב יוסף למיבעי הי מינייהו קאמר שמואל דקני

(2) תוספות – יבואר במהרש"א להלן

(א) קשיא – הרי קתני במשנה "או שהי' אחד רכוב ואחד מנהיג ויחלוקו" הרי דרכוב קני

(ב) תירוץ – בגמרא להלן דחי לה דאיירי ברכוב ומנהיג ברגליו ומפרש רש"י דקנייה במשיכה שבועט בה ברגליו והולכת מחמתו

(3) מהרש"א – ביאור לקושיית תוספות

(א) קשיא למה הקשו תוספות דיקא מן אחד רכוב ואחד מנהיג ולא הקשו מן היו שנים רוכבין

(ב) תירוץ

(i) היכא דעסקינן באלו רכיב לחודי' קני דנין בקנין ממש שלא יחטפו אחד מן השוק

(ii) היכא דעסקינן במשנה דידן במציאה היו שנים רוכבין או שהי' אחד רכוב ואחד מנהיג אין דנין בקנין ממש (שלא יחטפו אחד מן השוק) אלא עוסקין במי מקרי "מוחזק" במציאה להיות בכוח לטעון כולה שלי או חצי שלי

(iii) ולכן מן היו שנים רוכבין אין למיפק אשר רכיב לחודי' קני שלא יחטפו אחד מן השוק

(iv) אבל מן "אחד רכיב ואחד מנהיג" פרכי תוספות שפיר דמצינן למידק מינה אשר רכיב לחודי' קני שלא יחטפו אחד מן השוק – לפי דמנהיג לחודי' ודאי קני שלא יחטפו אחד מן השוק ואי רכוב לחודיה לא קני שלא יחטפו אחד מן השוק אז בדאיכא נמי מנהיג לא הוה רכוב קרי אפילו מוחזק במציאה לטעון אני מצאתי – וכן משמע מדברי תוספות לקמן בד"ה מהו דתימא (יבואר בחלק ו')

סוגיא דרכוב ומנהיג חלק ג' תוספות ד"ה או דלמא מנהיג

בד"ה או דלמא מנהיג כו' כ"ש דמנהיג עדיף כו' עכ"ל פירוש כ"ש דמנהיג עדיף במקום רכוב לחודיה דהא שמואל קאמר דחד מנייהו עדיף במקום חבריה וע"כ דרכוב עדיף ממנהיג לא קאמר דהא במתניתין קתני דקונה מנהיג במקום רכוב אלא ע"כ מנהיג עדיף מרכוב קאמר ורכוב דקני במקום מנהיג דקתני במתני' ע"כ במנהיג ברגליו איירי ודו"ק:

(1) המשך דגמרא – קבענו דלא יתכן דרב יוסף לא ידע אלו אמר שמואל רכוב לחודי' לא קני או דאמר מנהיג לחודי' לא קני – ומוכרח דשמואל אית להו דתרוייהו קני ואמר למלתי' "ברכוב במקום מנהיג" ופסק דחד מינייהו עדיף ולא ידע רב יוסף אלו אמר שמואל דרכוב עדיף דהא תפיס בי' או דמנהיג עדיף דאזלא מחמתו

(2) תוספות

(א) קשיא כמבואר במהרש"א אלו לא אזלינן בדרך חלק ב' – לפשוט דמנהיג עדיף במקום רכוב דהא שמואל קאמר דחד מנייהו עדיף במקום חבריה ועל כרחך דלא אמר דרכוב עדיף דהא במתניתין קתני דקונה מנהיג במקום רכוב מיהת חצי' אלא על כרחך מנהיג עדיף מרכוב קאמר והא דקתני דרכוב קני חצי' במקום מנהיג ברכוב ומנהיג ברגליו איירי

(ב) תירוץ – בדרך חלק ב' אתא שפיר

(i) דלא קתני במשנה אלא דרכוב במקום מנהיג חשיבי שניהם מוחזקין במציאה שיוכלו לטעון כולה שלי – ולאן בענין קנין עוסקין

(ii) ומזה יש להוכיח אשר רכוב לחודי' קני דאי לאו הכי ברכוב במקום מנהיג במציאה אפילו מוחזק לא מיקרי – אבל לגבי קנין ברכוב במקום מנהיג לית למידק כלום

(iii) וגם אין למידק ממשנה אשר ברכוב במקום מנהיג קני מנהיג דאף לגבי מנהיג לא מילף לן משנה אלא הא דבמציאה ברכוב במקום מנהיג מקרי מנהיג מוחזק מחמת דמנהיג לחודי' קבענו בפשיטות לעיל דקני מטעם "מנהיג לחודי' מי איכא למימר דלא קני"

(iv) ויבואר עוד בחלק ו' וחלק ז'

סוגיא דרכוב ומנהיג חלק ד' בא"ד אלו לא הי' חבירו תפוס

בא"ד אלו לא היה חבירו תפוס בצד השני היה קונה לכך אקרי מוחזק אפי' כו' עכ"ל יש לדקדק דהא אלו לא היה חבירו תפוס בצד השני היה מונח ע"ג הקרקע ולא קני גם התופס עדיין בצד האחד וי"ל דה"פ דאם לא היה חבירו תפוס בצד השני והיה נותקה מידו מקרי לגבי שני שעדיין הצד האחד בידו הוגבהה למעלה מג' על ידו וקני כמ"ש התוס' לקמן גבי הואיל ויכול לנתקו כו' ועי"ל דמיירי הכא בטלית שאינו ארוך כ"כ ואם לא היה חבירו תפוס בצד השני לא היה סופו ליפול ולא היה ראשו מגיע לארץ וכה"ג כתבו התוס' ג"כ לקמן ע"ש:

(1) המשך לתירוץ דתוספות בחלק ג'

(2) גמרא בדף ה.

(א) אמר רמי בר חמא משנה דף ב. אומרת המגביה מציאה לחבירו קנה חבירו דאי סלקא דעתך לא קנה חבירו תיעשה זו כמי שמונחת על גבי קרקע וזו כמי שמונחת על גבי קרקע ולא יקנה לא זה ולא זה

(ב) הא דרמי בר חמא אין למידן מרישא דמשנה דשאני רישא דמשנה דראובן קאמר כולה שלי ואנא אגבהתה כולה ושמעון אמר כולה שלי ואנא אגבהתה כולה – אבל שנים שהגביהו לא קנו

(3) תוספות – אל תיקשי דלכאורה נקטו בגמרא אשר במשנה לענין קנין איירי והיינו שלא כדרך תוספות בחלק ב' – דתריץ דאמרי דאף על גב דכמו שהם שניהם תפוסים לא קנו מקרי מוחזק (להיות בכוח לטעון כולה שלי או חצי' שלי) כיון דאם היה ראובן מגביה לחודיה אילו לא היה חבירו שמעון תפוס בצד השני היה ראובן קונה לכך איקרי מיהת מוחזק אף על פי דהגביהו נמי שמעון

(4) מהרש"א

(א) קשיא – הרי אלו לא היה חבירו שמעון תפוס בצד השני היה מונח על גבי הקרקע ולא קני גם ראובן התופס בצד שלו

- (ב) תירוץ – הכי פירושא דראובן מקרי מוחזק כיון דאם לא היה חבירו שמעון תפוס בצד השני והיה ראובן נותקה מידו הי' ראובן קונה שעדיין הצד האחד בידו הוגבהה למעלה מג' על ידו אף על גב דתיכף לאחר כך נפלה לארץ בצד שמעון – כמו שכתבו תוספות לקמן בדף ט. ד"ה הואיל
- (ג) ועוד יש לומר דמיירי הכא בטלית שאינו ארוך כל כך ואם לא היה חבירו תפוס בצד השני לא היה סופו ליפול ולא היה ראשו מגיע לארץ – וכהאי גוונא כתבו תוספות גם כן שם

סוגיא דרכוב ומנהיג חלק ה' גמרא היכא פשיט מר

בגמ' היכי פשיט מר רכוב מיושב יושב לא תפיס כו' רב ושמואל דאמרי תרוייהו מוסירה כו' עכ"ל יש לדקדק כיון דעיקר אבעייתו דרכוב עדיף היינו משום דהא תפיס והיינו דהא תפיס במוסירה כמו שפירשו התוס' וא"כ היכי ס"ד ליפשוט רכוב דתפיס מיושב דאינו [תפיס ותו אמאי לא פשיט ליה בפשיטות מעיקרא מההיא] דרב ושמואל דאמרי תפיס במוסירה כו' ונראה ליישב דאע"ג דנקט האבעיין דהא תפיס מ"מ משום דרכוב הוא נמי קמבעיא ליה והשתא מהך דרב ושמואל דאמרי מוסירה לא קני לא מצי למפשט דאימא הכא משום דרכוב עדיף אבל מהך דיושב בעי למפשט כולה מלתא דהוי ס"ד דיושב נמי תפוס במוסירה והמדחה קאמר דודאי דרכוב לא מהני תפשוט שפיר מיושב אבל רכוב דתפיס לא מהני לא תפשוט מיניה דאימא יושב מיירי בלא מוסירה והשיב לו מרב ושמואל דמוסירה נמי לא קני במציאה ודו"ק:

(1) ניהדר לחלק א' וחלק ב' להא דקבע איבעיין דגמרא דשמואל פסק ברכוב במקום מנהיג דחד מינייהו עדיף ולא ידע רב יוסף אלו אמר שמואל דרכוב עדיף דהא תפיס בי' או דמנהיג עדיף דאזלא מחמתו'

(2) המשך דגמרא כמבואר ברש"י

(א) אמר רב יוסף אמר לי רב יהודה נחזי אנן דתנן המנהיג סופג את הארבעים והיושב בקרון סופג את הארבעים ר' מאיר פוטר את היושב בקרון דקסבר לאו מידי עביד – ומדאפיך שמואל ותני וחכמים פוטרין את היושב בקרון שמע מינה

(i) דסבירא לשמואל דהיושב בקרון פטור מחמת דרכוב לאו מידי מעשה עביד ומשום דיחיד ורבים הלכה כרבים אפכה למתניתין לאוקמא חיובא לר' מאיר ופטורא כרבנן

(ii) ודרכוב להודיה לא קני וכל שכן רכוב במקום מנהיג

(ב) והוסיף רב יוסף דהשיב לרב יהודה היכי פשיט מר רכוב מיושב בקרון יושב לא תפיס במוסירה רכוב תפיס במוסירה ואמר לי רב ושמואל דאמרי תרוייהו מוסירה לא קני במציאה עד שיוליכנה ותעקור יד ורגל ואף על גב דבמכירה קני לגבי מציאה לא קני – ומפרש רבא דבמציאה מאן קא מסר לי' דליקני

(3) תוספות ד"ה רכוב עדיף – רכוב עדיף דתפיס בה – אין לפרש דתפיס ברגליו או במה שיושב עליה דהאי לא מיקרי תפיס בה אלא במה שהוא תפוס במוסירה כמבואר בתשובת רב יוסף לרב יהודה

(4) מהרש"א

(א) קשיא – כיון דעיקר אבעייתו דרכוב עדיף היינו משום דתפיס במוסירה כמו שפירשו תוספות תיקשי היכי סליק אדעת' דרב יהודה ליפשוט רכוב דתפיס מיושב דאינו תפיס ותו אמאי לא פשיט ליה בפשיטות מעיקרא מההיא דרב ושמואל דאמרי דבמציאה לא קני מוסירה ולכאורה יוצא מזה דרכוב לא קנה

(ב) תירוץ

(i) אף על גב דנקט האבעיין "דהא תפיס" מכל מקום ברכוב מצד עצמו נמי קמבעיא ליה

(ii) והשתא מהך דרב ושמואל דאמרי מוסירה לא קני לא מצוי למפשט דאימא דמכל מקום רכוב עדיף מצד עצמו אבל מהך דיושב פטור בעי למפשט כולה מלתא דהוי סלקא דעתך דיושב נמי תפוס במוסירה הרי דאפילו בצירוף רכוב במוסירה לא קני

(iii) והמדחה קאמר דודאי דרכוב גופי' לא מהני תפשוט שפיר מיושב אבל רכוב דתפיס לא מהני לא תפשוט מיניה דאימא יושב מיירי בלא מוסירה

(iv) והשיב לו מרב ושמואל דאף אלו מוסירה מן הענין היא להנהגת שור וחמור במשנה דיושב בקרון מכל מקום מוסירה אין לו מקום כלל במציאה (אפילו לסייע לרכוב) מחמת "מאן קא מסר לי' דליקני"

סוגיא דרכוב ומנהיג חלק ו' תד"ה מהו דתימא רכוב עדיף

תוס' בד"ה מ"ד רכוב עדיף כו' וא"ת לעיל כי פריך כו' לישני דקמ"ל דלא מבטל חזקת רכוב כו' עכ"ל הכי משמע להו דמאחד רכוב וא' מנהיג פריך ולא מהיו שנים רוכבין כו' כמ"ש לעיל וליכא לאקשוויי דא"כ נימא דמרישא דשנים רוכבים כו' קא דייק השתא יושב קני רכוב מבעיא דהכא ליכא לשנוויי דקמ"ל דאחד אינו מבטל את חברו כיון שהם שוים אלא לאו רבנן היא וא"כ הסיפא דא' רכוב וא' מנהיג נמי כרבנן וש"מ רכוב קני די"ל כיון דהסיפא משנה דצריכה היא לר"מ דאע"ג דהרישא לאו משנה דצריכה היא קתני לה בדרך לא זו אף זו דה"נ צריך לומר למאי דאתיא כרבנן דקתני לה בלא זו אף זו ודו"ק:

(1) ניהדר לחלק א' וחלק ב' להא דקבע איבעיין דגמרא דשמואל פסק ברכוב במקום מנהיג דחד מינייהו עדיף ולא ידע רב יוסף אלו אמר שמואל דרכוב עדיף דהא תפיס בי' או דמנהיג עדיף דאזלא מחמתו'

(2) וניהדר לחלק ה' להא דאמר רב יוסף אמר לי רב יהודה נחזי אנן דתנן (לאחר איפוך דשמואל) "המנהיג בשור וחמור לר' מאיר סופג את הארבעים והיושב בקרון סופג את הארבעים וחכמים פוטרין את היושב בקרון דקסברי לאו מידי עביד" הרי דלרבנן רכוב לחודיה לא קני וכל שכן רכוב במקום מנהיג

(3) המשך דגמרא כמבואר ברש"י

(א) מיתיבי ממשנה דף ב. היו שנים רוכבין על גבי בהמה או שהי' אחד רכוב ואחד מנהיג זה נשבע וזה נשבע ויחלוקו מני אילימא ר' מאיר דאמר היושב בקרון סופג את הארבעים השתא לר' מאיר יושב קני דקאמר היושב בקרון סופג את הארבעים רכוב מיבעי ולמה לי' לאשמועינן בתרתי – אלא לאו רבנן ואשמועינן דביושב הוא דפטור אבל רכוב חייב ומובן דבגוונא דמשנה רכוב קני ותיובתא לרב יהודה דפשט מיושב אשר רכוב לא קני

(ב) ובחלק ג' קבענו לתוספות

(i) דמן המשנה אין להוכיח דקני מנהיג במקום רכוב דאפילו לא קני מיקרי מוחזק דכיון דמנהיג לחודיה שלא במקום רכוב קני מקרי מוחזק אפי' במקום רכוב

(ii) ומכל מקום מוכיח שפיר ממתניתין דרכוב לחודיה קני מאחר שקרוי מוחזק דאי אפילו לחודיה לא קני סברא הוא דאפי' מוחזק נמי לא הוי

(4) תוספות – קשיא – כי נקטי בגמרא דליכא למימר דמשנה בדף ב. אתיא כר' מאיר מחמת "השתא לר' מאיר יושב קני דקאמר היושב בקרון סופג את הארבעים רכוב מיבעי" למה לא משני דאכן אתיא כר' מאיר וקא משמע לן הא גופא דמכל מקום לא מבטל את חזקת המנהיג ברכוב במקום מנהיג

(5) מהרש"א לביאור קושיית תוספות

(א) תוספות הקשו קושייתן דמשמע להו דמסיפא דאחד רכוב וא' מנהיג פרכי בגמרא ולא מן רישא דהיו שנים רוכבין דלא איירי במנהיג כל עיקר

(ב) קשיא על קושיית תוספות – אף אלו צדקו תוספות בדמקשי דסיפא יכול להיות דאתיא כר' מאיר – אבל קושיא דגמרא במקומה עומדת מכל מקום מוכרח דרישא אתיא דיקא לרבנן דאלו לר' מאיר תיקשי השתא יושב קני רכוב מיבעי וברישא דאיירי בהיו שנים רוכבין ולא איירי במנהיג ליכא לשנויי דקא משמע לן ר' מאיר דלא מבטל חזקת המנהיג – וכיון דרישא אתיא כרבנן מסתבר דסיפא נמי אתיא כרבנן ואתיא שפיר הא דנקטו בגמרא דמשנה אתיא כרבנן

(ג) תירוץ – תוספות מקשי שפיר

(i) דאף אלו אזלת בדרך זו תיקשי למה לא אוקמה בגמרא לרישא וסיפא כר' מאיר בדרך לא זו אף זו דהיינו לא זו לבד בשניהם רוכבין דרישא דמקרי מוחזקין ולא ילפינן מינה כלום לגבי חזקת המנהיג אלא אף זו בסיפא דאחד רוכב ואחד מנהיג – דאיכא הוה אמינא למימר דכיון דרכוב קני מבטל חזקת המנהיג – מכל מקום בקושטא לא מבטל את חזקת המנהיג

(ii) וליכא למימר דדוחק לאוקמא לר' מאיר באופן לא זו אף זו – דהרי אף אלו אוקמת למשנה כרבנן ואיצטריכא למילף דרכוב קני הגם דיושב לא קני – אכתי (לנמק למה לא מספיקה משנה למתני לסיפא לחודה כיון דבסיפא נכלל גם כן רוכב) צריכין לאוקמה למשנה בדרך לא זו אף זו – דהיינו לא זו בלבד דשניהם רוכבין מקרי מוחזקין ברישא אלא אף זו דרוכב לא מבטל חזקת המנהיג בסיפא

דף ט.

סוגיא דרכוב ומנהיג חלק ז' רש"י ד"ה שמע מינה רכוב קני

[דף ט עמוד א] בפרש"י בד"ה ש"מ רכוב קני כו' וכיון דשלא במקום מנהיג קני כולה במקום מנהיג פלגא עכ"ל צ"ע דמי הכריחו לזה דאימא בפשיטות מרכוב לחודיה פריך לרב יודא דפשט רכוב מיושב כמו שפרש"י ג"כ לעיל ועוד דאין זה מוכרח דהא למאי דמספקא ליה אי שמיע משמואל ברכוב במקום מנהיג א"כ ס"ל לשמואל דרכוב לחודיה קני ואפ"ה קאמר או דילמא מנהיג עדיף ויש לישב דמשמע (להו) {ליה} דרכוב במקום מנהיג בעי למפשט דומיא דלעיל דבעי למפשט אבל רכוב לא דהיינו רכוב במקום מנהיג דומיא דאחד מושך ואחד מנהיג ולעיל נמי ממתני' דאחד רכוב ואחד מנהיג נמי רכוב במקום מנהיג בעי למפשט דפלגי ולא ניחא (להו) {ליה} למימר כדברי התוס' דאפי' לא קני מקרי מוחזק וה"נ הכא מסברא קאמר כיון דאפי' רכוב לחודיה בלא מוסירה קני אית לן למימר מסברא ברכוב ותפוס במוסירה במקום מנהיג דפלגי ולעיל דפסיקא ליה ברכוב לחודיה דקני ואפ"ה במקום מנהיג קאמר או דלמא מנהיג עדיף היינו ברכוב ותפוס במוסירה ולקמן נמי דפשיט מרכוב בשדה נמי משמע ליה בלא מוסירה דאל"כ רכוב בעיר אמאי לא קני כיון דע"י מוסירה אזלא מחמתיה נמי בעיר שפיר כמו שפירשו התוס' לקמן גבי מנהיג ברגליו והשתא פשיט ליה כיון דרכוב בלא מוסירה קני מסברא אית לן למימר דבמקום מנהיג פלגי ואין להקשות לפי שיטתו דמהא דקתני אחד מושך ואחד מנהיג ממעט רכוב במקום מנהיג דלא קני דאימא לאידך גיסא דממעט מנהיג במקום רכוב דלא קני דרכוב עדיף משום דהא תפוס כדמבעיא לן לעיל די"ל דע"כ דלא ממעט מנהיג במקום רכוב דהא במתני' קתני דקני מיהת פלגא מנהיג במקום רכוב ואפי' במקום מנהיג ברגליו לפי אוקמתא דלעיל מיהו מדברי התוס' שכתבו בד"ה אי הכי לערבינהו כו' לפי מאי דס"ד דרכוב קני כו' במדה זו קנה אתא למעט שום קנין אחר או רכוב במקום מנהיג עכ"ל נראה שהם מפרשים דממעט רכוב לחודיה דמלישנא יתירא ממעט קנין רכוב לחודיה ולעיל נמי ממתני' דהכא פשיט ארכוב לחודיה דקני אבל במקום מנהיג לא מקרי אלא מוחזק ודו"ק:

- (1) גמרא כמבואר ברש"י ופרטים בהם שונה פירוש רש"י משיטת תוספות
- (א) אמר רב יוסף אמר לי רב יהודה שמעית מיניה דמר שמואל שני דברים דין רכוב ודין מנהיג בחד אמר לי קני ובחד אמר לי לא קני ולא ידענא הי מינייהו
- (ב) ומקשי אי נימא רכוב לחודיה ומנהיג לחודי' מנהיג לחודי' מי איכא מאן דאמר לא קני הא משיכה היא זו ובהמה נקנית במשיכה – ולכן אי ודאי אמר שמואל בחד מינייהו דלא קני ברכוב הוא דקאמר דקסבר משיכה בעינן שתעקור יד ורגל ולא הוי לי' לרב יוסף למיבעי הי מינייהו קאמר שמואל דקני
- (ג) ולכן קבעו דמוכרח דשמואל אית להו דתרוייהו קני ואמר למלתי' "ברכוב במקום מנהיג" ופסק דחד מינייהו עדיף ולא ידע רב יוסף אלו אמר שמואל דרכוב עדיף דהא תפיס בה או דמנהיג עדיף דאזלא מחמתי'
- (2) מהרש"א
- (א) הגם דעד הלום משמע מסוגיין דאף אלו נפשוט דרכיב קני אכתי מיבעיא לן ברכוב במקום מנהיג – מכל מקום סבירא לי' רש"י דהיינו דוקא אלו נפשוט דלא קני רכיב אלא בתפיס במוסירה – ואשר בהמשך שקלא וטריא דסוגיין כשרוצין לקבוע אשר רכוב לחודי' קני אף בלא תפיס במוסירה ואינו מנהיג ברגליו נוקטין מסברא אשר ברכוב במקום מנהיג קני מיהת פלגי
- (ב) ברם תוספות פליגי עלי' דרש"י כדנבאר
- (3) המשך דגמרא – אמר רב יוסף דאמר לו רב יהודה נחזי אנן דתנן "המנהיג בשור וחמור סופג את הארבעים והיושב בקרון סופג את הארבעים ר' מאיר פוטר את היושב בקרון דקסבר לאו מידי עביד" – ומדאפיך שמואל ותני וחכמים פוטרין את היושב בקרון שמע מינה "סבירא לשמואל רכוב לאו מידי מעשה עביד ומשום דיחיד ורבים הלכה כרבים אפכה למתניתין לאוקמא פטורא כרבנן" **וכל שכן רכוב במקום מנהיג**
- (4) מהרש"א – תיבות המודגשין מסייעין לשיטת רש"י דבסוגיא בדרך כלל כיוונו למיפשט לא לבד דינא דרכוב לחודי' אלא אף דינא דרכוב במקום מנהיג"
- (5) המשך דגמרא
- (א) מקשי ממשנה בדף ב. (היו שנים רוכבין על גבי בהמה או שהי' אחד רוכב ואחד מנהיג) דשמע מינה לרבנן דרכוב קני
- (i) ולשיטת רש"י כמבואר במהרש"א משמעו דרכוב קנה אפילו בלא מוסירה ולכן מסיק רש"י דשמע מינה נמי דרכוב במקום מנהיג קני פלגא"
- (ii) ברם לשיטת תוספות קבענו בחלקים דלעיל
- (1) דלא קתני במשנה אלא דרכוב במקום מנהיג חשיבי שניהם מוחזקין במציאה כדי שיוכלו לטעון כולה שלי – ומזה יש להוכיח אשר רכוב לחודי' קני דאי לאו הכי ברכוב במקום מנהיג במציאה אפילו מוחזק לא מיקרי – אבל לגבי קנין ברכוב במקום מנהיג לית למידק כלום
- (2) וגם אין למידק ממשנה אשר ברכוב במקום מנהיג קני מנהיג דאף לגבי מנהיג לא מילף לן משנה אלא הא דבמציאה ברכוב במקום מנהיג מקרי מנהיג מוחזק מחמת דמנהיג לחודי' קבענו בפשיטות לעיל דקני מטעם "מנהיג לחודי' מי איכא למימר דלא קני"
- (ב) ומתרצי בגמרא
- (i) דמשנה לית למידק כלום דמצינן לאוקמה ברכוב ומנהיג ברגליו ותפיס במוסירה
- (1) ולרש"י קא משמע לן דהגם דרכוב לא לבד שהוא מנהיג ברגליו אלא דגם כן תפוס במוסירה מכל מקום דינא דיחלוקו ולא אמרינן דהאי רכוב עדיף
- (2) ולתוספות (בד"ה מהו דתימא) קא משמע להן דהגם דרכוב לא לבד שהוא מנהיג ברגליו אלא דגם כן תפוס במוסירה מכל מקום שניהם מוחזקין ולא מבטל רכוב את חזקת המנהיג

6) המשך דגמרא

(א) "ברייטא דאחד מושך ואחד מנהיג"

(i) ברייתא – שנים שהיו מושכין בגמל ומנהיגין בחמור או שהיה אחד מושך ואחד מנהיג במדה זאת קנו – ר' יהודה אומר לעולם לא קנה עד שתהא משיכה בגמל והנהגה בחמור

(ii) גמרא לשיטת רש"י

(1) קשיא – קתני מיהת דיקא במדה זאת קנו דלכאורה קנו דיקא "שנים שהיו מושכין בגמל ומנהיגין בחמור או שהיה אחד מושך ואחד מנהיג" אבל רכוב לא **כלומר אבל הי' אחד רוכב ואחד מנהיג לא קנה רכוב במקום מנהיג כל עיקר**

(2) תירוץ – הוא הדין דאפילו אחד רוכב ואחד מנהיג קנו והא דקתני מושך ומנהיג וכו' לאפוקי מדר' יהודה דאמר עד שתהא משיכה בגמל והנהגה בחמור קמשמע לן דאפילו איפכא (הנהגה בחמור ומשיכה בגמל) נמי קני

(ב) תוספות ד"ה אי הכי (הראשון)

(i) קשיא – כל עוד דנקטנו אשר רכוב לא קני פשיטא מדה זאת דתנא קמא אתי למעוטי רכוב דלא קנה – אבל בשלב סוגיין דנקטי דרכוב קנה מאי אתי "במדה זאת" למעוטי

(ii) תירוץ – אתי למעוטי שום קנין אחר או רכוב במקום מנהיג

(ג) מהרש"א

(i) תוספות לשיטתם אזלי דסברי אשר עיקר סוגיין נחתי למיפשט אלו רכוב לחודי' קני ולא לרכוב במקום מנהיג ונקטו אשר מקשי בגמרא דמלישנא יתירה ("במדה זאת") דברייטא משמע דרכוב לחודי' לא קני ומתרצי בגמרא דהוא הדין אשר רכוב לחודי' קני

(ii) וזאת מתאים להא דפירשנו לתוספות אשר כמדויקין לעיל ממשנה דידן דרכוב לחודי' קני לית למיפשט מינה אלא דרכוב במקום מנהיג "מוחזק" מיקרי ולא איפשט אלו קני

(ד) המשך מהרש"א

(i) קשיא לקושיא דגמרא לשיטת רש"י – מנא לה לגמרא למידק "אבל הי' אחד רוכב ואחד מנהיג לא קנה רכוב במקום מנהיג" – נידוק בהיפוך "אבל הי' אחד רוכב ואחד מנהיג לא קנה מנהיג במקום רכוב כל עיקר" דרכיב עדיף מחמת דתפיס כדמיבעיא לה לשמואל

(ii) תירוץ – ילפי לה מהא דלשיטת רש"י כבר קבעו באוקימתא דלעיל דבמשנה דידן קני מנהיג פלגא אפילו במקום רכוב ותפיס ומנהיג ברגליו

7) המשך דגמרא

(א) "ברייטא דמוסירה"

(i) ברייתא – אחד רכוב חמור ואחד תפוס במוסירה (ואינו מנהיג) זה קנה חמור וזה קנה מוסירה שמע מינה רכוב קני

(ii) רש"י – שמע מינה רכוב קני שלא במקום מנהיג וכיון דשלא במקום מנהיג קני כוליה – במקום מנהיג פלגי

(8) מהרש"א – רש"י משמע לי' דברייטא דמוסירה בעי למפשט דכיון דרכוב קני אפילו בדלא תפיס מוסירה מיפשט נמי מסברא דרכוב ותפוס במוסירה במקום מנהיג קני מיהת פלגא

9) המשך דגמרא

(א) "ברייטא דרכוב בשדה"

(i) ברייתא – ר' אלעזר אומר רכוב בשדה ומנהיג בעיר קנה

(ii) גמרא

(1) שמע מינה רכוב לחודיה קני כו'

(2) קשיא – אי מהתם לא איריא דיכול להיות דאיירי במנהיג ברגליו

(3) תירוץ – אי הכי רכוב בעיר מאי טעמא לא קני – ומפרשי תוספות "אי אמרת בשלמא לא

מיירי במנהיג ברגליו לכך בעיר לא קני דלא אזלא מחמתיה לפי שיש בני אדם שמדברים יחד

ויש כמה דברים באמצע הדרכים אלא אי אמרינן במנהיג ברגליו אם כן אזלא מחמתיה טובא

ואמאי לא קני"

(ב) מהרש"א – רש"י נוקט אשר ברייתא דרכוב בשדה קני איירי ברכוב בלא מוסירה דאם לא כן רכוב

בעיר אמאי לא קני כיון דעל ידי מוסירה אזלא מחמתיה נמי בעיר כעין שקבענו לתוספות דבמנהיג

ברגליו ליקני נמי בעיר כיון דאזלא מחמתיה טובא – ומובן כדקבענו לעיל לרש"י כיון דרכוב בלא

מוסירה קני מסברא אית לן למימר דרכוב ותפוס במוסירה במקום מנהיג פלגי

(10) מסקנא דמהרש"א – לפי פירוש מהרש"א בחלק זה דרך זו מיושבין ב' קושיות שהקשה מהרש"א בתחלת

דבריו לשיטת רש"י

(א) קשיא א'

(i) מי הכריחו לרש"י לפרש לברייתא דמוסירה אשר "שמע מינה רכוב קני שלא במקום מנהיג וכיון

דשלא במקום מנהיג קני כוליה – במקום מנהיג פלגי"

(ii) דאימא בפשיטות מרכוב לחודיה פריך לרב יהודה דפשט רכוב מיושב כמו שפרש"י גם כן לעיל

בד"ה ומאפיך "שמע מינה סבירא לשמואל רכוב לאו מידי מעשה עביד"

(ב) קשיא ב' – אין זה מוכרח ("דכיון דרכוב בלא מוסירה קני מסברא אית לן למימר דרכוב ותפוס במוסירה

במקום מנהיג פלגי") דהא למאי דמספקא ליה רב יוסף אי שמיע משמואל ברכוב במקום מנהיג אם כן

סבירא ל' לשמואל דרכוב לחודיה קני ואפילו הכי קאמר או דילמא מנהיג עדיף

סוגיא דרכוב ומנהיג חלק ח' תוספות בד"ה ונקני

תוס' בד"ה ונקני כו' אי אמרינן משוך בהמה זו וקני כלים כו' עכ"ל הך דהכא לא דמיא

אלא לאומר קני בהמה זו וקני כלים דהא הכא קנה החמור ולחז תירוץ בתוס' לקמן הא נמי

קמבעיא ליה ולאידך תירוצא דהא לא קמבעיא ליה ופשיטא דקני מטעם חצר פריך הכא

שפיר טפי בפשיטות דלקנו נמי מסירה וק"ל:

(1) גמרא בעמוד ב' – בעי ר' אלעזר האומר לחבירו משוך בהמה זו וקני כלים שעליה (ולא בהמה גופה) מהו

מי מהניא משיכה דבהמה לאקנויי כלים או לא

(2) תוספות ד"ה משוך בעמוד ב'

(א) לאחר שקלא וטריא שאינה מעניננו מציעין תוספות ב' דרכים לבאר איבעיא דר' אלעזר

(ב) דרך תירוץ א' – ר' אלעזר אית ל' דחצר מהלכת קונה ופשיטא ל' דבאמר ל' קני בהמה זו וקני כלים

שעלי דקני כלים מטעם חצר – ולא מבעיא ל' אלא בדלא הקנה הבהמה ולכן לא קני כלים מטעם חצר

אלו קני לכלים מיהת מטעם משיכת הבהמה

(ג) דרך תירוץ אי נמי – ר' אלעזר מיבעיא ל' אלו משיכת בהמה מהני לכלים ובעי ל' נמי אלו חצר מהלכת

קני

3) ברייתא כמבואר בגמרא לפי גרסא א' דתוספות – אחד רכוב בחמור ומנהיג ברגליו דהיינו משיכה ואידך תפוס במוסירה – זה קנה חמור ולא קנה מוסירה וזה קנה מוסירה – אי הכי נקני נמי רכוב במוסירה

4) תוספות – מקשי בגמרא דליפשוט מברייתא זו לאיבעיא דלן דלא קני במשוך בהמה זו וקני כלים שעלי'

5) מהרש"א

א) גוונא דברייתא במציאה דומה לאומר קני בהמה זו וקני כלים

ב) השתא

i) לדרך תירוץ אי נמי דתוספות הא נמי קמבעיא ליה ר' אלעזר אלו קני כלים מטעם חצר כשאמר מוכר קני בהמה מהלכת וקני כלים שעלי' – ומובן בפשיטות הא דאמרי תוספות "ליפשוט" מיהת לאיבעיא זו

ii) ולדרך תירוץ א' דתוספות דהא לא קמבעיא ליה ופשיטא דבקני בהמה קנה כלים מצד חצר מהלכת – לא כיוונו תוספות דמקשי בגמרא דליפשוט שום איבעיא דר' אלעזר – אלא מקשי בפשיטות דכיון דקנה בהמה לקני נמי מוסירה מטעם חצר

דף ט:

סוגיא דרכוב ומנהיג חלק ט' גמרא ואי רשות הרבים

[דף ט עמוד ב] גמ' ואי רה"ר הוא קני ואי אדם חשוב כו' נראה מתוך הסוגיא וברש"י דברה"ר אפי' אדם בינוני קונה ובסימטא לא קני אדם בינוני אלא אדם חשוב ואשה ואיניש זילא וכן הוא בדברי הרמב"ם אבל הרא"ש והטור ח"מ כתבו היפך זה ואולי היה להם גירסא אחרת בזה ודו"ק:

סוגיא דרכוב ומנהיג חלק י' תוספות ד"ה משוך

תוס' בד"ה משוך בהמה כו' א"נ אי הוה בעי קני כו' כי שמא מטעם חצר קני ובכפות' ולכך איבעי ליה במשוך עכ"ל נראה מדבריהם דלכך איבעי ליה במשוך דהשתא אי אהדר ליה דקני לאו בכפות' איירי אלא במהלכת וס"ל נמי דמתורת חצר לא קני דחצר מהלכת היא אלא דניקני מתורת משיכה אף על גב דמהלכת היא והשתא בא"ל קני נמי קמיבעיא דניקני מתורת משיכה אבל קשה דא"כ מאי פריך רבא ואי אמר לה קני מי קני כו' ומאי קושיא דהא נהי דלא קני מתורת חצר מ"מ מבעיא ליה דניקני מתורת משיכה וי"ל בדוחק דרבא ס"ל כיון דמתורת חצר לא קני מתורת משיכה נמי לא קני כיון דמהלכת היא ולא שייכא בכלים ודו"ק:

1) ניהדר לחלק ח' לשיטת "אי נמי" דתוספות שם דר' אלעזר בעי אלו משיכת בהמה מהני לכלים ובעי נמי אלו חצר מהלכת קני

2) המשך דגמרא – קושיא דרבא לר' אלעזר – אי אמר ליה קני בהמה וקני כלים מי קני כלים חצר מהלכת היא וחצר מהלכת לא קנה והלכתא בכפותה דפשיטא דקני דדומיא דחצר הוא

3) מהרש"א

א) קשיא – לשיטת "אי נמי" דתוספות – מאי פריך רבא דהא נהי דלא קני מתורת חצר מחמת דחצר מהלכת לא קני מכל מקום אכתי מבעיא ליה אלו קני מתורת משיכה

ב) תירוץ בדוחק – רבא סבירא לי' כיון דמתורת חצר לא קני כיון דמהלכת היא – פשיטא דמתורת משיכה נמי לא קני כיון דמהלכת היא ולא שייכא בכלים – סברא זו דומה להא דפירשו תוספות לעיל (כמבואר

בחלק ח') דר' אלעזר מיבעיא לי' אלו משיכת הבהמה שהולכת מעצמה לא שייכא בכלים כיון שאינן הולכין בעצמן

דף י'

רש"י ד"ה סיפא

[דף י עמוד א] בפרש"י בד"ה סיפא דלא אפשר כו' דגלי דעתיה כשנתנו לו דאדעתיה דהאי אגבהה כו' עכ"ל לכאורה פירושו תמוה דמה מועיל לו דמתחלה אדעתא דהאי אגבהה כיון דלפום סברא דהשתא המגביה מציאה לחבירו לא קנה חבירו ומצי הוא לזכות בו קודם הנתינה כמו שהוא אומר זכיתי בה קודם שנתתיה לך גם מי הכריחו לזה דהא איכא לפרושי בפשיטות כפרש"י במתניתין דאי נמי קנייה קמא כו' הא יהבה ניהליה במתנה ונראה לפרש דאדעתא דהאי אגבהה דקאמר אין רצונו לקנותו לו דהא לא קנה לו אלא דר"ל אדעתא דהאי אגבהה ליתן לו במתנה ומסתמא אדעתא דהכי נתנו לו בתורת מתנה ולא בתורת פקדון ואי לאו דמתחלה אדעתא דהכי אגבהה ליתן לזה לא היה לנו לומר שנתנו לזה במתנה אלא שנתנו בידו בתורת פקדון כיון דמתחלה אדעתא דידיה אגבהה מסתמא אדעתא דהכי נתנו בידו שיהיה שלו ולא נתנו לו במתנה ודו"ק:

- 1) סיפא דמשנה בדף ט: – ראובן היה רוכב על גבי בהמה וראה את המציאה ואמר לשמעון תנה לי – אם משנתנה שמעון לראובן אמר שמעון אני זכיתי בה תחלה לא אמר כלום
- 2) רש"י – היינו טעמא דלא אמר שמעון כלום דאף אלו אמרינן בעלמא דשמעון המגביה מציאה לראובן לא קנה ראובן הכי שאני דכיון דיהבה ליה שמעון לראובן קנייה ראובן ממה נפשך
(א) אי קנייה שמעון דהתכוין לקנות הא יהבה ניהליה לראובן במתנה
(ב) ואי לא קנייה שמעון משום דלא היה מתכוין לקנות הוא ליה הפקר עד דמטא לידיה דראובן וקנייה ראובן במאי דעקרה מידיה דשמעון לשם קנייה
- 3) גמרא לשיטת רב נחמן – לא אמרינן דהמגביה מציאה לחבירו קנה חבירו ואשמועינן סיפא דאף על גב דאמר שמעון אני זכיתי תחילה קודם שנתתיה לך מכל מקום לא אמר כלום – ומוסיף רש"י ויבואר במהרש"א: – דגלי דעתיה כשנתנה לו דאדעתא דראובן אגבהה
- 4) מהרש"א

(א) קשיא לרש"י

(i) לכאורה לא מעלה ולא מוריד אלו אגבהה תחלה לראובן דהרי רב נחמן קסבר דהמגביה מציאה לחבירו לא קנה חבירו

(ii) והכי הוי לי' לרש"י לפרש כעין דפירש במשנה – אלו אמר שמעון אני זכיתי תחילה לעצמי קודם שנתתיה לך לא אמר כלום דאי נמי קנייה שמעון הא יהבה לראובן במתנה

(ב) תירוץ – "דאדעתא דהאי אגבהה" דקאמר רש"י אין רצונו לומר דאדעתא לקנותו לראובן אלא דרצונו לומר אדעתא דראובן אגבהה שמעון ליתן לראובן במתנה ומסתמא אדעתא דהכי נתנו לו בתורת מתנה ולא בתורת פקדון

דף יא'

גמרא אי לא דתניא

[דף יא עמוד א] בגמרא אי לא לא דתניא כו' מיבעי ליה לכדתנן שלפניו כו' כצ"ל:

סוגיא דחצר מטעם יד חלק א' רש"י ד"ה ומר סבר

בפרש"י בד"ה ומ"ס לא ילפינן ממונא כו' מאם המצא כו' דשליחות הוא משום דאין שליח כו' אצטריך כו' עכ"ל הוצרך לזה לפי שיטתו לעיל דלמ"ד חצר משום שליחות לא אצטריך ריבויא לחצר אלא מושלח' דנפקא לן שליחות נפקא לן ממילא חצר ולכך הוצרך למימר דלמאן דלא ילפינן ממונא מאיסורא ושליחות לממון מאם המצא תמצא ילפי' ליה ולא ילפי' ליה ממילא משליחות דשלוחו של אדם כמותו בכל התורה משום דהתם לגבי גניבה אין שליח לדבר עבירה וכ"כ הנ"י ע"ש אבל התוס' ימאנו בזה דכמו דאצטריך ריבויא למ"ד דחצר משום יד ה"נ אצטריך ריבויא למ"ד חצר משום שליחות לאשמועינן דחצר הוי שליח ולכך פירשו לעיל בסמוך דלאו מדאצטריך ריבויא מוכח לה דחצר משום יד אלא מדמתגרשת בעל כרחה וקטנה ודו"ק:

- 1) גמרא – לריש לקיש חצר מטעם שליחות איתרבאי ולא מטעם יד
 - 2) רש"י – מדרבי רחמנא שליחות לאדם כדתניא ושלח מלמד שהאיש עושה שליח ושלחה מלמד שהאשה עושה שליח – איתרבאי נמי ממילא חצרה דהויא לה כשלוחה – ולא אצטריך ריבוי מיוחד למילף שליחות לחצר
 - 3) ברייתא דבידו – אם המצא תמצא בידו הגנבה אין לי אלא ידו חצרו מנין תלמוד לומר המצא תמצא מכל מקום
 - 4) גמרא – קשיא לריש לקיש – מוכרח דחצר משום יד איתרבאי דאי סלקא דעתך דחצר משום שליחות תיקשי אם כן מצינו שליח לדבר עבירה והאיך קיימא לן דאין שליח לדבר עבירה – ומסקי דשאני שליח לדבר עבירה דחצר או משום דחצר אינו בר חיובא או משום דחצר לית בי' "אי בעי עביד אי בעי לא עביד"
 - 5) ברייתא דבידה – וכתב לה ספר כריתות ונתן בידה אין לי אלא ידה חצירה מנין תלמוד לומר ונתן מכל מקום
 - 6) גמרא – קשיא לריש לקיש מברייתא דידה – מהא גופא דקתני דאיתרבאי חצר מן בידה מוכח דתנא דברייתא קסבר דחצר משום יד איתרבאי
 - 7) תוספות כמבואר במהרש"א – קשיא – בקושיית גמרא מן ברייתא דידו לגבי גנב למה צריך להוכיח מהא דקיימא לן דאין שליח לדבר עבירה אשר חצר משום יד איתרבאי – הרי מהא גופא דתנא מילף דאתרבאי חצר מן בידו מבורר אשר משום יד איתרבאי כבקושיא דגמרא מברייתא דבידה
 - 8) מהרש"א
- א) לשיטת רש"י מסקי בגמרא כדלהלן ליישב שיטת ריש לקיש – ולשיטת רש"י במסקנא מיושבת נמי קושיית תוספות
- i) אין הכי נמי אשר כל היכא דתנא מילף דאצטריך לריבויא מן יד למיפק דין חצר (כעין תנא דבידה לגבי גט) אכן מוכרח דסבירא לי' דחצר מטעם יד איתרבאי
 - ii) אבל ריש לקיש סבר דלא ילפינן ממונא (כגון דין גנבה) מאיסורא (דגט) דבמונא לא אצטריך רבויא לעיקר דין שליחות דילפינן לה מסברא לכל התורה כולה כדביארנו לרש"י – ולכן מצינו למימר אשר קרא דבידו במונא לא ילפינן מינה אלא זאת דלא אמרינן דמטעם אין שליח לדבר עבירה שאני חצר דלית לי' דין שליחות
 - iii) וגם אין להקשות האיך קיימא לן דאין שליח לדבר עבירה למרת הא דנפקא לן מן בידו אשר לא שאני חצר דגנב מן דין שליחות דבעלמא – דתריץ כדאמרן דשאני שליח לדבר עבירה דחצר משום דאינו בר חיובא או משום דלית בי' אי בעי עביד אי בעי לא עביד

(ב) אבל תוספות סבירה להו אשר אף לחצר משום שליחות צריכין ריבוי דקרא אף למסקנא דגמרא – ולכן הקשו דהיתכן אשר מן תנא דדריש בידה נקטו אשר שליחות משום יד ומן תנא דדריש בידו נקטי דחצר משום שליחות – ומתוצי אשר לגבי ידה בגט מוכרח דחצר משום יד משום דמתגרשת בעל כרחה או אפילו היא קטנה וכו' – פרטי תירוץ דתוספות אינן מעניינו

סוגיא דחצר מטעם יד חלק ב' דף יא: רש"י ד"ה אלא אמר רב אשי

[דף יא עמוד ב] בפרש"י בד"ה אלא אמר רב אשי כו' היינו טעמא דלא בעינן עומד אצלה כיון דמידה אתרבאי לא גרעה משלוחה כו' טעמא דיש חילוק כו' דא"נ לא אתרבאי מונתן בידה הוה נפקא לן חצר משליחות כו' עכ"ל לכאורה שהוא פירוש כפול והנראה דמהיינו טעמא כו' עד טעמא דיש חילוק כו' אינו מפרש"י אבל הוא לפי שיטת התוס' דא"נ חצר משום שליחות אצטריך ריבויא לחצר השתא דליכא לרבויהי אלא דחצר משום יד הא דקאמר דלא גרעה משלוחה ע"כ היינו מסברא ומה שכתב אח"כ מהיינו טעמא דיש חילוק כו' הוא לפי שיטתו וניחא בפשיטות טפי דלא גרעה משליחות דבלאו ריבויא נמי נפקא לן חצר משליחות ולא אצטריך ריבויא לחצר אלא משום יד וק"ל:

(1) משנה – ראה אותן רצין אחר מציאה אחר צבי שבור (דהוא דומיא דמציאה שאינו יכול לרוץ ומשתמר בתוך השדה אם לא יטלוהו אחרים) ואמר זכתה לי שדי זכתה לו

(2) גמרא

(א) אמר רב יהודה אמר שמואל והוא שעומד בצד שדהו וכן אמר עולא והוא שעומד בצד שדהו

(ב) איתיביה ר' אבא לעולא

(i) משנה – מעשה ברבן גמליאל וזקנים שהיו באים בספינה אמר רבן גמליאל עישור שאני עתיד למוד נתון ליהושע ומקומו מושכר לו כדי שיזכה בו ועישור אחר שאני עתיד למוד נתון לעקיבא בן יוסף כדי שיזכה בו לעניים ומקומו מושכר לו

(ii) וכי ר' יהושע ור' עקיבא בצד שדהו של רבן גמליאל היו עומדין

(ג) תירוץ דרב אשי – חצר איתרבאי משום יד ולא גרעה משליחות גבי גט דחוב הוא לה אין חבין לאדם אלא בפניו גבי מתנה דזכות הוא לו זכין לאדם שלא בפניו

(3) לשון רש"י לביאור תירוץ דרב אשי – יבואר במהרש"א להלן

(א) היינו טעמא דגבי מתנה לא בעינן עומד אצלה דכיון דחצר מידה אתרבאי לא גרעה משלוחה להיטיב לה ואילו שלוחה שקיבל לה מתנה מי לא קני לה ואפילו אין עומדת בצדו חצרה נמי לא שניא הלכך גבי מתנה דזכות הוא לה אנן סהדי דניחא לה שתהא שלוחה וקנייא לה כשליח – אבל גבי גט דחוב הוא לה לא ניחא לה שתהא שלוחה הלכך כי עומדת בצדה על כרחה ידה היא וידה קניא גבי גט על כרחה ואי לא לאו ידה הוא ולא שלוחה הוא

(ב) טעמא דיש חילוק בין גט למתנה ואף על גב דתרווייהו דעת אחרת מקנה אותן משום דהך חצר אף על גב דאתרבאי משום יד כדאמרן לעיל לא גרעה משליחות דאי נמי לא אתרבאי מונתן בידה הוי נפקא לן חצר משליחות וכי אצטריך לרבויהי משום יד משום קטן וקטנה דלתנהו בתורת שליחות אצטריך וכל היכא דאיתיה לשליחות איתיה לדין חצר הלכך גבי גט דחוב הוא לה אין חבין כו' כלומר אין אדם יכול לעשות שליח לחוב אדם שלא מדעתו וחצרו נמי לאו בתורת שליחות מצית לאתויי דתתגרש שלא מדעתה הלכך בגט לא תרבייה אלא משום יד ומה ידה דסמוכה לה אף חצירה בסמוכה לה

(4) מהרש"א שם – לכאורה פירוש רש"י כפול ונראה ליישב ככה

- (א) מן "היינו טעמא" עד "ולא שלוחה הוא" אינו מפירוש רש"י אבל הוא לפי שיטת התוספות (כמבואר בחלק א') אשר למילף חצר מטעם שליחות איצטריך ריבויא ולמאן דאמר חצר משום יד דליכא ריבויא לחצר משום שליחות נמצא דהא דאמרי הכא אשר לגבי מתנה "לא גרעה משליחות" היינו סברא בעלמא
- (ב) ומה שכתב אחר כך מן "טעמא דיש חילוק" הוא לפי שיטת רש"י עצמו (כמבואר נמי בחלק א') וניחא בפשיטות טפי דלא גרעה משליחות דבלאו ריבויא נמי נפקא לן שליחות לחצר ולא איצטריך ריבויא לחצר אלא משום יד

סוגיא דחצר המשתמרת חלק א' תד"ה זכתה לו

תוס' בד"ה זכתה לו נראה כו' ועוד דאמר ריב"ח חצירו של אדם קונה לו שלא מדעתו כו' עכ"ל אף על גב דמוקמינן הך דר"י בחצר המשתמרת מ"מ למאי דמקשה ותקני ליה שדהו ואכתי לא אסיק אדעתיה דמיירי בחצר המשתמרת אמאי לא תקשי ליה הך דריב"ח אגופא דמתני' דקתני אמר זכתה לי אי הוה זכתה לו דוקא וק"ל:

(1) משנה

- (א) רישא ראה אותן רצין אחר מציאה אחר צבי שבור ואמר זכתה לי שדי זכתה לו
- (ב) סיפא הי' צבי רץ כדרכו ואמר זכתה לי שדי לא אמר כלום
- (2) גמרא כמבואר ברש"י
- (א) אמר רב יהודה אמר שמואל והוא שעומד בצד שדהו
- (ב) קשיא – אפילו אינו עומד בצד שדהו תקני ליה שדהו דאמר ר' יוסי ברבי חנינא חצרו של אדם קונה לו שלא מדעתו
- (ג) תירוצ' – רב יהודה אמר שמואל נוקט דמשנה איירי בחצר שאינה משתמרת ולכן איצטריך שיהא עומד בתוך שדהו ושיהא מדעתו – ודיקא בחצר המשתמרת אמר ר' יוסי בר' חנינא דחצרו של אדם קונה לו שלא מדעתו

(3) תוספות

- (א) קשיא – למה קתני במשנה דאמר זכתה לי דזכתה לו הרי אמר ר' יוסי בר' חנינא חצרו של אדם קונה לו שלא מדעתו והיכא דקונה שלא מדעתו ודאי לא אמר זכתה לי (יבואר במהרש"א להלן)
- (ב) תירוצ' – אין הכי נמי דברישא קנה אף בלא אמר "זכתה לי" ולא מיתני זכתה לי אלא לגבי סיפא דמשנה דקתני בצבי רץ כדרכו דלא זכתו לו שדהו למילף דבהאי גוונא אפילו אמר זכתה לי לא קני
- (4) מהרש"א

- (א) קשיא לקושיית תוספות – הרי מוקמינן הך דר' יוסי בר' חנינא (דקונה שלא מדעתו) דיקא בחצר המשתמרת ודמשנה איירי בחצר שאינה משתמרת דהתם אינו קונה אלא בעומד בתוך שדהו – ומוכן הא דמוסיף ר' יוסי בר' חנינא דצריך נמי לומר זכתה לי
- (ב) תירוצ' – תוספות מקשי דבהוה אמינא דגמרא בדאכתי סבירא להו דר' יוסי בר' חנינא אמר דחצירו של אדם קונה שלא מדעתו אפילו בחצר שאינה משתמרת – למה הקשו בגמרא דיקא לרב יהודה אמר שמואל משיטת ר' יוסי בר' חנינא ולא הקשו לר' יוסי בר' חנינא גופי' מהא דבמשנה קתני דאינו קונה אלא בדאמר זכתה לי

סוגיא דחצר המשתמרת חלק ב' תד"ה הני מילי

בד"ה ה"מ בחצר המשתמרת כו' דמתני' הוי משום דנתכוין לזכות בה דאמר זכתה לי וכו' עכ"ל פירוש והוי אצטריך לאתויי מריב"ח דלאו דוקא זכתה לי כמ"ש התוס' לעיל וניחא ליה לאקשווי מריב"ח לחוד ודו"ק:

- (1) גמרא בפרק שור שנגח את הפרה כמבואר שם ברש"י – משכוננו של גר ביד (כלומר בחצרו) של מלוה ישראל ומת הגר ובא ישראל אחר והחזיק בו – מלוה קנה כנגד מעותיו וזה שהחזיק בו קנה את השאר – ואמאי – תקני ליה חצירו דמלוה דהאמר ר' יוסי בר חנינא חצירו של אדם קונה לו שלא מדעתו
- (2) תוספות

(א) קשיא – אדפריך ליה להך דמלוה קנה וכו' מדר' יוסי בר' חנינא לפרוך מרישא דמשנה דידן דקתני דזכתה לו שדהו

(ב) תירוץ כמבואר במהרש"א – לקושיא מרישא דמשנה יכולין להשיב דקנה מחמת דנתכוין לזכות בה דאמר זכתה לי לכך מיייתי מר' יוסי בר' חנינא דמחמתו קבעו תוספות (כבחלק א') דברישא דמשנה לאו דוקא באמר זכתה לי איירי

תוספות ד"ה זה הכלל

בד"ה זה הכלל לאתויי קרן זוית עכ"ל נראה לפרש משום דלפניו אין שכחה דהיינו שקצר מצפון לדרום והניח בסוף השורה והתחיל משורה שניה אינו שכחה כיון דעדיין לא עבר עליה אני אומר שדעתו לקצור זה בשורה אחרת ממזרח למערב וה"נ היה לנו לומר אם הניח בתחלת קציר בקרן זוית וקצר אחר כך כל השורה מצפון לדרום שדעתו לקצור הקרן זוית בשורה אחרת ממזרח למערב ואשמועינן בזה הכלל דמכל מקום הוי שכחה כיון דכבר עבר עליו והוי בבל תשוב ודו"ק:

- (1) משנה – שלפניו אין שכחה שלאחריו יש שכחה שהוא בבל תשוב – זה הכלל כל שהוא בבל תשוב שכחה כל שאינו בבל תשוב אינו שכחה
- (2) רש"י – שלפניו אין שכחה בשכחת הקוצר קאי יחיד שהתחיל לקצור מראש השורה ושכח לפניו ולאחריו שלאחריו הוי שכחה שלפניו לא הוי שכחה
- (3) תוספות – זה הכלל לאתויי קרן זוית
- (4) מהרש"א – נראה לפרש "לאתויי קרן זוית" משום דלפניו אין שכחה דהיינו שקצר מצפון לדרום והניח בסוף השורה והתחיל משורה שניה אינו שכחה כיון דעדיין לא עבר עליה אני אומר שדעתו לקצור זה בשורה אחרת ממזרח למערב (כבצורה א') – מה שאין כן בצירוף ב' אם הניח בתחלת קציר בקרן זוית וקצר אחר כך כל השורה מצפון לדרום שדעתו לקצור הקרן זוית בשורה אחרת ממזרח למערב דהוי שכחה כיון דכבר עבר עליו והוי בבל תשוב

		צורה א' צפון			
מערב		אכתי לא קצר	קצר מצפון לדרום	מזרח	
		אכתי לא קצר	קצר		
		אכתי לא קצר	קצר		
		אכתי לא קצר	קצר		
	אכתי לא קצר ודעתו בסוף לקצור ממזרח למערב	אכתי לא קצר ודעתו בסוף לקצור ממזרח למערב	הניח ודעתו לקצור שטח זו בסוף כשקוצר ממזרח למערב		
דרום					

צורה ב' צפון			
מערב		לאח"כ קצר כל טור	קצר טור זו מצפון
		זו מצפון לדרום	לדרום אבל הניח ק"ז
		קצר	קצר
		קצר	קצר
		קצר	קצר
		קצר ועבר על קרן	הניח קרן זוית [הרי היא בכל תשוב]
		זוית	
		דרום	

סוגיא דחצר המשתמרת חלק ג' תד"ה עישור שאני עתיד למוד

בד"ה עישור שאני כו' וקשה כו' ואין בדעתו לשוב עד ימים רבים כו' עכ"ל ור"ג לא היה בדעתו לילך למרחקים דחזקה על חבר שאינו מוציא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן וק"ל:

(1) משנה – מעשה ברבן גמליאל וזקנים שהיו באים בספינה אמר רבן גמליאל עישור שאני עתיד למוד נתון ליהושע

(2) תוספות כמבואר במהרש"א

(א) פרש"י בפרק קמא דקידושין שהיה ירא פן יסמכו עליו בני ביתו שעישור ויאכלו טבל דחזקה על חבר שאינו מוציא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן

(ב) וקשיא לרש"י דסומכין על חזקה זו דוקא בחבר שמת או בהולך ואין בדעתו לשוב עד ימים רבים – ורבן גמליאל ודאי לא ה' בדעתו לילך למרחקים דאם כן מכח חזקה זו גופה ודאי דהוי זכור לעשר לפני שהלך

סוגיא דחצר המשתמרת חלק ד' רש"י ד"ה אלא אמר רב אשי

[דף יא עמוד ב] בפרש"י בד"ה אלא אמר רב אשי כו' היינו טעמא דלא בעינן עומד אצלה כיון דמידה אתרבאי לא גרעה משלוחה כו' טעמא דיש חילוק כו' דא"נ לא אתרבאי מונתן בידה הוה נפקא לן חצר משליחות כו' עכ"ל לכאורה שהוא פירוש כפול והנראה דמהיינו טעמא כו' עד טעמא דיש חילוק כו' אינו מפרש"י אבל הוא לפי שיטת התוס' דא"נ חצר משום שליחות אצטריך ריבויא לחצר השתא דליכא לרבוויי אלא דחצר משום יד הא דקאמר דלא גרעה משלוחה ע"כ היינו מסברא ומה שכתב אח"כ מהיינו טעמא דיש חילוק כו' הוא לפי שיטתו וניחא בפשיטות טפי דלא גרעה משליחות דבלאו ריבויא נמי נפקא לן חצר משליחות ולא אצטריך ריבויא לחצר אלא משום יד וק"ל:

עיין דף יא. סוגיא דחצר מטעם יד חלק ב'

דף יב.

סוגיא דחצר המשתמרת חלק ה' רש"י ד"ה גבי מתנה

[דף יב עמוד א] בד"ה גבי מתנה כו' הלכך בעינן חצר המשתמרת עכ"ל וכצ"ל וכ"ה בתוס' והיינו הך דריב"ח דאוקמה במשתמרת אבל יש לדקדק מאיזה טעם קונה אף במשתמרת במציאה באינו עומד בצד שדהו כיון דשליחות ליכא לא דעת שליח ולא דעת משלח וליכא נמי משום יד כיון דאין סמוך לו ומ"ש מגט ועיין בזה בנ"י בשם הר"נ ב"ר ז"ל:

סוגיא דזכיית קטן חלק א' תוספות ד"ה ואמר שמואל

תוס' בד"ה ואמר שמואל כו' והא דאוקמי בפרק כל הגט כרבי יוסי היינו כו' עכ"ל ר"ל דשמואל נמי לא פליג עליה דעולא התם והוה מוקמי לה כר' יוסי אי לאו משום דיתידאה הוא ודו"ק:

סוגיא דזכיית קטן חלק ב' תד"ה אי אמרת בשלמא

בד"ה אא"ב דאורייתא כו' וי"ל דמסתמא לא פליג ר"י אכמה משניות דפרקין ודפ' חלון כו' עכ"ל יש לדקדק בזה דלמאי דמשני נמי שמואל טעמא דתנא דידן כו' ע"כ כל הני משניות לא אתיין כר"י דקטן דקתני בהו משמע ליה קטן ממש ואפילו אינו סמוך ואלו היה זוכה לעצמו מן התורה כו' כמ"ש התוס' לקמן דמש"ה לא מוקי מתניתין דהכא כר"י ויש ליישב בדוחק ודו"ק:

- (1) משנה דידן – מציאת קטן לאביו
 - (2) גמרא – אמר שמואל מפני מה אמרו רבנן דמציאת קטן לאביו דבשעה שמוצאה מריצה אצל אביו ואינו מאחר בידו ונקטי בגמרא (מטעם דמבואר במפרשים) דמדברי שמואל מוכה דסבר שמואל דקטן לית לי' זכי' לנפשי' מדאורייתא
 - (3) ברייתא – השוכר את הפועל שהוא עשיר – לר' יוסי ילקט בנו עני אחריו – ואמר שמואל הלכה כר' יוסי
 - (4) גמרא כמבואר בתוספות – שקלי וטרי האיך ליישב הך דלקט לר' יוסי ולשמואל דאמר הלכה כר' יוסי
 - (א) דליכא למימר דר' יוסי אית לי' דקטן זוכה מדאורייתא או מדרבנן ואביו לא זוכה מיני' כלל – דלא מסתבר דר' יוסי פליג על הני משניות דלכולהו יד בן כיד אביו וזכי בי' אביו
 - (ב) וליכא למימר דר' יוסי אית לי' דקטן זוכה מדרבנן ולאחר כך מדרבנן זכי בי' אביו משום איבה – דאין סברא שיתקנו שתי זכיות שיזכה הבן קודם ואחר כך יזכה אביו
 - (ג) וליכא למימר דלא חשיבי אלא כחד תקנתא דר' יוסי אית לי' דקטן זוכה מדרבנן ודתיכף בשעה שמוצאו זכי בי' אבוה מדרבנן משום דבשעה שמצאו מריצה אצל אביו – דאם כן בעצם מעולם לא זכי בי' קטן ולא יתכן דילקט בנו אחריו
 - (ד) והגם דלכאורה מצינו לאוקי לדר' יוסי בלקט דסבר אשר קטן זוכה מדאורייתא ואביו לאחר זמן זכי בי' מדרבנן משום איבה דליכא אלא חד תקנתא ואשר שמואל דמפרש למשנה דידן דקטן אינו זוכה אלא דרבנן טעמא דתנא דידן קאמר ולי' לא סבירא לי' – אבל תיקשי דר' יוסי סבירא לי' אשר מציאת קטן יש בו גזל דיקא מפני דרכי שלום
 - (ה) ולכן בסוף מסיק רבא לר' יוסי ולשמואל דהיינו טעמא דבנו מלקט אחריו דלגבי לקט "עשו שאינו זוכה כזוכה"
- (5) מהרש"א
- (א) לא איצטריך למימר דעשו אותו כאלו זוכה מדאורייתא – דסגי למימר כאלו זוכה מדרבנן דאין זה בי' זכיות דאביו לא זכה מיניה דקטן דאדרבה עיקר הזכייה היא לאביו משום דמריצה לאביו אלא – כיון דלגבי לקט ליכא למימר הכי דהרי אביו עשיר הוא – עשו רבנן תקנה אשר בלקט יהא דינו דקטן כאלו זכה בתחלה לעצמו הגם דבעצם הדין זכה אביו תיכף מצד מריצה דקטן
 - (ב) בחלק ג' ממשיך מהרש"א בביאור "עשו שאינו זוכה כזוכה"
- (6) תוספות ד"ה שמואל טעמא דתנא דידן
- (א) קשיא

(i) בעוד דלא אסיק אדעתין הך דר' יוסי בגזל מציאת קטן ואכתי נקטינן דר' יוסי בלקט קסבר אשר קטן זוכה מדאורייתא ואביו לאחר זמן זכי בי' מדרבנן משום איבה דליכא אלא חד תקנתא

(ii) תיקשי לשמואל גופי' אמאי לא אוקי למשנה במציאה דקטן זכי לנפשיה מדאורייתא ומדרבנן אבוה זכי מיניה משום איבה

(ב) תירוץ – שמואל נוקט אשר קטן במשנה דידן משמעו קטן ממש וגדול משמעו גדול ממש ואין מן הענין אלו סומך על שלחן אביו – ואילו היה זוכה לעצמו מן התורה לא היה לרבנן לתקן שיזכה אביו כיון דליכא איבה היכא שאינו סמוך על שולחנו

(7) מהרש"א – קשיא לתירוץ דתוספות – אם כן תיקשי לשמואל דמסתבר דלדידי' קטן דקתני ב"הני משניות" נמי משמעו קטן "ממש" ואפילו אינו סמוך על שלחן אביו דלית בי' איבה – ואילו היה זוכה לעצמו מן התורה לא היה לרבנן לתקן שיזכה אביו מחמת איבה היכא שאינו סמוך על שולחנו

סוגיא דזכיית קטן חלק ג' תוספות בא"ד ואם תאמר

בא"ד וא"ת ונימא כו' לעולם זכי לנפשיה מדרבנן ובתר הכי זכי כו' וי"ל דמדרבנן אין סברא שיתקנו ב' זכיות כו' עכ"ל ואהא דמפרש שמואל מתני' משום דמריצה לאביו לא תקשי להו דנימא לעולם דזכי לנפשיה מדרבנן ובתר הכי זכי אבוה מניה כו' דשמואל משמע ליה קטן דמתניתין דהכא אפי' אינו סמוך ולא היה להם לתקן שיזכה אביו כיון דליכא איבה וכה"ג כתבו התוס' לקמן ואהא שכתבו התוס' דאין סברא שיתקנו ב' זכיות כתב מהרש"ל אבל גבי מציאה דסבר ר"י לקמן לאו גדול ממש כו' אלמא דתקינן רבנן לאביו כו' לא ק"מ דאין זה ב' תקנות דהכי תקינו רבנן כו' משא"כ בלקט כו' עד דמשני עשו שאינו זוכה כזוכה כאלו כבר זכה בו בנו מדאורייתא כו' עכ"ל דבריו אינן מבוררין לי בטעמן למה אין זה ב' זכיות גם נראה מדבריו דלרבי יוחנן נמי צריך לומר עשו שאינו זוכה כזוכה ולית ליה לקטן זכייה לנפשיה ואינו נראה כן מפרש"י אלא לר"י קטן אית ליה זכייה לנפשיה מדרבנן ומיהו אין זה ב' זכיות כיון דלר"י בגדול נמי דאית ליה זכייה מן התורה כיון דסמוך על שלחן אביו זכי אביו מניה משום איבה מכ"ש קטן דלית ליה זכייה אלא מדרבנן ולשמואל נמי דקאמר עשו שאינו זוכה כזוכה אין זה ב' זכיות דאביו לא זכה מניה דאדרבה עיקר הזכייה היא לאביו משום דמריצה לאביו אלא משום דלגבי לקט ליכא למימר הכי דאביו עשיר הוא עשו זכיית הקטן שאינו זוכה במקום אחר כזוכה ומיהו אביו לאו מניה זכי אלא משום דמריצה לו ודו"ק:

(1) המשך דגמרא – ופליגא אדר' חייא בר אבא דאמר ר' חייא בר אבא אמר ר' יוחנן לא גדול גדול ממש ולא קטן קטן ממש – אלא גדול וסמוך על שלחן אביו זהו קטן – קטן ואינו סמוך על שלחן אביו זהו גדול – ומובן אשר לר' יוחנן מצינן למימר דעשו תקנות בקטן משום איבה כדנפרש

(2) מהרש"ל

(א) שלא כסברת מהרש"א בחלק ב' אשר בלקט אליבא דשמואל ליכא שתי תקנות דרבנן הגם דעשו שאינו זוכה כזוכה דיקא מדרבנן – אלא הך "עשו שאינו זוכה כזוכה" דר' יוסי בלקט אליבא דשמואל משמעו שעשו אותו כזוכה קטן מדאורייתא ולכן ליכא ריעותא דשתי תקנות בדתיקנו אשר בסוף זוכה אבוה משום איבה

(ב) ומוסיף מהרש"ל

(i) דאף לר' יוחנן איצטריך למימר לגבי לקט לר' יוסי דעשו שאינו זוכה כזוכה מדאורייתא ודלכן מלקט בנו וזוכה אבוה מיני' משום איבה דבזכייה כעין דאורייתא ליכא ריעותא דב' תקנות – דאי לאו הכי לא מלקט קטן כלל דאין לו זכייה אפילו מדרבנן כיון דלא מתקני ב' תקנות

(ii) אבל לגבי מציאת קטן לא איצטריך ר' יוחנן לומר עשו שאינו זוכה כזוכה – דכיון דלידי' בסמוך על שלחן אביו תליא מילתא מצינן למימר דזכה אבוה מיני' משום איבה – והא דזכי לנפשי' במציאה מדרבנן והדר זכה אבוה מיני' משום איבה לא חשיבא כשתי תקנות משום דהני תקנות לאו לאופן אחד נתקנו – דבמציאתו צריכין לתקן שיקנה קטן מפני דרכי שלום שיהא בהן משום גזל היכא דאינו סומך על שלחן אביו וליכא איבה – וצריכין לתקן שבסוף יזכה בו אביו היכא דסומך על שלחן אביו ואיכא איבה

(3) מהרש"א

(א) לא ניחא למהרש"א סברת מהרש"ל אהא דבמציאה לא חשיבא כב' זכיות

(ב) וטוען מהרש"א עוד

(i) דלר' יוחנן לא צריכין למימר בלקט דעשו שאינו זוכה כזוכה וכן משמע נמי מרש"י דמפרש "ופליגא דשמואל (דפירש טעמא דמשנה משום דלית לי' זכיל' ועשו שאינו זוכה כזוכה) אדר' יוחנן"

(ii) דלעולם אימא לך דזכי לנפשי' מיהת דרבנן ואף על פי כן מצינן למימר בין בלקט בין במציאה דליכא ב' תקנות לר' יוחנן – והיינו טעמא כיון דלר' יוחנן בגדול נמי דאית ליה זכייה מן התורה כיון דסמוך על שלחן אביו זכי אביו מניה משום איבה מכל שכן קטן דלית ליה זכייה אלא מדרבנן זכי אביו מיני' משום איבה – ואין זו תקנה מיוחדת לקטן

דף יב:

סוגיא דזכיית קטן חלק ד' תוספות ד"ה ר' יוחנן אומר

[דף יב עמוד ב] בד"ה ר"י אומר לא גדול גדול כו' הא פר"ח התם דאית ליה בית לקטן קאמר כו' עכ"ל פירוש דאין מניחין את העירוב בביתיה דלאו בר אקנוי רשותא הוא אבל גובה את העירוב שפיר דזוכה אף לאחרים וק"ל:

סוגיא דזכיית קטן חלק ה' תוספות בא"ד דקטן ואינו סומך

בא"ד דקטן ואינו סמוך על שלחן אביו זוכה כאמה העבריה כו' עכ"ל אינו דומה ממש דקטן ואינו סמוך אפילו מאביו זוכה עירוב אבל אמה עבריה מאביה ודאי דאינה זוכה עירוב דאפילו בתו נערה ואינה סמוכה מציאתה לאביה כמ"ש התוס' לקמן וק"ל:

דף יג.

סוגיא דמצא שטרי חוב חלק א' רש"י ד"ה אפילו בשטרי

[דף יג עמוד א] בפרש"י בד"ה אפילו בשטרי דלאו הקנאה כו' אבל השתא דתנן כותבין חיישינן דלמא כתב ללוות כו' עכ"ל כתב מהרש"ל הדברים מגומגמין מאד שמראה כאלו המשנה מיושבת דחיישינן שפיר לשמא כתב בניסן כו' ואדרבה כו' עכ"ל ולי נראה דמה שכתב חיישינן דלמא כתב ללוות ולא לזה דהיינו ולא לזה לגמרי ואין רצונו בזה ליישב המשנה דהכא אבל כוונתו לפרש הא דקאמר משום דקשיא ליה כו' דבשביל כך הוצרך לומר עדין בחתומיו זכין לו משום דקשיא ליה כיון דאמרת בשטרי דלאו הקנאה כי ליתיה למלוה לא כתבין משום הך חששא דשמא כתב ללוות בניסן כו' ליכא למיחש נמי דמקרי וכתב ולא שייך למימר נמי דכתב ללוות ולא לזה לגמרי אלא הא דתנן מצא גיטי כו' ושוברים ה"ז לא יחזיר שמא כתובים היו ונמלך עליהם שלא ליתנם הא ליכא למיחש לנמלך

כלל כיון דאין כותבין כלל דהך חששא דשמא כתב בניסן כו' שייך נמי בשובר כדאיתא לקמן וסיים רש"י אבל השתא דתנן כותבין משום דעדיו בחתומיו זכין לו חיישינן שפיר דלמא כתב ללוות ולא לזה לגמרי והכי נמי התם בשובר כותבין ואיכא למיחש לנמלך ומקשה דהשתא נמי דאמרת כותבין מה מועיל נמלך הא עדיו בחתומיו זכין לו ומשני ה"מ כו' ודברי התוס' בזה אינן מובנים לי שכתבו משום דקשיא ליה לאביי כו' ומלתא באנפי נפשיה היא ולא קאי אדאמר אביי כו' עכ"ל דמהיכא פסיקא ליה דלא ניחא ליה בשנויא דרב אסי ואי משום דקאמר עדיו בחתומיו זכין לו אם כן שפיר קאי אדאמר אביי כו' ועוד דכיון דע"כ מסברא דנפשיה קאמר אביי עדיו בחתומיו זכין לו אימא נמי דמהאי טעמא לא ניחא ליה בשנויא דרב אסי והדברים ברורים למבין ליישב פרש"י ודו"ק:

(1) משנה בדף יב: כמבואר ברש"י – מצא שטרי חוב אם יש בהן אחריות נכסים לא יחזיר שבית דין נפרעין מהן אין בהן אחריות נכסים יחזיר שאין בית דין נפרעין מהן דברי ר' מאיר – וחכמים אומרים בין כך ובין כך לא יחזיר מפני שבית דין נפרעין מהן

(2) גמרא כמבואר ברש"י

(א) במאי עסקינן אילמא כשחייב מודה (שהלוה מודה שהשטר אינו פרוע) כי יש בהן אחריות נכסים אמאי לא יחזיר אם לטרופ לקוחות בא בדין הוא טורפן – ואי כשאין חייב מודה כי אין בהן אחריות נכסים אמאי יחזיר נהי דלא גבי ממשעבדי מבני חרי מגבא גבי

(ב) לעולם כשחייב מודה והכא היינו טעמא הואיל ונפל אתרע דיש לומר אם היה כשר היה נזהר בו ולכן חיישינן שמא כתב ללוות בניסן ולא לזה עד תשרי ואתי למטרף שלא כדין מלקוחות שקנו את הקרקע לאחר זמן הכתוב בשטר

(ג) אלא הא דתנן כותבין שטר ללוה אף על פי שאין מלוה עמו לכתחילה היכי כתבינהו ניחוש שמא כתב ללוות בניסן ולא לזה עד תשרי ואתי למטרף מלקוחות שלא כדין

(ד) אמר רב אסי הך דתנן כותבין וכו' איירי בשטרי הקנאה שמקנה לו נכסיו מהיום בין ילוה בין לא ילוה יגבה מהן לאותו זמן מהיום – דהא שעביד נפשיה

(ה) אי הכי דבשטרי דלאו הקנאה לא עבידי דכתבי אלא אם כן ראו הלוואת המעות מתניתין דקתני אם יש בהן אחריות נכסים לא יחזיר ואוקימנא כשחייב מודה ומשום שמא כתב ללוות בניסן ולא לזה עד תשרי ואתי למטרף לקוחות שלא כדין – אמאי לא יחזיר – נחזי אי בשטר הקנאה הא שעביד ליה נפשיה אי בשטר דלא הקנאה ליכא למיחש דהא אמרת כי ליכא מלוה בהדיה לא כתבינן בניסן שמא לא ילוה אלא בתשרי

(ו) אמר לך רב אסי מתניתין איירי בשטרי דלאו הקנאה ואף על גב דשטרי דלאו הקנאה כי ליכא מלוה בהדיה לא כתבינן שאני מתניתין דכיון דנפל אתרע ליה וחיישינן דלמא אקרי וכתוב ללוות בניסן ולא לזה עד תשרי ואתי למטרף לקוחות שלא כדין

(ז) אביי אמר עדיו בחתומיו זכין לו ואפילו שטרי דלאו הקנאה משום דקשיא ליה כיון דאמרת בשטרי דלאו הקנאה כי ליתיה למלוה בהדיה לא כתבינן ליכא למיחש דאקרי וכתוב

(3) רש"י לביאור הך דאביי

(א) הא דתנן כותבין שטר ללוה בלא מלוה אפילו בשטר דלאו הקנאה נמי ואי נמי אתי למיטרף מהאידינא והוא לא לזה עד תשרי לא שלא כדין הוא דעדיו בחתומיו זכין לו מיום שחתמוהו זכין לו השעבוד ואפילו לא הלוה המעות עד תשרי

(ב) ולהכי מוקי ליה אביי בהאי טעמא משום דאביי סבירא ליה דאלו צודק רב אסי (דלא כתבינן ללוה שטרי דלאו הקנאה כי ליתיה למלוה בהדיה) ליכא למיחש דאקרי וכתוב – אבל לשיטת אביי דכי ליתיה למלוה בהדיה כותבין ללוה אפילו שטרי דלאו הקנאה ניחא דחיישינן דלמא כתב ללוות ולא לזה (להלן נעסוק

בהא דלא כתב רש"י "ללות בניסן ולא לוח עד תשרי" – ולקמיה פריך אין הכי נמי דכותבין אבל תיקשי דבמשנה למה קתני דלא יחזיר הרי לאבבי זכו ליה עדיו בחתומיו ושפיר טריף מלקוחות

(4) המשך דגמרא

(א) קשיא (לכאורה לאבבי) – **אלא הא דתנן** מצא גיטי נשים ושחרורי עבדים דייתיקי מתנה ושוברים הרי זה לא יחזיר שמא כתובים היו ונמלך עליהם שלא ליתנם וכי נמלך עליהם מאי הוי הא אמרת עדיו בחתומיו זכין לו

(ב) תירוץ – הני מילי דעדיו בחתומיו זכין לו דמטא שטר לידו ולא נמלך

(ג) קשיא לאבבי (היינו קושיא דפירש רש"י לעיל "ולקמי' פריך") – אלא מתניתין דקתני מצא שטרי חוב אם יש בהם אחריות נכסים לא יחזיר ואוקימנא כשחייב מודה ומשום שמא כתב ללות בניסן ולא לוח עד תשרי בשלמא לרב אסי דאמר בשטרי אקנייתא מוקי לה (להא כותבין שטר ללוח כי לית' למלוה בהדי') בשטרי דלאו אקנייתא וכדאמרין דאיברי וכתב אלא לאבבי דאמר עדיו בחתומיו זכין לו מאי איכא למימר הרי לאבבי זכו ליה עדיו בחתומיו ושפיר טריף מלקוחות

(ד) תירוץ דגמרא – היינו טעמא דלא יחזיר דהגם שהלוח מודה שהשטר אינו פרוע מכל מקום חיישינן לפרעון ולקנוניא

(ה) קשיא – ולשמאל דאמר לא חיישינן לפרעון ולקנוניא מאי איכא למימר הניחא אי סבר לה כרב אסי דאמר בשטרי הקנאה מוקי מתניתין בשטרי דלאו הקנאה אלא אי סבר כאבבי דאמר עדיו בחתומיו זכין לו מאי איכא למימר

(ו) תירוץ – שמואל מוקי למתניתין כשאין חייב מודה אלא טוען דלא היו דברים מעולם ומפרשי תוספות (בד"ה הא) דמשמעו דטוען שהשטר מזויף

(ז) קשיא – אי הכי כי אין בהן אחריות נכסים לר' מאיר אמאי יחזיר נהי דלא גבי מן משעבדי מבני חרי מגבי גבי

(ח) תירוץ – שמואל לטעמיה דאמר שמואל אומר היה ר' מאיר שטר חוב שאין בו אחריות נכסים אין גובה לא ממשעבדי ולא מבני חרי

(5) מהרש"ל

(א) לכאורה רש"י באמרו דלשיטת אבבי דכי לית' למלוה בהדי' כותבין ללוח אפילו שטרי דלאו הקנאה ניחא "דחיישינן דלמא כתב ללות ולא לוח" – קיצר וכיוון למימר "דלאבבי בשטר הלואה ניחא משנה דקתני לא יחזיר מטעם דחיישינן דלמא כתב ללות **בניסן ולא עד תשרי**"

(ב) וקשה דאדרבה אינו כן כמו שרש"י גופי' מייתי דלקמן פריך לאבבי אמאי לא יחזיר הרי זכו ליה עדיו בחתומיו ושפיר טריף וכן הוא לפי האמת דהרי מסקי בגמרא דלא חיישינן לזה כלל שהרי עדיו בחתומיו זכין לו ולכן איצטרכי בגמרא לאוקי למשנה לאבבי בחשש פרעון וקנוניא

(6) מהרש"א ליישב קושית מהרש"ל

(א) רש"י כיוון לפרש אשר "אלא הא דתנן מצא ... שוברים" אינה תחלת קושיא דגמרא לאבבי – אלא תמצית מסקנא דגמרא היא לפרש דבשביל כך הוצרך אבבי לומר עדיו בחתומיו זכין לו משום דקשיא ליה לאבבי לשיטת רב אסי

(i) כיון דאמרת בשטרי דלאו הקנאה כי ליתיה למלוה לא כתבין משום הך חששא דשמא כתב ללות בניסן כו' מסתבר לאבבי (שלא כרב אסי) דליכא למיחש דלמא מיקרי וכתב אפילו בדאיכא ריעותא דנפילה – וכיון דבשטרי דלאו הקנאה אין כותבין בדלית' למלוה בהדי' מובן דלא שייך למיחש נמי דכתב ללות ולא לוח לגמרי – ותיקשי הא דתנן מצא ... שוברים אם אין האשה מודה הרי זה לא יחזיר שמא כתובים היו ונמלך עליהם שלא ליתנם הא ליכא למיחש לנמלך כלל לשוברים כיון

דלשוברין שייך הך חששא דשמא כתב בניסן כו' כדאיתא לקמן בדף יט: ולכן מובן דלא כותבין שוברין בדלית' למלוה בהדי'

(ii) אבל לשיטת אב"י – דהא דתנן כותבין שטר ללוה אף על פי שאין מלוה בהדי' טעמי' משום עדין בחתומיו זכין לו וליכא למיחש שמא כתב בניסן וכו' – לכאורה אתי שפיר הא דקתני בשוברין דלא יחזיר דחיישינן שפיר דלמא כתב ונמלך עליהן שלא ליתנן

(ב) והדר מקשי בגמרא לאב"י מה לה למשנה למיחש לשוברין לנמלך היכא דאין האשה מודה הא עדין בחתומיו זכין לו ומתרצי הני מילי דעדיו בחתומיו זכין לו דמטא שטר ליד' ולא נמלך

(ג) והדר מקשי לאב"י אלא מתניתין דקתני מצא שטרי חוב אם יש בהם אחריות נכסים לא יחזיר ואוקימנא כשחייב מודה **דמטא ליד' דמלוה** ולא יחזיר משום שמא כתב ללוה בניסן ולא לווה עד תשרי בשלמא לרב אסי דאמר בשטרי אקנייתא מוקי לה בשטרי דלאו אקנייתא וכדאמרינן דאיכא וכתב אלא לאב"י דאמר עדין בחתומיו זכין לו מאי איכא למימר הרי לאב"י זכו ליה עדין בחתומיו ושפיר טריף מלקוחות

(7) תוספות ד"ה משום

(א) קשיא

(i) למה אמרו בגמרא דאב"י אמר עדין בחתומיו זכין לו ואפילו שטרי דלאו הקנאה "משום דקשיא ליה כיון דאמרת בשטרי דלאו הקנאה כי ליתיה למלוה בהדיה לא כתבין ליכא למימר דבמשנה בשחייב מודה לא יחזיר מחשש דאקרי וכתוב"

(ii) הרי בשביל קשיא זו לא הוצרך לומר עדין בחתומיו זכין לו – דמצי לאוקמה למשנה דקתני שכותבין שטר ללוה אף על פי שאין מלוה עמו בשטרי הקנאה כרב אסי ולא חיישינן דלמא מקרי וכתב ואף על פי כן במשנה דידן לא יחזיר בשחייב מודה משום דחיישינן לפרעון ולקנוניא כדאמר בסמוך

(ב) תירוק – בקושטא אב"י מסברא דילי' שהיא מילתא באפי נפשה לא ניחא ליה שנויא דרב אסי וסברא זו אין לה ענין להא דאמר אב"י עדין בחתומיו זכין לו

(8) מהרש"א – קושיות לתירוק תוספות

(א) אי לאו משום דאב"י סבירא לי' עדין בחתומיו זכין לו מהיכא פסיקא לגמרא דלא ניחא ליה בשנויא דרב אסי

(ב) ועוד דהוה לה לגמרא למימר דמטעם דסבירא עלי' עדין בחתומיו זכין לו פליג אב"י על רב אסי והוצרך לפרש למשנה דידן דחיישינן לפרעון ולקנוניא – ולא הוי לה לגמרא להוסיף לטעמי' דליכא למיחש לדלמא איקרי וכתב דאינו מן הענין כיון דעדיו בחתומיו זכין לו וכותבין אפילו שטרי דלאו הקנאה ללוה באין מלוה עמו

סוגיא דמצא שטרי חוב חלק ב' גמרא אמר לי' אב"י

בגמ' א"ל אב"י מתניתין היינו טעמא דחייש לפרעון ולקנוניא ולשמואל דאמר כו' דוקא קנוניא כי הך חיישינן כיון דנפרע השטר ה"ל נמחל שעבודו וטריף שלא כדין אבל ליכא למיחש דלמא כתב ללוה ולא לווה וכיון דאתרע בנפילה ניחוש לקנוניא כיון דמ"מ כי מטא לידיה בדין טריף דעדיו בחתומיו זכין לו ומש"ה לשמואל דלא חייש לפרעון אי ס"ל כאב"י ליכא לאוקמי מתניתין אלא בשאין חייב מודה וליכא למיחש נמי בחייב מודה לזיופא ולקנוניא דלא מחזקינן אינשי ברשיעי מעיקרא שעשו שטר זיוף אלא שטר כשר היה כבר אלא משום דאתרע בנפילה ניחוש ליה השתא או ששטר זה נפרע כבר או שרצה ללוה בו בניסן ולא לווה כו' ולכך לא היה נזהר בו ונפל ממנו והשתא עושה קנוניא וק"ל:

סוגיא דמצא שטרי חוב חלק ג' תוספות ד"ה אב"י אמר

תוס' בד"ה אביי אמר כו' עמד המלך אם בין כסליו לתמוז שלפניו כו' עכ"ל כצ"ל ויהיה לפניו לשעבר ושלאחריו להבא וכן מוכח לישראל שכתבו לקמן בכ"ט באדר בשנה שלאחריו וכן הוא בתוס' דפ"ק דר"ה וק"ל:

- (1) משנה בריש מסכת ראש השנה – באחד בניסן ראש השנה למלכים
- (2) גמרא שם – נפקא מינה לשטרי חוב המוקדמים
- (3) רש"י לפי הגהת מהרש"א – שאם לא קבעו יום לתחלת שנת המלך אלא כל מלך לפי מה שעומד – פעמים אין להבחין בין שטר חוב מוקדם דפסול לשטר חוב מאוחר דכשר
- (א) כגון אם כתב בשטר חוב "בכסליו בשנת ג' למלך" ובאו עדים ואמרו כשחתמנו בו בכסליו בשנה ג' למלך לא ראינו שהלוהו אבל ראינו שהלוהו בתמוז בשנת ג' למלך ואין אנו יודעים אם אותו תמוז בשנה ג' למלך הי' קודם לכסליו של שנה ג' למלך או אחרי לכסליו של שנה ג' למלך

	המשך חדשים כסדרן בשנה בו עמד המלך ואף בשנה ג' שלו	יום העמדת המלך ואף תחלת שנה ג' שלו	חדשים כסדרן בשנה לפני העמדת המלך ואף בשנה ב' למלך	
1	תמוז – הלואה	תשרי	תמוז	
2	כסליו נכתב – מוקדם	שבת	כסליו	
	תמוז הלואה			
	כסליו נכתב – מאוחר			

(ב) שאין אנו יודעים

- (i) כבשורה 1 בטבלא אם עמד המלך לאחר תמוז **שבפניו** [דמשמעו לשעבר] ולפני כסליו **שלאחריו** [משמעו להבא] כגון שעמד בתשרי והיה ליה כסליו קודם לתמוז בכל שנה שלו אם כן האי שטר חוב מוקדם הוא ופסול
- (ii) או כבשורה 2 בטבלא דעמד המלך לאחר כסליו **שבפניו** [דמשמעו לשעבר] ולפני תמוז **שלאחריו** [משמעו להבא] כגון שעמד בשבת והוי ליה תמוז קודם לכסליו בכל שנה שלו אם כן האי שטר חוב מאוחר הוא וכשר
- (4) שיטת תוספות שלא כרש"י – המוקדמים היינו כגון שאם עמד המלך בכ"ט באדר כשיגיע כ"ט באדר בשנה של אחריו (בשנה הבאה) פעמים יטעה הסופר ביום אחד ויסבור שעמד המלך אשתקד באחד בניסן ויכתוב עתה בכ"ט באדר שנה ראשונה ונמצא שטר זה מוקדם שנה שלימה
- (5) מהרש"א – מן שיטת תוספות נמי משמע אשר שנה "שלאחריו" משמעו להבא

דף יג:

סוגיא דמצא שטרי חוב חלק ד' תד"ה הא קאמר להד"ם

[דף יג עמוד ב] בד"ה הא קאמר להד"ם מ' כו' דהא אמרינן לקמן אמר שמואל מצא כו' דאי משום כתב ללוות ולא לזה כו' משמע דאין הלוה בפנינו שהוא מודה כו' עכ"ל לא הו צריכי לזו הראייה לפי נוסחת גמרא שלפנינו לקמן דקאמר תלמודא בהדיא (בדף יד.) אהך דשמואל וכ"ש הכא דלא מודה לזה דחיישינן לפרעון ודו"ק:

- (1) ניהדר למשנה ולשקלא וטריא דגמרא דעסקנו בהן בחלק א' ולהא דמסקי שם דשמואל מוקי למתניתין כשאין חייב מודה אלא טוען מזויף ולכן לא יחזיר אם יש בו אחריות נכסים – אבל בשאין בו אחריות נכסים יחזיר לר' מאיר דשמואל לטעמיה דאמר שמואל אומר היה ר' מאיר שטר חוב שאין בו אחריות נכסים אין גובה לא ממשעבדי ולא מבני חרי

(2) תוספות

(א) קשיא – אפילו ביש בו אחריות נכסים יחזיר ויתנו למלוה אפשרות לקיים השטר כדי להתווכח עם הלוה טוען מזויף – ואם קיימנו מלוה ליכא למיחש ואם לא יקיימנו לא יגבה

(א) תירוץ – כיון דנפל איתרע ואפילו יקיימנו יש לחוש שמא מזויף הוא ולכן לא יחזיר שמא יטרופ כשתשתכח הנפילה

(ב) פירכא

(i) מימרא דשמואל בדף דף טז: "המוצא שטר הקנאה בשוק יחזירו לבעלים דאי משום [שמא] כתב ללות ולא לזה הא שעבוד נפשי' ואי משום פרעון לא חיישינן לפרעון" – משמע דאין הלוה עומד בפנינו ומודה שהוא לזה – ואמאי יחזיר דהרי נפל ואתרע וניחוש שמא מזויף הוא ואפילו אם מקיים אותו אינו מועיל

(ii) וכן רב אסי דאמר בדף יז. המוצא שטר שכתוב בו הנפק יחזיר אמאי יחזיר נחוש שמא זייף חתימת הדיינין

(3) מהרש"א

(א) להקשות פירכא זו ממילתי' דשמואל לא הווי צריכי תוספות למידק מן לשון "דאי משום שמא כתב ללות ולא לזה" דאין הלוה מודה – דהרי בדף יד. אמרי בגמרא בהדיא (לגבי פירכא אהך דשמואל מברייתא שאינה מעניננו עכשיו ומבואר בחלק ז') "וכל שכן הכא (בהך דשמואל) דלא מודה לזה"

(ב) ואולי בגרסת תוספות הושמטו תיבות "וכל שכן הכא דלא מודה לזה" דפירכא דגמרא שם עומדת במקומה (הגם מבלי כח ד"כל שכן") אף אלו שמואל איירי במודה לזה

סוגיא דמצא שטרי חוב חלק ה' תוספות בא"ד ואם תאמר

בא"ד וא"ת לעיל דאמר רבי יוסי כו' ואמאי לא יהא נאמן לומר פרעתי במגו דאי בעי אמר מזוייף כו' עכ"ל ואמלתייה דרב דאמר מודה בשטר שכתבו א"צ לקיימו ותנאי ס"ל נמי הכי לעיל בפרקין ובפ"ב דכתובות לא קשיא להו בפשיטות יהא נאמן לומר פרעתי במגו דמזוייף די"ל התם דאי פרעיה שטרא בידיה מאי בעי משא"כ הכא דלאו בידיה הוא ועיין בתוס' פ"ב דכתובות וק"ל:

(1) המשך תוספות

(א) תירוץ לפירכא דתוספות דעסקנו בה בחלק ד'

(i) הכא במתני' איירי שהלוה בפנינו בשעת מציאה וטוען ודאי מזויף ולכך כיון דאיכא ריעותא דנפילה לא יחזיר כי יש לחוש שמא יגבה מיתומים ולקוחות או שלא בפניו על ידי קיום השטר והקיום אינו מועיל כי שמא טרח לזייף השטר בטוב עד שסבורים העדים שהיא חתימתן

(ii) אבל מלתא דשמואל ומלתא דרב אסי איירי כשאין הלוה בפנינו וליכא מי שטוען מזויף ולכך יחזיר ואין לחוש שמא מזויף הוא וכשירצה לגבות נטוען מזויף ואם יקיימנו יגבה ואפ"ל אם יבא אחר כך הלוה ויטוען מזויף הוא כיון שבא לידו בהיתר אין לחוש שמא טרח לזייף השטר בטוב

(ב) קשיא – בדף ז: אמר ר' יוסי נפל ליד דיין (פירוש שהי' מקוים) הרי הוא בחזקתו ולא חיישינן לפרעון ואף על גב דמטעם שאינו מעניננו משמע שהלוה בפנינו וטוען פרעתי ואמאי לא יהא נאמן לומר פרעתי במגו דאי בעי אמר מזויף דאז לא יחזיר פן יגבה מיתומים ולקוחות ואפילו קיום לא מהני ליה כדפירשנו

(2) מהרש"א – ואמלתייה דרב דאמר מודה בשטר שכתבו שאינו מזויף ואין צריך מלוה לקיימו (כלומר אפילו לא קיימו אין לזה נאמן למימר פרעתי) ואתנאים דסבירא להו נמי הכי לעיל בפרקין ובפרק ב' דכתובות – לא קשיא להו בפשיטות יהא נאמן לומר פרעתי במגו דמזוייף דיש לומר שאני התם דאי פרעיה שטרא בידיה מאי בעי מה שאין כן הכא דלאו בידיה הוא

סוגיא דמצא שטרי חוב חלק ו' גמרא אמר ר' אלעזר

גמ' אר"א מחלוקת כו' ורבנן סברי מגבא גבי כו' כצ"ל כמ"ש מהרש"ל דמוכח כן מדברי התוס' וכן יש להוכיח מתוך הסוגיא דלפי נוסחת גמרות שלנו דאר"א לרבנן דלא גבי ממשעבדי אמאי לא מותיב ליה לר"א מברייתא נמי אהך מלתא דבברייתא קתני דאחד זה ואחד זה גובין ממשעבדי ודו"ק:

- 1) ניהדר למשנה בדף יב: – מצא שטרי חוב אם יש בהן אחריות נכסים לא יחזיר שבית דין נפרעין מהן אין בהן אחריות נכסים יחזיר שאין בית דין נפרעין מהן דברי ר' מאיר וחכמים אומרים בין כך ובין כך לא יחזיר מפני שבית דין נפרעין מהן
- 2) גמרא – עיין בטבלא א' לשיטות שמואל ור' אלעזר וברייתא בעניני המשנה – בחלק ז' נעסוק בדיוק ברוב עניני הטבלא כמבואר בתוספות ובמהרש"א
- 3) שים לב דלא יתכן לחוש לפרעון ולקנוניא אלא באופן דחייב מודה וגבי ממשעבדי – אבל יתכן לחוש לפרעון (מבלי למיחש לקנוניא) בשאין חייב מודה אפילו היכא דאינו גובה אלא מבני חרי

טבלא א'						
	א'	ב'	ג'	ד'	ה'	ו'
	לשמואל ביש בו אחריות	לשמואל בשאין בו אחריות	לר' אלעזר ביש בו אחריות	לר' אלעזר באין בו אחריות	ברייתא ביש בו אחריות	ברייתא באין בו אחריות
1	בשאין חייב מודה לר' מאיר	(לא יחזיר אלו טוען מזויף) אבל בטוען פרעתי יחזיר דלא חיישין לפרעון	יחזיר אפילו בטוען מזויף וכ"ש בטוען פרעתי כיון דאינו גובה אפילו מבני חרי ולא מפסדי ליה ולקוחות	לא יחזיר דחיישין לפרעון להפסיד בין ללוה בין ללקוחות	יחזיר דאינו גובה אפילו מבני חרי ולא מפסדי ליה ולקוחות	לא יחזיר דגבי מיתה מבני חרי להפסיד ללוה שלא הודה
2	בשאין חייב מודה לרבנן	(לא יחזיר בטוען מזויף) אבל בטוען פרעתי יחזיר דלא חיישין לפרעון	לא יחזיר בטוען מזויף דגבי מיתה מבני חרי אבל לפרעון לא חיישין	לא יחזיר דחיישין לפרעון להפסיד בין ללוה בין ללקוחות	לא יחזיר [לפי גרסת מהרש"ל] דגבי נמי ממשעבדי דאחריות ט"ס	לא יחזיר דחיישין לפרעון
3	בשחייב מודה לר' מאיר	יחזיר הודה ולא חיישין לפרעון וקנוניא	יחזיר דאינו גובה אפילו מבני חרי	יחזיר דלא חיישין לפרעון וקנוניא	יחזיר דאינו גובה אפילו מבני חרי ואף אלו ה' גובה מבני חרי הרי הודה	לא יחזיר דחיישין לפרעון וקנוניא
4	בשחייב מודה לרבנן	יחזיר הודה ולא חיישין לפרעון וקנוניא	יחזיר וגבי מבני חרי דלוה דהרי הודה	יחזיר דלא חיישין לפרעון וקנוניא	יחזיר דלא חיישין לפרעון וקנוניא	לא יחזיר דאחריות לפרעון ולקנוניא להפסיד אף ללקוחות

4) מהרש"א

- א) שפיר הגיה מהרש"ל אשר בטור ה' בשורה 2 לשיטת ר' אלעזר סברי רבנן באין חייב מודה אם אין בו אחריות נכסים דגבי נמי ממשעבדי מחמת דאחריות טעות סופר
- ב) דכן מוכח מדברי תוספות בד"ה דברי הכל יחזיר כמבואר בחלק ז' – וכן יש להוכיח מתוך הסוגיא דמקשי לר' אלעזר מברייתא כאשר נבאר גם כן בחלק ז' – ואלו קסבר ר' אלעזר דרבנן סבירא להו דאין אחריות טעות סופר הוה לה לגמרא להקשות נמי לר' אלעזר דבברייתא בטור ז' שורה 2 ושורה 4 קתני דרבנן אית להו דאחריות טעות סופר

סוגיא דמצא שטרי חוב חלק ז' תוספות ד"ה הני תרתי

תוס' בד"ה הני תרתי כו' אבל מה שמפרש דלר"מ אינו גובה כלום כו' זה לא הזקיקה אותו המשנה לפרש כו' עכ"ל צ"ע לדבריהם כיון דמכח מתניתין דכל מעשה ב"ד יחזיר קאמר דלא חיישין לפרעון הזקיקה אותו המשנה דהכא לפרש ע"כ דמיירי באינו מודה ולר"מ דיחזיר באין בו אחריות משום דאינו גובה אפילו מבני חרי ודוחק הוא לומר דהיה לו לפרש כרב אסי כשחייב מודה ומשום דשמא כתב ללוות בניסן כו' דא"כ לשמואל לא תקשי כלל

דאע"ג דס"ל לא חיישינן לפרעון ולקנוניא מ"מ מצי לפרושי מתניתין כשחייב מודה משום דשמא כתב ללות בניסן כו' אלא ע"כ לפום סברא דהשתא כאביי סבירא לך ולולי דבריהם היה נ"ל דהך מלתא ודאי כחדא חשיב ליה דמשום דס"ל לא חיישינן לפרעון ולקנוניא ליכא לפרושי מתניתין אלא באינו מודה ולר"מ באין בו אחריות אינו גובה בו כלל ולשמואל נמי הא מלתא כחדא חשיב ליה אלא דאיך דמותיב לשמואל היינו דאית ליה אפילו באינו מודה דלא חיישינן לפרעון והכא קתני אף על פי ששניהם מודים לא יחזיר כדקאמר תלמודא בהדיא בנוסחאות גמרות שלפנינו והא לא קשיא לר"א דהאי דקאמר לר"מ יחזיר באינו מודה היינו משום דלאו בר גבייה הוא כפרש"י לקמן ואולי שלא היה כן גירסת התוס' כנראה מדבריהם דלעיל כמ"ש לעיל ודו"ק:

(1) גמרא – תיובתא דר' אלעזר "בחדא" (עיי' בטבלא ב' להלן)

(א) תיובתא א' דר' אלעזר

(i) דאמר ר' אלעזר לר' מאיר בטור ה' שורה 1 דשטר שאין בו אחריות נכסים אינו גובה לא מנכסים משועבדים ולא מנכסים בני חורין ולכן יחזיר אף באין חייב מודה

(ii) והיינו שלא כברייתא דקתני לר' מאיר בטור ז' שורה 1 שטר שאין בו אחריות נכסים ממשעבדי הוא דלא גבי הא מבני חורין מגבא גבי ולכן לא יחזיר כשאין חייב מודה

(ב) תיובתא ב' דר' אלעזר

(i) דאמר ר' אלעזר בטור ד' שורה 3 לר' מאיר ושורה 4 לרבנן דלא חיישינן לפרעון וקנוניא ולכן יחזיר כשחייב מודה אף בשטר שיש בו אחריות

(ii) והיינו שלא כברייתא דקתני בטור ו' שורה 3 לר' מאיר ושורה 4 לרבנן דבשטר שיש בו אחריות וגבי ממשעבדי חיישינן לפרעון וקנוניא ולכן לא יחזיר אף כשחייב מודה

		טבלא ב'				
		ה'	ד'	א'		
	ז'	ו'	ה'	ד'	א'	
	ז'	ו'	ה'	ד'	א'	
1	לא יחזיר דגבי מיהת מבני חרי להפסיד ללוה שלא הודה [תיובתא א' דר' אלעזר חלק ב']	לא יחזיר דחיישינן לפרעון	יחזיר דאינו גובה אפילו מבני חרי ולא מפסיד ללוה ולקוחות [תיובתא א' דר' אלעזר חלק א']	לא יחזיר דחיישינן לפרעון להפסיד בין ללוה בין ללקוחות	בשאין חייב מודה לר' מאיר	
2	לא יחזיר דאחריות ט"ס וחיישי לפרעון להפסיד ללוה וללקוחות	לא יחזיר דחיישינן לפרעון	לא יחזיר [לפי גרסת מהרש"ל] דגבי נמי ממשעבדי דאחריות ט"ס	לא יחזיר דחיישינן לפרעון להפסיד בין ללוה בין ללקוחות	בשאין חייב מודה לרבנן	
3	יחזיר דלא גבי ממשעבדי והגם דגבי מבני חרי הא הודה ללוה	לא יחזיר דחיישי לפרעון וקנוניא [תיובתא ב' דר' אלעזר חלק ב']	יחזיר דאינו גובה אפילו מבני חרי ואף אלו ה' גובה מבני חרי הרי הודה	יחזיר דלא חיישינן לפרעון וקנוניא [תיובתא ב' דר' אלעזר חלק א']	בשחייב מודה לר' מאיר	
4	לא יחזיר דאחריות ט"ס וחיישי לפרעון ולקנוניא להפסיד אף ללקוחות	לא יחזיר דחיישי לפרעון וקנוניא [תיובתא ב' דר' אלעזר חלק ב']	יחזיר דלא חיישינן לפרעון וקנוניא	יחזיר דלא חיישינן לפרעון וקנוניא [תיובתא ב' דר' אלעזר חלק א']	בשחייב מודה לרבנן	

(ג) קשיא – והא הני תרתי תיובתא היא ואת אמרת תיובתא דר' אלעזר בחדא

(ד) תירוץ – חדא הוא דחד טעם הוא "דמשום דקאמר ר' אלעזר בשאין חייב מודה – הוא מתרץ הכי"

(2) רש"י לביאור תירוץ דגמרא

(א) משום דקאמר ר' אלעזר מחלוקת בטור ה' באין בו אחריות ואין חייב מודה הוצרך לפרש לר' מאיר (דאומר יחזיר) בטור ה' שורה 1 דמלוה אינו גובה אפילו מבני חרי

- (ב) ולהכי שוב הוצרך לסיים בטור ד' שורה 3 לר' מאיר ובשורה 4 לרבנן כשחייב מודה יחזיר אפילו ביש בו אחריות מחמת דלא חיישינן לפרעון קנוניא
- (3) תוספות – קשיא לרש"י – מי הזקיקו לר' אלעזר למימר אשר ביש בו אחריות כשחייב מודה יחזיר בין לרבנן בין לר' מאיר – דהוה מצי לסיים אשר גם כשחייב מודה פליגי באין בו אחריות דלר' מאיר יחזיר דאינו גובה בו כלום ולרבנן לא יחזיר דגבי אפילו ממשעבדי מחמת דאחריות טעות סופר (כמבואר במהרש"א לעיל בחלק ו') וחיישינן לפרעון וקנוניא
- (4) המשך דגמרא – תיובתא דשמואל בתרתי (עיין בטבלא ג' להלן)
- (א) תיובתא א' לשמואל כעין תיובתא א' לר' אלעזר

(i) דאמר שמואל בטור ג' שורה 1 (כר' אלעזר בטבלא ב' טור ה' שורה 1) דלר' מאיר בשטר שאין בו אחריות נכסים אינו גובה לא מנכסים משועבדים ולא מנכסים בני חורין ולכן יחזיר אף באין חייב מודה וטוען פרעתי

(ii) והיינו שלא כברייתא דקתני לר' מאיר בטור ז' שורה 1 שטר שאין בו אחריות נכסים ממשעבדי הוא דלא גבי הא מבני חורין מגבא גבי ולכן לא יחזיר כשאין חייב מודה וטוען פרעתי

(ב) תיובתא ב' לשמואל

(i) דאמר שמואל בדף יד. דמצא שטר הקנאה בשוק יחזיר לבעלים אף כשאין חייב מודה ולא חיישינן לפרעון וכמסוכם בטור ב' שורה 2 וטור ג' שורה 2

(ii) מה שאין כן ברייתא דקתני בטור ו' וטור ז' שורה 1 לר' מאיר ושורה 2 לרבנן דחיישינן לפרעון

טבלא ג'					
	א'	ב'	ג'	ו'	ז'
	לשמואל ביש בו אחריות	לשמואל בשאין בו אחריות	לשמואל בשאין בו אחריות	ברייתא בשים בו אחריות	ברייתא באין בו אחריות
1	בשאין חייב מודה לר' מאיר	לא יחזיר אלו טוען מזויף דנפל ואיתרע אבל בדטוען פרעתי יחזיר דלא חיישינן לפרעון [תיובתא ב' דשמואל חלק א']	יחזיר אפילו בדטוען מזויף וכ"ש בדטוען פרעתי כיון דאינו גובה אפילו מבני חרי ולא מפסידי לזה ולקוחות [תיובתא א' דשמואל חלק א']	לא יחזיר דחיישינן לפרעון [תיובתא ב' דשמואל חלק א']	לא יחזיר דגבי מיהת ללוה שלא הודה [תיובתא א' דשמואל חלק ב'] [תיובתא ב' דשמואל חלק ב']
2	בשאין חייב מודה לרבנן	לא יחזיר בטוען מזויף אבל בדטוען פרעתי יחזיר דלא חיישינן לפרעון [תיובתא ב' דשמואל חלק א']	לא יחזיר בטוען מזויף דגבי מיהת מבני חרי אבל לפרעון לא חיישי [תיובתא ב' דשמואל חלק ב']	לא יחזיר דחיישינן לפרעון [תיובתא ב' דשמואל חלק ב']	לא יחזיר דאחריות ט"ס וחיישי לפרעון להפסיד ללוה וללקוחות [תיובתא ב' דשמואל חלק ב']
3	בשחייב מודה לר' מאיר	יחזיר דהודה ולא חיישינן לפרעון וקנוניא	יחזיר דאינו גובה אפילו מבני חרי	לא יחזיר דחיישי לפרעון וקנוניא	יחזיר דלא גבי ממשעבדי והגם דגבי מבני חרי הא הודה לזה
4	בשחייב מודה לרבנן	יחזיר דהודה ולא חיישינן לפרעון וקנוניא	יחזיר וגבי מבני חרי דלוה דחרי הודה	לא יחזיר דחיישי לפרעון וקנוניא	לא יחזיר דאחריות ט"ס וחיישי לפרעון ולקנוניא להפסיד אף ללקוחות

(5) תוספות

(א) לעיל הבאנו פירכא דתוספות לשיטת רש"י להא דאמרי בגמרא לר' אלעזר "חדא היא"

(ב) ולכן מפרשי תוספות כדלהלן להא דאמרי בגמרא לר' אלעזר "חדא היא"

- (i) ר' אלעזר קאמר לא חיישינן לפרעון ולקנוניא מכח משנה בדף כ. דקתני וכל מעשה ב"ד יחזיר וכיון דמכח משנה אמרה לא מקשי לי' מברייא ותיובתא ב' ליתנהו – אבל מה שמפרש דלר' מאיר אינו גובה כלום באין בו אחריות זה לא הזקיקה אותו המשנה לפרש ולכך איתא מיהת תיובתא חדא
- (ii) ולשמואל בתרתי משום דהא דקאמר לא חיישינן לפרעון ולקנוניא לא מכח מתניתין קאמר דהא בעלמא קאמר ליה בדף יד. מצא שטר הקנאה בשוק יחזיר לבעלים ולא חיישינן לפרעון
- (6) הקדמה למהרש"א – ניהדר לגמרא בדף יג. כמבואר בחלק א'

- (א) קשיא – האיך יפרש אביי הא דלכאורה תנן במשנה ביש בו אחריות דלא יחזיר אף כשחייב מודה הניחא אי סבר לה כרב אסי דאמר בשטרי הקנאה מוקי מתניתין בשטרי דלאו הקנאה ודאיקרי וכתב וחוששין שמא כתב ללות בניסן ולא לזה עד תשרי אלא אי סבר כאביי דאמר עדיו בחתומיו זכין לו מאי איכא למימר
- (ב) תירוץ לאביי – היינו טעמא דלא יחזיר כשחייב מודה משום דחיישינן לפרעון ולקנוניא
- (ג) קשיא לאביי – ולשמואל דלא חייש לפרעון ולקנוניא מאי איכא למימר
- (ד) תירוץ – שמואל מוקי לה בשאין חייב מודה
- (ה) קשיא – אי מוקי לה שמואל ככה תיקשי כי אין בהן אחריות נכסים אמאי יחזיר נהי דלא גבי ממשעבדי מבני חרי מגבי גבי
- (ו) תירוץ – שמואל לטעמיה דאמר שמואל אומר היה רבי מאיר שטר חוב שאין בו אחריות נכסים אין גובה לא ממשעבדי ולא מבני חרי

(7) מהרש"א

- (א) קשיא לתוספות – לכאורה הרי כתוצאה מהא דהוכרח ר' אלעזר על סמך משנה בדף כ. למימר דלא חיישינן לפרעון וקנוניא שוב הוזקק ר' אלעזר לפרש כשמואל אליבא דאביי דר' מאיר וחכמים פליגי באין חייב מודה ודלר' מאיר דיחזיר באין בו אחריות משום דאינו גובה אפילו מבני חרי – ואם כן אף תיובתא חדא ליכא
- (ב) תירוץ – בקושטא לא הוזקק ר' אלעזר לפרש פלוגתא דר' מאיר וחכמים ככה – דר' אלעזר ביכולת הי' לפרש כרב אסי דלא יחזיר לרבנן כשחייב מודה דחיישינן דאיקרי וכתב שטר שאינו הקנאה ללוות בניסן ולא לזה בו עד תשרי – ולכן אכתי איכא תיובתא חדא
- (ג) קשיא

- (i) סוגיא דידן מוכרח דאזלי בשיטת אביי דפליגי ארב אסי וסבירא לי' דעדיו בחתומיו זכין לו ודלכן ליכא למיחש דלמא כתב ללוות בניסן ולא לווה עד תשרי
- (ii) דאי לאו הכי תיקשי דמהיכי תיתי כטבלא ג' דשמואל מוקי לפלוגתא דמשנה באין בו אחריות ובאין חייב מודה ועל זה מבוסס הא דנוקטין דבין לר' מאיר בין לרבנן כשחייב מודה יחזיר דלא חיישינן לפרעון וקנוניא וגם הא דלר' מאיר שטר שאין בו אחריות אפילו בני חרי לא גבי
- (iii) הרי מצינן לאוקי למשנה לשמואל ביש בו אחריות וחייב מודה שלא כאביי אלא כרב אסי ונמצא דאין להקשות לשמואל אפילו תיובתא חדא
- (iv) אלא מוכרח כדאמרן דסוגיא דידן אזלא בשיטת אביי דפליגי ארב אסי

(8) המשך מהרש"א – שיטת מהרש"א שלא כתוספות

- (א) מאן דחייש לפרעון וקנוניא (ומכל שכן באין חייב מודה דחייש לפרעון) מצי סבר כברייתא בטור ז' אשר ר' מאיר ורבנן פליגי בשורה 3 ושורה 4 באין בו אחריות וחייב מודה דלר' מאיר יחזיר מטעם דלא גבי אלא בני חרי דלגבי' הודה לווה – מה שאין כן באין חייב מודה דתרוייהו סבירא להו דלא יחזיר דתרוייהו חיישי לפרעון

- (ב) ברם ר' אלעזר משום דסבירא לי' דלא חיישינן לפרעון ולקנוניא ליכא לפרושי מתניתין בחייב מודה דאם כן תיקשי לרבנן למה לא יחזיר – ומוכרח ר' אלעזר לאוקי למשנה באין חייב מודה ודלר' מאיר באין בו אחריות אינו גובה אפילו בני חרי – ולכן הא מלתא כחדא חשיב לי'
- (ג) ואין הכי נמי דלשמואל נמי הא מלתא כחדא תיובתא חשיב ליה כיון דגם שמואל סבירא לי' דלא חיישינן לפרעון אפילו לפרעון גרידא (כמבואר בטור ב' שורה 1 ושורה 2 וגם בטור ג' שורה 1 ושורה 2) ולכן (כיון דקבענו אשר סוגיא דידן לא אתיא כרב אסי) אף לדידי' ליכא לפרושי מתניתין אלא באין חייב מודה וטוען מזויף ודלר' מאיר באין בו אחריות אינו גובה אפילו בני חרי
- (ד) אבל לשמואל איכא עוד תיובתא מהא דקתני בברייתא "אף על פי ששניהם מודים לא יחזיר" דחיישינן לא לבד לפרעון אלא אפילו לפרעון וקנוניא כשחייב מודה וכל שכן דחיישי מיהת לפרעון כשאין חייב מודה כמבואר בטור ו' שורה 1 ושורה 2 וגם בטור ז' שורה 1 ושורה 2
- (ה) והרא"י דנקטי הכי לשמואל דלא חייש אפילו לפרעון דלפי גרסא דגמרא שלפנינו בדף יד. מקשי להא דאמר שמואל מצא שטר הקנאה בשוק יחזיר ולא חיישינן לפרעון מברייתא דקתני לא יחזיר "אלמא חיישינן לפרעון וכל שכן הכא (דהיינו בברייתא) דלא מודה לזה דחיישינן לפרעון"
- (ו) וזאת לא קשיא לר' אלעזר דהא דקאמר לר' מאיר יחזיר באינו מודה היינו כבטור ה' שורה 1 משום דלאו בר גבייה הוא (דאינו גובה אפילו מבני חרי כפרש"י לקמן בד"ה "וכל שכן" בדף יד' עמוד א') – ומצינן למיתלי לר' אלעזר אשר באין חייב מודה חיישינן לפרעון מחמת (דשלא כשמואל) ליכא מימרא דבו אמר ר' אלעזר דלא חיישינן לפרעון
- (ז) ואולי שלא היה כן גירסת תוספות בדף יד. כנראה מדברי תוספות דביארנו לעיל בחלק ד'

דף יד:

סוגיא דגביית שבח חלק א' תוספות ד"ה סיפא

[דף יד עמוד ב] בד"ה סיפא נמי בגזול כו' מרישא עצמה היה יכול להקשות כו' עכ"ל אף על גב דרבא גופיה משני הרישא לקמן דלא מיירי כלל בלוקח מגזלן מ"מ השתא דלא אסיק רבא אדעתיה אכתי למימר הא כדאיתא והא כדאיתא שפיר ה"מ להקשות מרישא גופה דע"כ ברישא בלוקח מנגזל קמיירי דומיא דסיפא דמיירי על כרחך בלוקח [מנגזל] ומהרש"ל תירץ בע"א והוא דחוק ודו"ק:

(1) גמרא כמבואר ברש"י

(א) איתמר המוכר שדה לחבירו ונמצאת שלא היתה של מוכר שהיתה גזולה בידו והנגזל בא ומוציא מיד הלוקח ועכשיו חוזר לוקח על המוכר – אמר שמואל מעות יש לו ללוקח מן מוכר (הגזלן) שבח אין לו – והיינו טעמא דהואיל ואין קרקע זו של מוכר נמצא שאין כאן שום מוכר והמעות מלוה אצלו וכשמשלם יותר ממה שנטל מחזי כרביית

(2) משנה – אין מוציאין (רישא) לאכילת פירות (סיפא) ולשבח קרקעות מנכסים משועבדים מפני תיקון העולם

(3) גמרא כמבואר ברש"י

(א) שלב ראשון

(i) איתיביה רבא לרב נחמן דוק מסיפא דמשנה אשר ממשעבדי (מלקוחות שקנו קרקעות לאחר כך מן הנתבע) הוא דלא מפקינן שבח קרקעות הא מבני חורין מפקינן – השתא רישא דפירי ליכא לאוקמה בבעל חוב דבעל חוב לית לי' פירי ומדרישא בגזול ונגזל סיפא נמי בגזול ונגזל מאי לאו בלוקח מן הגזלן ותיקשי לשמואל דהרי גבי מיהת שבח קרקעות מבני חרי דגזלן

(ii) תירוץ דרב נחמן – אין הכי נמי דרישא מוכרח לאוקמה בבעל חוב – מכל מקום הא כדאיתא והא כדאיתא רישא לגבי פירות בגזול ונגזל וסיפא לגבי שבה בבעל חוב

(ב) שלב שני

(i) קתני בברייתא לפרושי סיפא דמשנה – לשבח קרקעות כיצד הרי שגזל שדה מחבירו (ולכאורה ליכא לאוקמה בבעל חוב) והרי היא יוצאה מתחת ידו כשהוא גובה את הקרן מנכסים משועבדים ושבה מנכסים בני חורין – היכי דמי אילימא כדקתני גזלן ממאן גבי אלא בלוקח מן הגזלן ותיקשי לרב נחמן

(ii) תירוץ דרב נחמן – לאו תרוצי קמתרצית תריץ לסיפא דאיירי בבעל חוב

(ג) שלב שלישי

(i) קתני בברייתא לפרושי רישא דמשנה – לאכילת פירות כיצד הרי שגזל שדה מחבירו (דליכא לאוקמה למשנה בבעל חוב) והרי היא יוצאה מתחת ידו כשהוא גובה את הקרן מנכסים משועבדים ופירות גובה מנכסים בני חורין

(ii) היכי דמי אילימא כדקתני גזלן ממאן גבי אלא לאו כגון שגזל שדה מחבירו ומכרה לאחר והשביחה וגובה מנכסים בנין חורין שלא כשמואל – ונקטי בגמרא דברייתא איירי בפירות אשר מטעם דאינה מענינו יש להן דין שבה ולכן מקשי מסיפא לשמואל

(ד) סוף סוגיין – תירוץ דרבא – האי כשהוא גובה דברייתא לפרושי רישא דמשנה לא בתביעת לוקח מגזלן איירי אלא בתביעת נגזל איירי דגובה את הקרן מן נכסים אחרים משועבדים שמכרן גזלן לאחר ואם תאמר קרן אמאי גובה נגזל מנכסים משועבדים הרי קרקעו דגזל גזלן לפניו תריץ כגון שחפר בה גזלן בורות דאפחתה משוייה

(4) מהר"ם

(א) קשיא – בשלב שני דמקשי מסיפא דברייתא (לשבח קרקעות) למה לא תירץ רבא אף שם דלאו בתביעת לוקח מגזלן איירי אלא בתביעת נגזל איירי דגובה את הקרן מן נכסים אחרים משועבדים שמכרן גזלן ללוקח אחר ואם תאמר קרן אמאי גובה נגזל מנכסים משועבדים הרי קרקעו דנגזל לפניו תריץ כגון שחפר בה גזלן בורות דאפחתה משוייה

(ב) תירוץ – האי שינויא לא שייך בשבח קרקעות דסיפא ועיין במהר"ם לפרטי סברא זו דאינן מענינו

(ג) בקיצור – רישא דפירות יכול להיות דאיירי בתביעת נגזל וסיפא דשבח מוכרח דאיירי בתביעת לוקח מן הגזלן

(ד) ואל תיקשי דהאיך נפרש דרישא איירי בלוקח מגזלן וסיפא איירי בלוקח מנגזל דתריץ דהשתא דקבע רב נחמן "מידי איריא הא כדאיתא והא כדאיתא" לא קשה מידי

(5) תוספות

(א) קשיא

(i) בשלב ראשון בדמקשי רבא ממשנה דפשיטא דרישא דמשנה בגזול ונגזל ומדרישא (לאכילת פירות) בגזול ונגזל סיפא (ולשבח קרקעות) נמי בגזול ונגזל – והקשה רבא מאי לאו בלוקח מן הגזלן

(ii) תיקשי דכעין שהקשו לאחר כך בשלב שלישי מרישא דברייתא דאיירי באכילת פירות – למה לא הקשו ככה לשמואל מרישא דמשנה עצמה הגם דאיירי בפירות

(6) מהרש"א

(א) קשיא לקושית תוספות – הרי רבא גופיה מסיק בסוף סוגיין (בתירוץ לקושיא דגמרא) דרישא דברייתא לא מיירי כלל בלוקח מגזלן אלא בנגזל

(ב) תירוץ – תוספות מקשי דבשלב ראשון בדאכתי לא אסיק אדעת' דרבא למיזל בדרך רב נחמן דמידי אריא הא כדאיתא והא כדאיתא – הי' רבא יכול למימר אשר מוכרח דרישא כסיפא תרוייהו איירי בלוקח מן הגזלן

סוגיא דגביית שבח חלק ב' תוספות ד"ה תריץ נמי

בד"ה תריץ נמי כו' יעמיד כשעשאו אפותיקי דאז כו' עכ"ל ודאי דע"כ הפשטן נמי מוקמי בהכי דאל"כ אדרבה לוכח מהכא דלא משתעבד כו' כמו שכתב התוספות אלא דאפשר דלא ידע למימר דאז ב"ח גובה השבח בחנם אלא דהמדחה דדחיק לאוקמי כו"מ יעמיד הכי כדמשמע לקמן ודו"ק:

- (1) גמרא בפרק מי שמת כמבואר ברשב"ם – תנן התם המלוה את חבירו בשטר גובה מנכסים משועבדים – על ידי עדים גובה מנכסים בני חורין – בעי שמואל הכותב לחבירו משעבד אני לך בחובך כל נכסים שאקנה מהו והיינו שכותבין בשטרות דקנאי ודעתיד אנא למיקני – אלו לאחר כתיבת השטר קנה ליה נכסים אחרים ומכרן ללקוחות מי גבי בעל חוב מלקוחות אלו
- (2) ניהדר לברייתא דעסקנו בה בשלב שני בחלק א' לרב נחמן דאיירי בבעל חוב – המוכר שדה לחבירו והשביחה ובעל חוב דמוכר מוציאה מתחת ידו גובה לוקח את הקרן מנכסים משועבדים ושבח (ומובן דמשמעו שבח שלא הי' בעין בשעת הלואה) מנכסים בני חורין
- (3) נקטי בפרק מי שמת דבברייתא טורף בעל חוב דמוכר שדה א' ושבח שבה (אפילו לא היתה בעין בשעת הלואה) מלוקח ראשון ודחוזר לוקח ראשון שקנה באחריות וגובה את הקרן מנכסים משועבדים (משדה ב' שקנה לוקח שני) וגובה את השבח מנכסים בני חורין דלוח

זמן א'	זמן ב'	טבלא א'	זמן ד'
לוח קנה שדה א' ושדה ב'	הלואה	לוקח ראשון קנה שדה א' מן לוח באחריות	לוקח שני קנה שדה ב' מן לוח

(4) תוספות

- (א) בהמשך פרק מי שמת בעי פשטן להוכיח דאקני קנה ומכר משתעבד מברייתא זו – ודחי המדחה דר' מאיר היא דאמר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם
- (ב) קשיא לפשטן – הרי מוכח מברייתא בהיפוך דאיקני וקנה לא משתעבד דכיון דלוקח ראשון חוזר וגובה שדה ב' מלוקח שני תיקשי למה לא דחה לוקח ראשון לבעל חוב שלא יגבה אלא מן שדה ב' דלוקח שני – דהרי מצי לוקח ראשון לטעון דהנחתי לך מקום לגבות מבני חרי אשר קנה לוקח שני לא לאחר שקנה לוקח ראשון לשדה א' – ולכאורה מוכרח כבטבלא ב' דהיינו טעמא משום דלוח גופי' לא קנה לשדה ב' אלא לאחר הלואה ואשר דאיקני לא מהני ולכן לא מצי בעל חוב לגבות ממנה

זמן א'	זמן ב'	טבלא ב'	זמן ד'	זמן ד'
לוח קנה שדה א'	הלואה (זמן ב')	לוח קנה שדה ב'	לוקח ראשון קנה שדה א'	לוקח שני קנה שדה ב'

- (ג) תירוץ – פשטן יאמר לך דלעולם דאיקני וקנה משתעבד וצודק טבלא א' אלא דבברייתא זו הקרקע שקנה לוקח ראשון עשאו המוכר לבעל חוב אפותיקי "מפורש" דהיינו דאמר לא יהא לך פירעון אלא מן שדה א' ולכך גובה בעל חוב דיקא מן שדה א' דלוקח ראשון אף על פי דבעלמא איקני וקנה ומכר משתעבד

- (5) המשך תוספות – בפרק מי שמת אמאי דחיק המדחה לדחויי דהא מני ר' מאיר הוא – עדיף הוי לי' למימר דלעולם ואיקני לא משתעבד ודברייתא איירי בעשאו לוח אפותיקי ולכן ודאי גובה בעל חוב את השבח – והיינו טעמא (כמבואר בדף טו:) דשדה אפותיקי מפורש דינו גבי שבח כאלו שדה של בעל חוב היא ולוקח דינו כיוורד לתוך שדה של חבירו דאין לו אלא היציאה וגובה בעל חוב בחנם (אפילו יותר מכדי חובו) את השבח במדה שהיא יותר מן היציאה

(6) מהרש"א

(א) קשיא – הרי קבענו דודאי הפשטן גופי' כבר הוצרך לאוקמי לברייתא בדאעשאו אפותיקי מפורש דאם לא כן אדרבה מוכח מהכא דאיכני לא משתעבד

(ב) תירוץ

(i) הגם דהפשטן ידע אשר בעשאו ליה לשדה א' אפותיקי מפורש לא מצי לוקח ראשון לטעון "הנחתה לך שדה לגבות" – מכל מקום לא ידע דבעשאו אפותיקי גובה בעל חוב את השבח בחנם

(ii) ומקשי תוספות דעדיף הוה לי' למדחה לפרש דכיון דאוקמה באפותיקי גובה בעל חוב את השבח בחנם אפילו שלא כר' מאיר

סוגיא דגביית שבח חלק ג' גמרא הא מתניתא בדף טו:

[דף טו עמוד ב] גמ' הא מתניתא מסייע ליה למר שמואל כו' גובה את הקרן מנכסים משועבדים כו' וליכא לאקשוויי דע"כ באפותיקי קמיירי כמו שדקדקו התוס' לעיל דאל"כ אדרבה לוכח מהכא דאקני לא משתעבד וא"כ מאי מייתי ראייה אדשמואל דמיירי בלא אפותיקי דאיכא למימר דהשתא אכתי לא אסיק אדעתיה לפלוגי בין אפותיקי ובין ב"ח בלא אפותיקי ולמאי דמסיק לפלוגי בהכי קושטא הוא דליכא הכא סייעתא לשמואל ודו"ק:

(1) ניהדר לברייתא דעסקנו בה בחלק ב' "המוכר שדה לחבירו והרי היא יוצאה מתחת ידו כשהוא גובה את הקרן מנכסים משועבדים ושבח גובה מנכסים בני חורין" דאוקמה רב נחמן בבעל חוב

(2) המשך דגמרא כמבואר ברש"י – אמר רב נחמן הא מתניתא מסייע ליה למר שמואל דבעל חוב גובה את השבח

(3) מהרש"א

(א) קשיא – עיין בחלק ב' להא דקבעו תוספות בד"ה תריץ אשר ברייתא בבעל חוב שיש לו אפותיקי קמיירי מטעם דמבואר שם – והאיך מייתי ראייה לשמואל דמיירי בבעל חוב דאין לו אפותיקי

(ב) תירוץ – השתא אכתי לא אסיק אדעתיה לפלוגי בין אפותיקי ובין בעל חוב בלא אפותיקי ולמאי דמסיק בסוף סוגיין בעמוד ב' לפלוגי בהכי קושטא הוא דמברייתא ליכא הכא סייעתא לשמואל

דף טו.

סוגיא דגביית שבח חלק ד' תוספות ד"ה כשעמד בדין

[דף טו עמוד א] בד"ה כשעמד בדין על הקרן כו' תימה א"כ מאי מפני תיקון עולם כו' וי"ל כו' עכ"ל ואין להקשות דאכתי תקשי לרב אשי מאי מפני תיקון עולם לא גבי אלא מבני חרי אבל לרבא ולרבה בר רב הונא לא ידע לפלוגי בין קרן לשבח דמאי פסקא כו' וק"ל: (יש כאן חסרון וטעות דמוכח בדבריו ותוכן כוונתו כמו שתירץ קושיא זו בעל מהרש"ך ע"ש):

(1) ניהדר לסוגיא דעסקנו בה בחלק א' לשמואל דאמר לוקח מגזלן אינו גובה שבה אפילו מבני חרי דגזלן – משום דמחזי כרבית

(א) משנה – אין מוציאין לאכילת פירות ולשבח קרקעות מנכסים משועבדים מפני תיקון העולם

(ב) ברייתא לביאור דמשנה – לאכילת פירות (באופן דפירות דינו כשבח) כיצד הרי שגזל שדה מחבירו והרי היא יוצאה מתחת ידו כשהוא גובה את הקרן מנכסים משועבדים ופירות גובה מנכסים בני חורין

- (ג) גמרא
- (i) קשיא לשמואל היכי דמי אילימא כדקתני גזלן ממאן גבי אלא לאו כגון שגזל שדה מחבירו ומכרה לאחר והשביחה
- (ד) שיטת רבא
- (i) האי כשהוא גובה בנגזל גופי' איירי דנגזל גובה את הקרן מן נכסים משועבדים שמכרן גזלן ללוקח וגובה פירות מנכסים בני חורין דגזלן מחמת דגביית נגזל לא מחזי כרבית
- (ii) קשיא – קרן אמאי גובה נגזל מנכסים משועבדים הרי קרקעו (דגזלה גזלן) לפניו
- (iii) תירוץ דרבא כגון שחפר בה גזלן בורות דאפחתה משוייה
- (iv) תירוץ דרבה בר רב הונא כגון שנטלוה מסיקין
- (ה) שיטת רב אשי
- (i) רב אשי אמר לצדדין קתני
- (1) כגון שגזל גזלן מנגזל שדה מלאה פירות וגזלן גופי' אכל את הפירות ומכר את השדה ללוקח א' ומכר שאר נכסים ללוקח ב'
- (2) בא לוקח א' לגבות מגזלן קרן (מחמת שהוציאה נגזל מידו דלוקח א') גובה מנכסים משועבדים שמכר גזלן ללוקח ב' אבל לא גבי פירות מנכסים משועבדים מפני תיקון העולם ולא גבי פירות מגזלן משיטת שמואל דמחזי כרבית
- (3) בא נגזל לגבות פירות (דלנגזל לא מחזי כרבית) גובה מנכסים בני חורין אבל לא גבי פירות ממשועבדים מפני תיקון העולם – ומובן דלא איצטריך לי' לגבות קרן דהרי קרקע דנגזל (שגזלוהו גזלן) לפניו דנגזל הוי ולא איירי בחפר בה גזלן בורות או דנטלוה מסיקין
- (ו) קשיא – בין לרבא בין לרבה בר רב הונא (דמוקמי למשנה בנגזל שתובע קרן מן לקוחות דגזלן ופירות מן גזלן עצמו) הא חיובי' דגזלן לנגזל מלוה על פה הוא ולא טרפא ממשעבדי
- (ז) תירוץ – הכא במאי עסקינן שלא מכר נכסיו אלא לאחר שעמד בדין – וכיון דחייבוהו בית דין אית ליה קלא והוה ליה כמלוה בשטר
- (ח) קשיא – אי הכי פירות נמי למה לא גבי ממשעבדי – דמטעם שאינו מעניננו כשכבר יצא קול ליכא "תיקון העולם" שלא לגבות פירי ממשעבדי
- (ט) תירוץ – כשעמד בדין על הקרן ולא עמד בדין על הפירות – ומאי פסקא סתמא דמילתא כי תבע איניש קרנא תבע ברישא
- (2) תוספות – כשעמד בדין על הקרן ולא על הפירות – קשיא – אם כן למה קובע משנה דמפני תיקון העולם לא גבי פירות – הלא בדין לא גבי פירות דמלוה על פה לא גבי ממשעבדי ויש לומר דאי לא מפני תיקון העולם הוה אמינא הואיל ועמד בדין על הקרן יש קול גם לפירות
- (3) מהרש"א
- (א) תוספות מקשי נמי לרב אשי לגבי פירות דהא דלא גבי נגזל ממשעבדי אינו מפני תיקון עולם אלא מפני דהוי מלוה על פה
- (ב) אבל לרב אשי תירצו בפשיטות
- (i) דעמד נגזל בדין על הפירות ולכך צריכין למיסמך על תיקון העולם להא דלא גבי נגזל פירות ממשעבדי – ומובן בפשיטות דלא עמד בדין על הקרן דהרי קרקע דנגזל לפניו הוה

(ii) ולית נמי צורך למימר דעמד לוקח א' בדין על הקרן דהרי לוקח א' גובה קרן ממוכר מכה שטר מכירה שלו ואינו דומה למלוה על פה

(ג) וזהו מה שכתב מהרש"א אשר לרב אשי אין להקשות "מאי פסקא" דעמד בדין על הקרן ולא עמד בדין על הפירות"

סוגיא דגביית שבח חלק ה' גמרא במאי אי בבעל חוב

גמ' במאי אי בב"ח מי אית ליה פירי כו' פירוש בב"ח ממש לימלך בלוה אם יקבל עליו להגבות למלוה שלו משופרא שבחא ופירי אבל הא לא קשיא ליה במאי אי בלוקח שירא פן יטרפו ממנו ב"ח שצריך לימלך עם המוכר דא"כ בשיעבוד נמי צריך לימלך לשמואל כדאמרינן לעיל וק"ל:

(1) המשך דגמרא כמבואר ברש"י – הא דאמר שמואל לרב חנינא בר שילת כשאתה כותב שטר המלך במוכר אם יקבל עליו להגבות ללוקח מעדית שבח ופירות אם יטרפוה ממנו – ליכא למימר דאיירי בבעל חוב דהרי אמר שמואל שבעל חוב אינו גובה פירות

(2) מהרש"א

(א) פירוש דליכא למימר אשר צריך לימלך בלוה אם יקבל עליו להגבות פירות למלוה שלו

(ב) אבל לא צריכא בגמרא לאשמועינן דליכא למימר דמשמעו דשמואל היינו דבעי לימלך בלוה אלו רוצה לזה לשעבד פירות ושבח ללוקח מן הלוה – דכבר ידענא (עיין בדף יד.) אשר אפילו לשיעבוד על הקרן נמי צריך לימלך במוכר לשמואל

סוגיא דגביית שבח חלק ו' רש"י ד"ה יפה ויפה

בפרש"י בד"ה יפה ויפה כו' א"ל אמאי זבנתיה מאין אגבה כו' עכ"ל במתנה עסקינן וקאמר אמאי זבנתיה כו' דמתנה כמכר דאי לאו דארצי קמיה לא יהיב ליה מתנה כדלקמן ודו"ק:

סוגיא דגביית שבח חלק ז' תוספות ד"ה בעל חוב גובה את השבח

תוס' בד"ה ב"ח גובה כו' והתם משבחה יתומים איירי דאי משבחה לקוחות א"כ כו' עכ"ל יש לדקדק דלפום סברא דהשתא דמשבחה לקוחות דוקא איירי אבל משבחה יתומים ב"ח נמי לא גבי משום דאין להם על מי לחזור א"כ מה"ט גופא לא יגבה ב"ח משבחה דהני לקוחות דאין להן על מי לחזור שהרי מת המוכר כיון דהבנות רוצין ליזון מנכסיו דליכא למימר שהניח המוכר אחריות נכסים שיש ללקוחות לחזור עליהן דאם כן ודאי דלא יגבו כלל מלקוחות שיאמרו להן הנחתי לכם מקום לגבות (דליכא) [וליכא] למימר דמיירי באפותיקי שייחד לאשה בכתובתה ולבנות במזונותיהן קרקע דהשתא לא מצו הלקוחות לומר להן הנחתי כו' דא"כ לא תקשי כלל מהא דאמר שמואל דב"ח גובה כל השבחה דמיירי בלא אפותיקי והתם דמיירי באפותיקי ולכך לא יגבו כל השבחה וצריכין לתת להם הוצאה כדין היורד כו' וכדמתרצינן נמי בשמעתינן כמ"ש התוס' ודומיא דהכי מיירי נמי אין הבכור נוטל בשבחה כו' כדמוכח בפרק הגוזל ועיין מה שכתבנו בחידושינו שם ודוחק הוא לפ' דמיירי בלקוחות שקנו מיתומים קרקע של אביהם שיש ללקוחות על מי לחזור דהיינו על מוכרין שלהן דמ"מ אם יחזרו על היתומים על מי יחזרו היתומים והרי יפסידו מכיסם ולא דמי

**למוכר גופיה אם הלקוחות יחזרו עליו והוא לא יפסיד שהרי הוא פרע חוב שלו מן השבח
הזה ודו"ק:**

(1) גמרא כמבואר ברש"י

(א) אמר שמואל בעל חוב גובה את השבח מן הלוקח אמר רבא תדע שכך כותב לו מוכר ללוקח אנה איקום ואשפי ואדכי ואמריק זביגי אילין אינון ועמליהון ושבחיהון ואיקום קדמך – וכיון דלוקח על מוכר הדר – גבי בעל חוב שבח מלוקח ושוב חוזר הלוקח על המוכר

(ב) רבא – מתנה לא כתיב ליה הכי מחמת שאין אדם מקבל עליו אחריות מה שהוא נותן – וכיון דלא הדר מקבל גבי ליה ממוכר לא גובה בעל חוב את השבח מן הלוקח

(2) תוספות בתחלת דבריהן

(א) מכל מקום נראה דבעל חוב גובה שבח שהשביחו יתמי ליה אף על פי שאין להם על מי לחזור דשאני יתמי ליה משום דכרעיה דאבוהון נינהו

(ב) והא ראי'

(i) דתנן בפרק יש בכור אין האשה גובה את השבח לכתובתה ולא הבנות גובות את השבח למזונותיהן – ולכאורה משמעו דבעלה מת והאשה רוצה לגבות כתובתה משבח שהשביחו יתמי בעלה

(ii) ומקשי בגמרא והאמר שמואל בעל חוב גובה את השבח ואשה בכתובתה בעלת חוב היא

(iii) ומשני מקולי כתובה שנו כאן ולכן אין גובין לכתובה מן השבח

(iv) הרי דנוקטין בגמרא אשר בעלי חוב דאינן מקולי כתובה גובין את השבח מיתמי ליה הגם דאין ליתמי על מי לחזור

(3) ושקלי וטרי תוספות להפריך לראי' זו על ידי שנוקי לגמרא בשבח ששבחו לקוחות שלקחו מבעל ולא בשבח שהשביחו יתמי ודייקא לגבי שבח ששבחו לקוחות שיש להן לחזור על הלוח מציינן למידק דגובין בעלי חוב שאינן מקולי כתובה – ואכתי יכול להיות דבעלי חוב אין גובין מיתמי ליה כיון דאין להן על מי לחזור

(4) מהרש"א

(א) קשיא לפירכא דתוספות – כיון דדייקא דתוספות מבוססת על "מקולי כתובה" – אשר משמעו כולל בנות למזונותיהן דודאי איירי במת אביהן – מובן דאף הדיוק לגבי שאר בעלי חוב איירי בשמת הלוח – ותיקשי לתוספות דאף אותן לקוחות אין להן על מי לחזור כיון דמת הלוח

(ב) שאלה – האם מצי תוספות לאוקי דיוקא שלהן בלקוחות שיש לן על מי לחזור דאיירי בלקוחות (לקוחות "ראשונים") דיש להן אחריות נכסים לחזור אחר לקוחות אחרונים שקנו שדות מן הלוח

(ג) תשובה – לא יתכן דאם כן לא זו בלבד שלא יגבו בעל חוב את השבח מלקוחות ראשונים אלא אף זו דלא יגבו אפילו קרן מלקוחות ראשונים מחמת שיאמרו לקוחות ראשונים לבעל חוב הנחנו לכם מקום לגבות מן לקוחות אחרונים

(5) הקדמה להמשך מהרש"א

(א) הגם דבדרך כלל מצי לוקח ראשון לומר לבעל חוב של המוכר הנחתי לך מקום לגבות מן נכסי בני חרי שלא לקחתי מן הלוח – ואשר אלו מכר המוכר הני בני חרי ללוקח מאוחר מצי לוקח ראשון לטעון לבעל חוב דמוכר כלך אחר לוקח שני שלקח אותן נכסים שהנחתי לך מקום לגבות מהן

(ב) אבל אלו ייחד ליה לבעל חוב אפותיקי מפורש על שדה דלאחר כך קנאו לוקח ראשון דהיינו דאמר "לא יהא לך פרעון אלא מזו" – אז כמבואר בחלק ב' – לא מצי לוקח ראשון לטעון הנחתי לך מקום לגבות – ולוקח ראשון דינו בשדה שלקחה כאלו ירד אותו לוקח לתוך שדה של בעל חוב שלא ברשות –

דהיינו דלא מצי בעל חוב לגבות מן לוקח ראשון את כל השבח דמיהת חייב בעל חוב לפצות ללוקח על הוצאות שלו

(6) המשך מהרש"א

(א) שאלה – האם מצינן לשנויי לתוספות על ידי דנוקי למשנה כשייחד להן בעלה של אשה שמת ואביהן של בנות שמת אפותיקי מפורש לחוב כתובתה של האשה ומזונות של הבנים וקתני דאינן גובין את השבח – ולכן מצינן למידק אשר שלא במקילי כתובה גובין בעלי חוב את השבח בשדות לקוחות ראשונים בהם ייחד לזה אפותיקי מפורש להני בעלי חוב כיון דמצי לקוחות ראשונים לחזור אחר לקוחות אחרונים הגם דלא מצי לקוחות ראשונים למימר לבעלי חוב הנחנו לכם מקום לגבות

(ב) תשובה – לא יתכן דאם כן האיך מקשי בגמרא "והאמר שמואל בעל חוב גובה את השבח ואשה בכתובתה בעלת חוב היא" – דהוי לה גמרא לשנויי דשמואל מיירי בלא עשה אפותיקי ולכן גובה את כל השבח – מה שאין כן משנה דהתם דמיירי בעשה אפותיקי מפורש ולכן לא גובה האשה כל השבח דצריכה מיהת לפצות ליתמי לזה להוצאות שלהן

(ג) ודוחק לפרש דמיירי בלקוחות שקנו מיתומים קרקע של אביהם שיש ללקוחות על מי לחזור דהיינו על מוכרין שלהן דהיינו היתומים – דמכל מקום אם יחזרו על היתומים לגבות שבה שהשביחו יתומים על מי יחזרו היתומים והרי יפסידו מכיסם ולא דמי למוכר גופיה אם הלקוחות יחזרו עליו והוא לא יפסיד שהרי הוא פרע חוב שלו מן השבח הזה – מה שאין כן יתומים שאינם חייבין לפרוע חובת אביהן אלא מקרקעות שירשו מאביהן

דף טו:

סוגיא דגביית שבח חלק ח' גמרא הא מתניתא

מבואר בחלק ג'

סוגיא דגביית שבח חלק י' תוספות ד"ה מעות יש לו

תוס' בד"ה מעות יש לו שבח כו' תימה בהגוזל כו' וי"ל דהתם מיירי כשקיבל עליו אחריות עכ"ל היינו לרב דאית ליה יש לו שבח ומפרש לאכילת פירות בלוקח מגזלן אבל לשמואל כשקיבל עליו אחריות נמי אין לו שבח אפילו כשפירש ומוקי הך ברייתא כהני אוקמתא דלעיל וע"ש בתוס' וק"ל:

(1) גמרא בדף יד: כמבואר ברש"י

(א) פלוגתא קמייתא דרב ושמואל

(i) המוכר שדה לחבירו ונמצאת שאינה שלו (שלא היתה של מוכר שהיתה גזולה בידו) והנגזל בא ומוציא מיד הלוקח

(ii) רב אמר יש ללוקח מעות ושבח מן הגזלן

(iii) ושמואל אמר מעות יש לו ללוקח אבל שבח אין לו אפילו בדפירש לו (כלומר אפילו בקיבל המוכר לשבח באחריות) דהואיל דקרקע זו לא היתה של מוכר נמצא שאין כאן שום מכר והמעות מלוה אצלו וכשמשלם יותר ממה שנטל מחזי כרבית

(iv) הדר מקשי בגמרא ממימרא אחר דשמואל דדייקינן מינה דשמואל אית לי' דלוקח מגזלן אית לי' שבחא – ומתרצי אשר לשמואל אית לי' שבחא דיקא בדקבל גזלן אחריות על השבח וגם או (1) שיש לגזלן קרקע שמגבהו ללוקח דהשתא לא מחזי כרבית או (2) שקנו מידו על השבח דהוה ליה מחויב משעת המכר קודם שיש שכר המתנת מעות ולא מחזי כרבית

(2) גמרא דידן בדף טו: כמבואר ברש"י

(א) פלוגתא בתרייתא דרב ושמואל

(i) הכיר בה לוקח בקרקע זו שאינה של מוכר שגזולה היתה ואף על פי כן לקחה

(ii) אמר רב מעות יש לו מן המוכר לכשיוציאנה נגזל מידו אבל שבח אין לו שקרקע זה אינו קנוי ללוקח דרב סבר אדם יודע שקרקע אין לו וגמר לוקח ונתן למוכר לשום פקדון

(iii) ושמואל אמר אפילו מעות אין לו דשמואל סבר אדם יודע שקרקע אין לו וגמר לוקח ונתן למוכר לשום מתנה

(3) תוספות

(א) קשיא – בהגוזל קמא תניא אשר אפילו בהכיר בה יש לו שבח

(ב) תירוץ – התם איירי כשקיבל עליו אחריות שאילו היה מתכוין למתנה ולא לפקדון לא היה מבקש אחריות דשייכא רק במכר

(4) מהרש"א

(א) הא דמתרצי תוספות דהתם מיירי כשקיבל עליו אחריות היינו לרב דלית לי' דמחזי כרבית ואית ליה בדף יד: דיש לו שבח ולא איצטריך לי' קבלת אחריות אלא בגוונא "דהכיר בה שאינו שלו" כדי שלא יהא לו שם מתנה

(ב) אבל לשמואל

(i) אכתי תיקשי דהרי קבענו לשמואל דריעותא דמחזי כרבית לא מיפרכא בהא גרידא דקיבל אחריות

(ii) ומוכרח דשמואל מוקי להך ברייתא לגבי הכיר בה בהגוזל בלא לבד דקיבל עליו אחריות (אשר לכן נוקטין דלא כיוון למתנה) אלא גם כן דלא מחזי כרבית מחמת או שיש לו קרקע או שקנו מידו

סוגיא דגביית שבח חלק יא' רש"י ד"ה הלכתא

בפרש"י בד"ה הלכתא בפלוגתא קמייתא כו' ואף על פי דלא פירש ולית לן דשמואל דאמר שבח צריך לימלך עכ"ל בהך פלוגתא קמייתא לא שייך למימר צריך לימלך דהא אפי' פירש מסיק לשמואל דאין לו שבח אבל קאמר לרבנותא ואף על פי דלא פירש היכא דשמואל מודה בפירושו והיינו בשיש לו קרקע או שקנו מידו כדאוקמא לעיל ההיא דאמר ליה שמואל לרב חנינא בשבח דצריך לימלך וק"ל:

דף טז.

סוגיא דגביית שבח חלק יב' תוספות ד"ה ארצי קמי'

[דף טז עמוד א] תוספות בד"ה ארצי קמיה וכו' מדלא נקט לישנא דלא מקריא גזלן כו' עכ"ל מיהו לקמן גבי סמכה דעתיה נקט דלא ניקרייה גזלנא ולא נקט דליקום בהימנותיה והרא"ש כתב מדנקט סתמא דתלמודא כו' אבל לא ידענא מי יימר לן דאין זה מדברי רב אחא או רבינא ולולי דברי הרא"ש היה נראה לפרש דבריהם דרבא לקמן נקט במלתיה חד מינייהו והוא הקמא דבפלוגתייהו אבל הכא דנקט הבתרא ע"כ משום דהכי הלכתא וק"ל:

(1) המשך דגמרא בדף טו: כמבואר ברש"י

(א) רב – בגוונא דמכר גזלן ללוקח והדר טרפה נגזל מאותו לוקח – אלו חזר גזלן וקנאה מנגזל – דינא "מ"ה מכר ראשון לשני כל זכות שתבא לידו" דלא לקחה גזלן אלא כדי שתהא מקוים ביד הלוקח

(ב) והיינו טעמא

(i) מר זוטרא אמר דניחא ליה דלא נקרייה גזלנא

(ii) רב אשי אמר דניחא ליה דליקו בהמנותיה

(ג) אם קודם שקנאה גזלן מן הנגזל חזר גזלן ומכרה ללוקח שני לבד מן לוקח הראשון או הורישה לאחד מבניו או יהבה במתנה – האי גזלן ודאי איגלי דעתיה דלאו לאוקמי קמיה לוקח ראשון בעי ולא ניחא ליה דליקו בהמנותיה

(ד) נפלה ליה לגזלן בירושה שמתחילה גזלה לאחד ממורישיו ומת אותו מוריש שגזלה ממנו – ירושה ממילא היא ולא היה קא טרח אבתרה דנימא גלי אדעתיה דניחא ליה דליקו בהמנותיה

(ה) יהבה נהליה נגזל לגזלן במתנה פליגי בה רב אחא ורבינא חד אמר מתנה כירושה דהא ממילא וחד אמר מתנה כמכר דאי לאו דטרח וארצי קמיה לא הוי יהיב ליה מתנה להכי טרח וארצי קמיה כי היכי דליקום בהמנותיה (דהיינו לשון רב אשי)

(ו) בהמשך דגמרא בענין "סמכא דעתיה" שאינו מעניינו מסיק רבא בגוונא מסוימת דסמכא דעתיה דאזיל טרח ומייתי ליה כי היכי דלא נקרייה גזלנא (דהיינו לשון מר זוטרא)

(2) תוספות – ארצי קמיה כי היכי דליקום בהמנותיה – משמע דהכי הלכתא כרב אשי מדלא נקט לישנא דלא נקרייה גזלן כמר זוטרא ועוד דהלכה כרב אשי דהוא בתראה וגדול בחכמה ובמנין

(3) מהרש"א

(א) מיהו לקמן גבי סמכה דעתיה נקט רבא דלא נקרייה גזלנא כמר זוטרא ולא נקט דליקום בהמנותיה כרב אשי

(ב) הרא"ש כתב מדנקט סתמא דגמרא "להכי טרח וארצי קמיה כי היכי דליקום בהמנותיה" אלמא דהלכתא הכי כרב אשי

(ג) קשיא לרא"ש – הרי יכול להיות אשר לשון "להכי טרח וארצי קמיה כי היכי דליקום בהמנותיה" אינה סתמא דגמרא אלא אמרה מי מהם דרב אחא או רבינא דסובר "דמתנה כמכר דלהכי טרח וארצי קמיה כי היכי דליקום בהמנותיה"

(4) שיטת מהרש"א – נראה לפרש לתוספות דרבא נקט במלתיה חד מינייהו והוא הקמא בפלוגתייהו (דהיינו מר זוטרא) ויכול להיות דנקט רבא הקמא בשיגרתא דלישנא הגם דאין הלכה כמותו דמר זוטרא – אבל הכא (לגבי ארצי קמיה) נקט הבתרא (דהיינו רב אשי) ולא הוה נקט הבתרא אלא משום דהכי הלכתא

סוגיא דגביית שבח חלק יג' תוספות ד"ה האי שטרא

בד"ה האי שטרא חספא כו' במלוה אינה מקודשת ובמכר [לא] קנה כו' עכ"ל בספרים שלנו ל"ג התם ובמכר לא קנה גבי מלוה אלא גבי מתנה על מנת להחזיר וכן מוכח מדברי הרי"ף ומיימוני שפסקו בפשיטות דמלוה קני במכר אבל מדברי התוס' הכא ובפרק הזהב ע"ש נראה דהוי גרסי הכי בגמ' שם וכן מוכח בהדיא מדברי הרא"ש בפ"ק דקידושין דהוה גריס שם בגמרא גבי מלוה ובמכר לא קני ע"ש וק"ל:

סוגיא דגביית שבח חלק יד' תוספות בא"ד ושוין

בא"ד ושוין שבמכר קנה היינו במלוה שיש לו על אחרים כו' עכ"ל אף על גב דמוקי לה התם במילי אוחרי דהיינו במנה ונמצא חסר דינר אבל מלוה לא קני במכר ומזה דחו האחרונים דברי הרי"ף והרמב"ם שפסקו דמלוה קני במכר משמע להו לבעלי התוס' דהך שנוייה לא קאי למאי דמייתי התם עוד לימא כתנאי כו' אמר רב למלתא דהמקדש במלוה

אינה מקודשת ומשני במסקנא דיש לחלק בין מלוה דידה למלוה ביד אחרים דרב איירי במלוה דידה והני תנאי איירי במלוה ביד אחרים א"כ לא תקשי נמי לרב מהני תנאי דלעיל דקתני בסיפא ושויין שבמכר קנה דמיירי כפשטא ובמלוה ביד אחרים והשתא יש לחלק בין אשה למכר דאשה לא סמכה דעתה ויראה שיחזור וימחול אבל במכר לא ירא המוכר שיחזור וימחול להפסיד לעצמו מיהו רש"י פירש שם להיפך דבקרקע לא סמכא דעתיה דבעל הקרקע ולכ"ע לא קני אבל באשה סבר ר"מ דסמכה כו' דלא שביק דידיה ומחיל לאחרני עכ"ל וצ"ל לפירושו דהאי שנויא דלעיל דשויין במכר דקנה לא איירי במלוה וכשיטת האחרונים ודו"ק:

(1) גמרא בפרק ב' דקידושין

(א) אמר רב המקדש במלוה אינה מקודשת מלוה להוצאה ניתנה

(i) שאלה

(1) נימא כתנאי – דתניא בברייתא א'

(א) רישא – המקדש במלוה אינה מקודשת ויש אומרים מקודשת

(ב) סיפא – ושויים במכר שזה קנה

(2) מאי לאו בהא קמיפלגי ברישא דמר סבר מלוה להוצאה ניתנה ומר סבר מלוה לאו להוצאה ניתנה

(ii) פירכא

(1) ותסברא אימא סיפא "אי אמרת מלוה להוצאה ניתנה במאי קני במכר"

(2) ומסיק רב נחמן לאוקי לברייתא במילי אוחרי שאינן מעניננו

(2) מהרש"א

(א) הרי"ף והרמב"ם פסקו אשר במכר קנה במלוה שיש לו על אחרים – ואחרונים דחו דבריהם דאם כן למה לא מסקי בגמרא דהא דבמכר קנה היינו במלוה ביד אחרים

(ב) אבל תוספות משמע להו כרי"ף ורמב"ם

(i) למאי דמסקי התם דבברייתא ב' פליגי ר' מאיר וחכמים במלוה ביד אחרים דר' מאיר אית לי' דאשה סמכה דעתה שלא ימחול בעל ללוה וחכמים אית להו דאשה לא סמכה דעתה – והשתא יש לחלק בין אשה למכר דאכן באשה אמרי חכמים דלא סמכה דעתה ויראה שיחזור וימחול ללוה אבל במכר לכולי עלמא לא ירא המוכר שימחול הלוקח ללוה דהרי יצטרך הלוקח לפצות למוכר על הפסידו – ולמסקנא זו לא תקשי נמי לרב מברייתא א' דמצינן למימר דהא דקתני בסיפא ושויין שבמכר קנה מיירי במלוה ביד אחרים ולא במילי אוחרי

(ii) מיהו רש"י פירש לברייתא ב' בהיפך דבמכירת קרקע סבירא להו לכולי עלמא דלא סמכא דעתיה דבעל הקרקע על מלוה ביד אחרים ולא קני ודיקא באשה סבר ר' מאיר דסמכה כו' דלא שביק דידיה ומחיל לאחרני – וצריך לומר לפירוש רש"י כשיטת האחרונים דהאי שנויא לברייתא א' דשויין במכר דקנה מוכרח דאיירי במילי אוחרי דבמלוה ביד אחרים במכר לכולי עלמא לא קני

סוגיא דגביית שבח חלק טו' תד"ה בההיא הנאה

בד"ה בההיא הנאה כו' כאלו אמר ליה שדה זו תהא קנויה לך לכשאקחנה עכ"ל הוצרכו לזה משום דבשעת קנייתו (מגזלן) {מנגזל} ליכא למימר דאז גמר ומקני ליה בההיא הנאה דלא קאמר ולא מידי דהא כבר תבעו לדין למאן דאית ליה עד דמטא אדרכתא לידיה ולמאן

דאית ליה עד דמתחלן יומי דאכרזתא אלא דצ"ל כאלו אמר לו מעיקרא שדה זו תהא קנויה לך לכשאקחנה והשתא פריך שפיר מהך דמה שאירש מאבא מכור לך כו' דמיירי נמי בכה"ג ומיהו צ"ל דהכא סמכא דעתיה טפי אפילו משדה סתם דלקמן והיינו משום דהשדה כבר ביד הלוקח ניחא ליה דלא ניקרייה גזלנא כדאמר רבא ואפי' למאן דלית ליה אדם מקנה דשלב"ל קני כמ"ש התוס' והרי"ף אבל בשדה סתם דלקמן דאין המכר עדיין ביד הלוקח לא סמכא דעתיה ולא קני למאן דלית ליה אדם מקנה דשלב"ל וכן כתב במ"ד וז"ל נראה דה"ה אם אמר שדה סתם דגם בזה לא קי"ל כרב ולא קני דאם שדה סתם לא נחשב דשלב"ל אם כן מאי קאמר רבא והאלהים אמר רב אפילו בשדה זו מכדי רב כמאן אמר לשמעיה כר"מ נעמיד דברי רב בשדה סתם ויהא אפילו כרבנן ותו דגרסינן בפ' מי שמת בעי שמואל דאקני מהו אליבא דר"מ כו' והוי כמו שדה סתם והא דקאמר מסתברא מלתיה דרב משום דשדה סתם לא הוי אסמכתא כולי האי כמו שדה זו עכ"ל ודו"ק:

(1) גמרא כמבואר ברש"י

- (א) בעא מיניה שמואל מרב – אם לאחר שמכר גזלן שדה ללוקח חזר גזלן ולקחה מנגזל מהו – אמר ליה מה מכר גזלן ללוקח כל זכות שתבא לידו ולכן כשלקחה גזלן מנגזל לא לקחה אלא כדי שתהא מקוים ביד הלוקח דניחא ליה לגזלן דליקו בהימנתי'
- (ב) ועד אימת יקחנה מנגזל דאמרינן דמשום דניחא ליה דליקו בהימנותיה לקחה – אמר רב הונא עד שעת העמדה בדין דהיינו עד שיטרפוה מן הלוקח ויעמידהו בדין – חייא בר רב אמר עד דמטא אדרכתא לידיה דהיינו עד שיחייבוהו בית דין לפרוע ללוקח מעותיו – רב פפא אמר עד לאחר שמצא לוקח קרקע משל גזלן ובא לבית דין והן מכריזין שכל מי שרוצה לקנות קרקע יבא ויקחנה
- (ג) מתקיף לה רמי בר חמא מכדי האי לוקח במאי קני להאי ארעא בהאי שטרא שכתב לו גזלן האי שטרא חספא בעלמא הוא
- (ד) אמר ליה רבא תהא במאמינו (שאמר לו לוקח אני סומך עליך שתתננה בידי) ובההוא הנאה דלא קאמר ליה מידי וקא סמיך עליה דטרח ומייתי ליה – גמר גזלן ומקני ליה כשלקחה מנגזל

(2) גמרא – סוגיא דהאומר לחברו

- (א) אמר רב הונא אמר רב האומר לחברו "שדה שאני לוקח לכשאקחנה קנויה לך מעכשיו שכשאקחנה לא אוכל לחזור בו" – קנה אם יקחנה ואין יכול לחזור כשלקחה
- (ב) אמר רבא
- (i) מסתברא מלתא דרב הונא אמר רב בשדה סתם דסמכא דעתיה דמקבל מתנה לסמוך עליו שיקח שדה ויתננה לו שהרבה שדות מצויות ליקח – אבל אמר לו שדה זו לא סמכא דעתיה דמקבל מתנה ולא האמינו דנימא ניחא ליה דליקו בהימנותיה דמי יימר דמזבין לה ניהליה
- (ii) והאלקים בשבועה רב אמרה אפילו בשדה זו שמכדי רב כמאן אמר לשמעיה כר' מאיר דאמר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם

(3) מהרש"א חלק א'

- (א) שים לב דבשדה סתם דאין המכר עדיין ביד הלוקח לא סמכא דעתיה ולא קני למאן דפליג ארב ולית ליה אדם מקנה דבר שלא בא לעולם
- (ב) וכן כתב בהגהות מרדכי דנראה דהוא הדין אם אמר שדה סתם דגם בזה לא קיימא לן כרב ולא קני
- (i) דאלו אמרת אשר שדה סתם חשיב כאלו כבר בא לעולם תיקשי אם כן מאי קאמר רבא דמכדי דרב אמר לשמעיה כר' מאיר נעמיד דברי רב בשדה סתם ויהא אפילו כרבנן

- (ii) ותו דגרסינן בפרק מי שמת אשר "דאיקני" דפרטיו אינו מענינו והוי כמו שדה סתם לא מהני אלא לרב
- (iii) ואל תיקשי הא דקאמר רבא מסתברא מלתיה דרב בשדה סתם דלכאורה משמע דמהני לכולי עלמא מחמת דהוי דבר שבא לעולם – דתריץ דכיוון רבא למימר דאפילו בשדה סתם דלא הוי אסמכתא כולי האי כמו שדה זו מכל מקום הוה דבר שלא בא לעולם ולא מהני אלא לר' מאיר
- (4) מהרש"א חלק ב'
- (א) סוגיא דידן לגבי גזלן ונגזל מצינן לדמותה לשדה זו ואין לדמותה לשדה סתם דהרי גזלן כיוון דיקא לאותה שדה דמכר ללוקח ואכן מפרשי תוספות דהויא כאילו אמר לי' גזלן מעיקרא קודם שלקחה "שדה זו תהא קנויה לך לכשאקחנה"
- (ב) ואף על פי כן בסוגיא דידן סמכא דעתיה דלוקח טפי אפילו משדה סתם וקני אפילו למאן דפליג אר' מאיר ואית לי' דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם כמ"ש התוספות (ד"ה מה שאירש בעמוד א') והרי"ף
- (ג) והיינו משום דהשדה כבר ביד הגזלן הלוקח וניחא ליה לגזלן דלא ניקרייה גזלנא כדאמר רבא – מה שאין כן בשדה סתם בסוגיא דהאומר לחבירו דאין המכר עדיין ביד הלוקח לא סמכא דעתיה ולא קני למאן דלית ליה אדם מקנה דבר שלא בא לעולם
- (5) מהרש"א חלק ג' – ובדרך אגב תדע דהוצרכו תוספות למימר "דהואי כאילו אמר לי' (מעיקרא קודם שלקחה) שדה זו תהא קנויה לך לכשאקחנה" – משום דבסוף בשעת קנייתו מנגזל ליכא למימר דאז גמר גזלן ומקני ליה ללוקח בההיא הנאה דלא קאמר ולא מידי – דהא כבר תבעו לדין למאן דאית ליה עד דמטא אדרכתא לידיה ולמאן דאית ליה עד דמתחלן יומי דאכרזתא

דף טז:

תוספות ד"ה אף על פי

- [דף טז עמוד ב] בד"ה אף על פי כו' דאיירי באין חייב מודה כדקאמר שמא כתב ללוות ולא לזה כו' דחיישינן לפרעון כו' עכ"ל כתב מהרש"ל שהרי לא הזכיר שמא כתב ללוות בניסן כו' אלמא כמשמעו קאמר עכ"ל ועוד נראה דעיקר ראייתם מדקאמר חיישינן לפרעון לחוד דמשמע דאיירי באינו מודה ולא קאמר לקנוניא כדאמרינן לעיל גבי חייב מודה וק"ל:
- (1) גמרא – אמר ר' אבהו אמר ר' יוחנן המוצא שטר חוב בשוק אף על פי שכתוב בו הנפק (דמקום) לא יחזירו לבעלים – לא מיבעיא היכא דלא כתוב בו הנפק דאיכא למימר כתב ללוות ולא לזה (ולא התחייב כל עיקר) אלא אפילו כתוב בו הנפק לא יחזיר דחיישינן לפרעון
- (2) תוספות – משמע דאיירי באין חייב מודה כדאמר שמא כתב ללוות ולא לזה
- (3) מהרש"ל – פי' שהרי לא הזכיר שמא כתב ללוות בניסן ולא לזה עד תשרי אלמא כמשמעו קאמר דחיישינן דלמא לא התחייב לזה כל עיקר
- (4) מהרש"א – נראה דעיקר ראייתם מדקאמר חיישינן לפרעון לחוד דמשמע דאיירי באינו מודה וטוען פרעתי דאלו בחייב מודה דלא פרע היו צריכין להוסיף דחיישינן לפרעון ולקנוניא דאי לאו דחיישינן לקנוניא למה דינו דלא יחזיר

רש"י ד"ה כל מעשה בית דין

בפרש"י בד"ה כל מעשה ב"ד כו' דליכא למיחש לשמא לא לזה שהרי אין מקיימין כו' עכ"ל הא ודאי דעיקר טעמא דליכא למיחש לשמא כתב ללוות ולא לזה במעשה ב"ד משום

דמלוה מקיים שטרא ולא הלוח כדאמרינן בסוף פרקין אבל רצונו דאי הוה מקיימין השטר שלא בפני בעל דין כיון דאתרע בנפילה אית לך למיחש שמא לא כתב ולא לוח והוא טרח לזייף השטר בטוב עד שסבורים העדים שהיא חתימתן כההיא דגט פשוט כו' כמ"ש התוספות לעיל בד"ה הא קאמר להד"מ כו' ע"ש ודו"ק:

(1) רש"י – בשטר שכתב בו הנפק שנתקיים בבית דין ליכא למיחש לשמא לא לוח כל עיקר מפני שאין מקיימין את השטר אלא בפני בעל דין דהיינו לוח

(2) מהרש"א

(א) הא ודאי דעיקר טעמא דליכא למיחש לשמא כתב ללוות ולא לוח במעשה בית דין משום דמלוה מקיים שטרא ולא הלוח כדאיתא בגמרא בדף כ:

(ב) אבל רש"י רצונו לומר דאי הוה מקיימין השטר שלא בפני בעל דין (כלומר שלא בפני לוח) כיון דאתרע בנפילה אית לך למיחש שמא לא כתב ולא לוח והמלוה טרח לזייף השטר בטוב עד שסבורים העדים שהיא חתימתן כההיא דגט פשוט מובא בתד"ה הא קאמר בדף יג: (ומבואר לעיל בסוגיא דמצא שטר חוב חלק ד') – ולכן לא סגי למיסמך על הא דמלוה מקיים שטרא

דף יז.

רש"י ד"ה אינו נאמן

[דף יז עמוד א] בד"ה אינו נאמן לישבע אלא שכנגדו נשבע כו' עכ"ל לא שייך הכא למימר תקנתא לתקנתא לא עבדינן כיון דאינו נאמן מדינא צריך לשלם משא"כ לעיל בהא דרב נחמן דמדינא אינו חייב לשלם בכופר הכל וק"ל:

(1) גמרא דידן כמבואר ברש"י

(א) אמרו לו צא תן לו (שפסקו לו דינו בבית דין וציוו עליו לתת לו) ואמר פרעתי על פי בית דין נאמן בשבועת היסת דתקנה רב נחמן לכופר הכל

(ב) חייב אתה ליתן לו אינו נאמן לישבע אלא שכנגדו נשבע ונוטל – דכיון דתחילתו הוצרך לתובעו לדין אין דרכו למהר לפרוע עד שיפסקו דינו פסק גמור

(2) בגמרא דף ה. בסוגיא דהאי רעיא נקטינן דנתבע שכפר הכל ולא מצי לישבע שבועת היסת מטעם דהי' גזלן ליכא למימר דלישבע אידך ויטול – דמדינא נאמן נתבע בלי שבועה והא דמשלם אי לאו דנשבע שבועת היסת תקנתא היא והא דמצד גזלנותו שכנגדו ישבע ויטול היא נמי תקנתא – ותקנתא לתקנתא לא עבדינן

(3) מהרש"א – הכא בחייב אתה ליתן לו אמרינן שכנגדו נשבע ונוטל דלא שייך הכא למימר תקנתא לתקנתא לא עבדינן כיון דמדינא חייב נתבע לשלם בחייב אתה ליתן לו כיון דתחילתו הוצרך לתובעו בדין וכו' – וליכא אלא חד תקנה דתובע אינו נוטל אלא בשבועה

גמרא ואוקמינא בשחייב מודה

גמ' ואוקמינא בשחייב מודה ומשום שמא כתב ללוות בניסן כו' אף על גב דרב כהנא לא מוקי טעמא דמתני' בהכא אלא משום פרעון וקנוניא כמ"ש התוס' לעיל מכל מקום בהך סברא דדלמא שמעי רבנן ומפסדי לי לא פליגי וק"ל:

(1) הקדמה

(א) משנה בדף יב: – מצא שטרי חוב אם יש בהן אחריות נכסים לא יחזיר שבית דין נפרעין מהן

(ב) גמרא כמבואר ברש"י

- (i) במאי עסקינן אילימא כשחייב מודה (שהלוה מודה שהשטר אינו פרוע) אמאי לא יחזיר אם לטרוף לקוחות בא בדין הוא טורפן
- (ii) לעולם כשחייב מודה והכא היינו טעמא הואיל ונפל אתרע ולכן חיישינן שמא כתב ללות בניסן ולא לוח עד תשרי ואתי למטרף שלא כדין מלקוחות שקנו את הקרקע לאחר זמן הכתוב בשטר
- (iii) אלא הא דתנן כותבין שטר ללוה אף על פי שאין מלוה עמו לכתחילה היכי כתבינהו ניהוש שמא כתב ללות בניסן ולא לוח עד תשרי ואתי למטרף מלקוחות שלא כדין
- (iv) אמר רב אסי הך דתנן כותבין וכו' איירי בשטרי הקנאה שמקנה לו נכסיו מהיום בין ילוה בין לא ילוה יגבה מהן לאותו זמן מהיום דהא שעביד נפשיה – ומשנה איירי בשטרי דלאו הקנאה וכיון דנפל אתרע ליה וחיישינן דלמא אקרי וכתוב ללות בניסן ולא לוח עד תשרי ואתי למטרף לקוחות שלא כדין
- (v) אביי אמר עדיו בחתומיו זכין לו ואפילו שטרי דלאו הקנאה ואי נמי אתי למיטרף מהאידינא והוא לא לוח עד תשרי לא שלא כדין הוא דעדיו בחתומיו זכין לו ומיום שחתמוהו זכין לו השעבוד ואפילו לא הלוה המעות עד תשרי – והיינו טעמא דמשנה דלא יחזיר דהגם שהלוה מודה שהשטר אינו פרוע מכל מקום חיישינן לפרעון ולקנוניא
- (vi) ור' יוחנן בדף יג: נמי אוקי למשנה בדף יב: דמצא שטרי חוב דלא יחזיר אפילו בחייב מודה משום דחיישינן לפרעון ולקנוניא
- (2) גמרא דידן בדף יז.

- (א) אמר ר' אסי אמר ר' יוחנן המוצא שטר חוב בשוק וכתוב בו הנפק וכתוב בו זמנו **בו ביום** יחזירו לבעלים
- (ב) ומפרש רב כהנא דמיירי כשחייב מודה מהו דתימא האי מפרע פרעיה והאי דמודה וקא אמר לא פרעתיה משום דקבעי מהדר למזפא ביה זמנא אחריתי ולפשיטי דספרא חייש – קא משמע לן דאם כן מלוה גופיה לא שבק סבר שמעי בי רבנן ומפסדי לי
- (3) תוספות ד"ה רב כהנא אמר

- (א) נקט הנפק במילתא דר' יוחנן משום דיוקא דאי לא כתוב בו ביום לא יחזיר אפילו בחייב מודה שלא פרע ואפילו כתוב בו הנפק (דודאי לוח בו) – מטעם דחיישינן לפרעון ולקנוניא או לפרעון ופשיטי דספרא
- (4) גמרא דף טז: – אמר ר' אבהו אמר ר' יוחנן המוצא שטר חוב בשוק **ואין חייב מודה** אף על פי שכתוב בו הנפק (דודאי לוח בו) לא יחזירו לבעלים
- (5) תוספות ד"ה אף על פי בדף טז:

- (א) קשיא – כיון דר' אבהו מדגיש דר' יוחנן אמר דלא יחזיר דיקא באין חייב מודה – מובן דר' יוחנן סבירא ליה דאם חייב מודה (דלא פרע) יחזיר דלא חיישינן לפרעון וקנוניא ולפרעון ופשיטי דספרא
- (ב) תירוץ

- (i) אמוראי נינהו ואליבא דרבי יוחנן
- (ii) דרב כהנא יעמיד מלתא דר' יוחנן בדף טז: אף כשחייב מודה ומשום קנוניא – וכן מעמיד נמי משנה בדף יב: דלא יחזיר
- (iii) ור' אבהו דמפרש בדף טז: דר' יוחנן אית ליה דכשחייב מודה יחזיר דלא חייש לקנוניא היינו דוקא בשטרי הקנאה או שכתב בו הנפק דליכא נמי למיחש לשמא כתב ללות בניסן ולא לוח עד תשרי – ומשנה דלעיל דלא יחזיר יעמוד נמי כשחייב מודה בגוונא דאכתי איכא למיחש (כמבואר לרב אסי בדף יג.) שמא כתב ללות בניסן ולא לוח עד תשרי דהיינו בשטר שאינו שטר הקנאה וגם לא כתוב בו הנפק

(iv) שים לב דר' אבהו לא מצי לאוקמה למשנה לפי שיטת אבבי בדף יג. כיון דשיטת אבבי אין לה מקום אלא אלו חיישינן לפרעון ולקנוניא

(6) ניהדר לסוגיא דידן בדף יז.

(א) קשיא לרב כהנא דמוקי מילתו דר' יוחנן בבו ביום דאיירי כשחייב מודה – אי הכי מאי למימרא הרי פשיטא דיחזיר

(ב) תירוץ – מהו דתימא האי מפרע פרעיה והאי דקא אמר לא פרעתי משום דקבעי מהדר למזפא ביה זמנא אחריתי ולפשיטי דספרא חייש קא משמע לן דאם כן מלוה גופיה לא שבק סבר שמעי בי רבנן ומפסדי לי

(ג) מאי שנא מהא דתנן בדף יב: מצא שטר חוב אם יש בהן אחריות נכסים לא יחזיר ואוקימנא כשחייב מודה ומשום שמא כתב ללות בניסן ולא לזה עד תשרי ואתי למטרף לקוחות מניסן ועד תשרי שלא כדין ולא אמרינן דאם כן מלוה גופיה לא שבק דאמר ליה כתוב שטרא אחרנא בתשרי דדלמא שמעי רבנן ומפסדי לי

(ד) אמרי התם משום דאית ליה רווחא (דלא נמצא בו ביום) דקא טריף לקוחות מניסן ועד תשרי מינח ניהא ליה ולא אמר ולא מידי הכא כיון דלית ליה רווחא דסוף סוף שטרא האידינא כתיב מאי איכא דקטריף לקוחות בשטר שנמחל שיעבודו לא שבק

(7) מהרש"א

(א) קשיא לתוספות – הרי דרב כהנא מפרש למשנה בדף יב: מטעם שמא כתב ללוות בניסן וכו' כרב אסי ולא מטעם דחיישינן לפרעון ולקנוניא

(ב) תירוץ – לא מדייקי גמרא מחמת דעל כל פנים בהך סברא "דבכתוב זמנו בו ביום חייש מלוה דדלמא שמעי רבנן ומפסדי לי" לא פליגי רב אבהו ורב כהנא – דהרי טעם זו מיישב בין הא דלא חיישינן לשמא כתב ללוות בניסן וכו' ובין הא דליכא למיחש לקנוניא ופשיטי דספרא

סוגיא דמעשה בית דין חלק א' תד"ה הטוען אחר מעשה ב"ד

תוס' בד"ה הטוען אחר מעשה ב"ד וכו' ואם תאמר למה כותבין כתובה כו' וי"ל משום תוספת כו' עכ"ל ולא ניהא להו למימר דכותבין כתובת בתולה שלא יהא נאמן לומר פרעתי מנה מגו דאי בעי אמר אלמנה נשאתיך אם אין לה עדי הינומא וכל כתובות נמי אם אין לה עידי קידושין שלא יהא נאמן לומר פרעתי מגו דאין את אשתי כמ"ש התוס' לקמן דא"כ לא יתישב הא דפריך לקמן אלמנה מן האירוסין במאי גביא כמו שפירשו התוס' שם שתקנת הכתובה בשביל תוספת דאי משום מנה ומאתים מן האירוסין נמי יתקנו לכתוב כתובה ודו"ק:

(1) גמרא

(א) אמר ר' חייא בר אבא אמר ר' יוחנן הטוען אחר מעשה בית דין לא אמר כלום מאי טעמא כל מעשה בית דין כמאן דנקיט שטרא בידיה דמי

(2) תוספות ד"ה הטוען אחר מעשה בית דין ותוספות ד"ה לא אמר כלום בעמוד ב'

(א) הטוען אחר מעשה בית דין לא אמר כלום – אינו נאמן לומר פרעתי

(ב) מעשה בית דין קרי כל דבר שחייב לה אפ"ל לא כתב כגון מנה ומאתים

(ג) קשיא – למה כותבין כתובה כיון דבלאו כתובה נמי אין נאמן לומר פרעתי

(ד) תירוץ

- (i) כותבין כתובה משום תוספת דאינה תנאי בית דין ובקושטא נאמן בעל לומר פרעתי תוספת אי לאו דמוציאה כתובה
- (ii) אבל מנה ומאתים גבייה בעדי גט ואינו נאמן לומר פרעתי אפילו לא הוציאה גט ולא כתובה ואפילו במקום שכותבין כתובה והיא מודה שהכתובה בידה – וכדי שלא יפסיד שלא תתבע פעם שניה על הבעל לסמוך על שובר ולשומרו דר' יוחנן אית לי' דכותבין שובר
- (iii) ברם אפילו לר' יוחנן אלו אינה מוציאה כתובה ואין לה עדי הינומא נאמן בעל לומר פרעתי מנה מגו דאי בעי אמר אלמנה נשאתיך – ואם אינה מוציאה כתובה ואין לה עדי קדושין נאמן בעל לומר פרעתי מאתים במגו דאי בעי אמר אין את אשתי
- (3) המשך דגמרא כמבואר ברש"י ובתוספות
- (א) אמר ליה ר' חייא בר אבא לר' יוחנן ולא משנתינו היא זו הוציאה גט (אפילו עדי הגט) ואין עמו כתובה גובה כתובה
- (ב) אמר אביי דלמא משנה במקום שאין כותבין כתובה איירי דגט היינו כתובה אבל במקום שכותבין כתובה אי נקיטא כתובה גביא אי לא לא גביא
- (ג) הדר אמר אביי לאו מלתא היא דאמרי – דאם במקום שכותבין כתובה יכול לטעון פרעתי בדלא נקיטה כתובה תיקשי אלמנה מן האירוסין דאפילו במקום שכותבין אין כותבין מן האירוסין וגם לית לה לא גט ולא עדי הגט (דהרי לא נתגרשה) לטעון ולימא בעל פרעתי – וכי תימא הכי נמי אם כן מה הועילו חכמים בתקנתן שתקנו כתובה לארוסה
- (ד) בהמשך סוגיין מסקי דליכא הוכחה אשר אלמנה מן האירוסין אית לה כתובה כל עיקר ולכן אין לסייע לר' יוחנן מן אלמנה מן האירוסין
- (4) תוספות ד"ה אלמנה מן האירוסין במאי גביא
- (א) קשיא – למה לא מסקי דאביי הדר בי' מכוח אלמנה מן הנישואין במקום שאין כותבין כתובה דהרי אלמנה זו אין לה לא כתובה דהרי קיימינן במקום שאין כותבין כתובה וגם אין לה לא גט ולא עדי הגט (דהרי לא נתגרשה) לטעון ולימא בעל פרעתי
- (ב) תירוץ – אין הכי נמי דמוכרח אשר במקום שאין כותבין כתובה לא מהימן בעל לומר פרעתי וצריך לסמוך על שובר – אבל אכתי מצינן למימר שלא כר' יוחנן דמיהת במקום שכותבין כתובה נאמן הבעל לומר פרעתי אי לאו דנקיטא כתובה
- (ג) קשיא – אם כן למה נקטו אשר אלו מצינן להוכיח אשר אלמנה מן האירוסין יש לה כתובה שפיר היינו יכולין לסייע לר' יוחנן מן דין שלה – הרי היינו טוענין דאין הכי נמי דמוכרח אשר אלמנה מן האירוסין דלא כותבין לה כתובה לא מהימן בעל לומר פרעתי וצריך לסמוך על שובר – אבל שלא כר' יוחנן מיהת לאשה שכותבין כתובה נאמן הבעל לומר פרעתי אי לאו דנקיטא כתובה
- (ד) תירוץ
- (i) אלו הוכחנו דאלמנה מן האירוסין יש לה מנה ומאתים היינו מסייעין לר' יוחנן מהא גופא שלא תיקנו לכתוב כתובה מן האירוסין
- (ii) והיינו דבשלמא אי סבירא לן כר' יוחנן וממילא לא נתקנה לכתוב כתובה אפילו מן הנישואין אלא בשביל תוספת אבל מנה ומאתים אינו נאמן לומר פרעתי כי הטוען אחר מעשה בית דין לא אמר כלום להכי מן האירוסין דאין לה תוספת לא תקינו לכתוב כתובה
- (iii) אבל אי לא סבירא לן כר' יוחנן וממילא אף משום מנה ומאתים תקנו לכתוב כתובה מחמת דנאמן לומר פרעתי אם כן למה לא תיקנו כתובה אף מן האירוסין
- (5) מהרש"א

- (א) ניהדר לתוספות ד"ה הטוען אחר מעשה בית דין דקבעו דלר' יוחנן כותבין כתובה משום תוספת דאינה תנאי בית דין ולכן נאמן בעל לומר פרעתי תוספת אי לאו דמוציאה כתובה
- (ב) קשיא – בקושטא למה לא פירשו תוספות דכותבין כתובת בתולה אף למנה ומאתים שלא יהא נאמן לומר פרעתי מנה מגו דאי בעי אמר אלמנה נשאתיך אם אין לה עדי הינומא – ודכותבין כל כתובות נמי שלא יהא נאמן לומר פרעתי אם אין לה עידי קידושין מגו דאי בעי אמר אין את אשתי
- (ג) תירוץ – לא אזלי תוספות (בד"ה הטוען) בדרך זו כיון דכתוצאה תיקשי (כנגד דרך תוספות בד"ה אלמנה) דאף אלו הוכחנו דאלמנה מן האירוסין יש לה מנה ומאתים לא היינו יכולין לסייע לר' יוחנן דאף לדידי' הי' קשה למה לא תיקנו לכתוב כתובה אף מן האירוסין

דף יז:

סוגיא דמעשה בית דין חלק ב' תד"ה לא אמר כלום

[דף יז עמוד ב] בד"ה לא אמר כלום כו' שאם תחזור ותתבע הכתובה הוא כו' או פרעתי הכל במגו דאין את אשתי אם אין לה עידי קידושין כו' עכ"ל בתוס' פ' הכותב דחו התוס' מגו זו דהא אפי' ישאר שטר כתובה בידה יהא נאמן לומר פרעתי הכל במגו דאי בעי אמר לא גרשתיך דהא אין שם עידי גירושין כיון דאין מכירין אם היא אשתו עכ"ל שם ונראה ליישב דבריהם דהכא דמכל מקום איכא האי מגו לגבי יתומים אם מת הוא ולא ישאר הכתובה בידה יהיו נאמנים לומר שפרעו מגו דאין את אשתי אם אין לה עידי קידושין אבל אם ישאר הכתובה בידה לא יהיו נאמנים לומר שפרעו דלא שייך כאן מגו דלא גרשתיך ודו"ק:

- (1) גמרא – אמר ר' חייא בר אבא אמר ר' יוחנן הטוען אחר מעשה בית דין לא אמר כלום מאי טעמא כל מעשה בית דין כמאן דנקיט שטרא בידיה דמי
- (2) תוספות

- (א) ולא מבעי' במקום שאין כותבין כתובה או במקום שכותבין ויש עדים שנשרפה כתובה דאינו נאמן לומר פרעתי אם יש לה עדי גירושין – אלא נפרעת בעדי הגט גרידא ואינו נאמן לומר פרעתי אפילו במקום שכותבין כתובה ואינה מוציאה הכתובה ואפילו אם היא מודה שהכתובה היא בידה וגם הגט בידה – וצריך בעל לסמוך על שובר שלא תתבע פעם שני' הגם דיפסיד אלו יאבד שוברו
- (ב) שאלה – האם מצינן למימר דאף אם יאבד שוברו לא יפסיד במה שנשאר שטר כתובה בידה דהרי אף אלו לא מוציאה שטר כתובה לא יהא נאמן לומר פרעתי אם תגבה פעם שני' מחמת דהטוען אחר מעשה בית דין לא אמר כלום
- (ג) תשובה – לא יתכן דאם יאבד שוברו אכתי יפסיד במה שנשאר שטר הכתובה בידה – דהגם דהטוען אחר מעשה בית דין לא אמר כלום מכל מקום יכול לטעון פרעתי מנה מגו דאלמנה נשאתיך אם אין לה עדי הינומא או פרעתי הכל במגו דאין את אשתי אם אין לה עידי קדושין – אבל עכשיו שהכתובה שכתוב בה "בתולתא דא" בידה יפסיד דתגבה שנית מאתים אם יפסיד שוברו
- (3) מהרש"א

- (א) קשיא – על פי תוספות בפרק הכותב – אכתי קשה למה יפסיד במה שנשאר שטר הכתובה בידה דהרי על כל פנים יהא נאמן במגו דאי בעי אמר לא גרשתיך דהא אין שם עידי גירושין כיון דאין מכירין אם היא אשתו
- (ב) תירוץ לתוספות דהכא – מכל מקום אם מת יפסידו יתומים דאם לא ישאר הכתובה בידה יהיו נאמנים לומר שפרעו מגו דמצי טעין דמעולם לא היתה אשתו דאביהן אם אין לה עידי קידושין אבל אם ישאר

הכתובה בידה ומבואר דהיתה אשתו לא יהיו נאמנים לומר שפרעו דלא שייך כאן מגו דלא גרשתין דהרי טוענת דיש לה כתובה בתורת אלמנה

דף יח.

סוגיא דמעשה בית דין חלק ג' תוספות ד"ה אטו גט

[דף יח עמוד א] בד"ה אטו גט כו' דלמא הכא במקום שאין כותבין כו' וכותבין בגט שטרא דנן כו' וי"ל דלאביי מתני' קשיתי כו' אלמא במקום שכותבין כתובה עסקינן כו' עכ"ל הסוגיא דשמעתין א"א להולמה לפי שיטתם ונ"ל דלא הוה גרסי דאי ס"ד במקום שאין כותבין כו' אלא דהכי הגירסא דאי ס"ד דגט היינו כתובתה כו' וה"ק לפי שיטתם אלא (אמר) אביי מגופא דמתני' הדר ביה דע"כ מיירי במקום שכותבין מדקתני סיפא כתובה ואין עמה גט וכמ"ש התוס' אלא קאמר אטו גט מנה כו' אטו כל דמגבי בי דינא מגבי ואביי ס"ל דלית לן למימר דכותבין בגט שטרא דנן כו' וגט היינו כתובה אלא דווקא במקום שאין כותבין אבל במקום שכותבין לית לן למימר דגט היינו כתובה ושפיר נאמן לומר פרעתי אם לא תוציא הכתובה אלא ודאי דלא אמר כלום כו' מיהו בפרק הכותב אמרי' דרב ס"ל אף במקום שכותבין דגט היינו כתובה ודו"ק:

(1) ניהדר למשנה בפרק הכותב דעסקנו בה בחלק א'

(א) רישא – הוציאה גט ואין עמו כתובה גובה כתובתה והיינו טעמא דהטוען אחר מעשה בית דין לא אמר כלום

(ב) סיפא – כתובה ואין עמה גט הרי אלו לא יפרעו

(2) וניהדר לגמרא דעסקנו בה בחלק א'

(א) אמר ר' חייא בר אבא אמר ר' יוחנן הטוען אחר מעשה בית דין לא אמר כלום

(ב) אמר ליה ר' חייא בר אבא לרבי יוחנן ולאו רישא דמשנה היא זו

(3) תוספות בדף יז: ד"ה הוציאה גט – הכי פירושא דמשנה לר' יוחנן

(א) הוציאה גט אפ"י עדי הגט ואף על פי שמודה שכתובה וגט בידה נפרעת בעדי הגט דכותבין שובר

(ב) הוציאה כתובתה ואין עמה לא גט ולא עדי הגט נאמן בעל במגו דאי בעי אמר לא גרשתין

(4) המשך דגמרא

(א) אמר אביי דלמא במשנה במקום שאין כותבין כתובה עסקינן דגט היינו כתובתה אבל במקום שכותבין כתובה אי נקיטא כתובה גביא אי לא נקיטא כתובה לא גביא דלית' להא דר' יוחנן

(ב) הדר אמר אביי לאו מלתא היא דאמרי ומסקי בגמרא בדף יח. לפי גרסת ספרים שלנו אביי מגופה דמתניתין קא הדר בי' דאי סלקא דעתך במקום שאין כותבין כתובה עסקינן דגט היינו כתובתה – אטו גט מנה מאתים כתיב ביה דנימא דגט היינו כתובתה במקום שאין כותבין כתובה

(ג) וכי תימא ליתא להא דר' יוחנן וכיון דתקינן רבנן למגבא בגט כמאן דכתיב ביה מנה ומאתים דמי ולכן בקושטא גט היינו כתובתה – לטעון ולימא פרעתי דהרי אמרת אשר מצי טעין פרעתי אפילו אחר כתובה גופה שלא כר' יוחנן

(ד) וכי תימא דאמרינן ליה אי פרעתה איבעי לך למיקרעיה – אמר לן לא שבקתן דאמרה בעינא לאנסובי ביה

- (ה) וכי תימא אמרינן ליה איבעי לך למיקרעיה ולמיכתב אגביה "גיטא דנן דקרענוהו לא משום דגיטא פסולה הוא אלא כי היכי דלא תגבי ביה זמנא אחריתי" – אטו כל דמגבי בבי דינא מגבי
- (ו) בקיצור – אף אלו אמרת דמשנה איירי במקום שאין כותבין כתובה ואשר במקום שאין כותבין כתובה גט היינו כתובתה – אכתי תיקשי דיהא בעל נאמן למימר פרעתי דליכא למסמך על הא דאמרינן ליה איבעיא לך למיקרעיה ולמיכתב אגבי "שטרא דנן קרענוהו וכולי" – דאטו כל דמגבי בבי דינא מגבי
- (5) לשון תוספות – יבואר במהרש"א להלן

(א) תימה – היכי מוכח דאפילו במקום שכותבין כתובה דגביא אפי' כי לא נקיטא כתובה דלמא הכא במקום שאין כותבין וגביא בשטר גט וכותבין בגט גיטא דנן קרענוהו לאו משום דגיטא פסול הוא אלא דלא תיהדר ותיגבי ביה זמנא אחרנא

(ב) ויש לומר דלאביי סיפא מתניתין קשיתיה דתנן כתובה ואין עמה גט אלמא במקום שכותבין כתובה עסקינן דאין סברא להעמיד שכן אירע שכתב לה בעבור אהבתה – ולכך פריך דברישא כיון שיש לה כתובה ואין מוציאה רק גט לימא פרעתי אלא ודאי צודק ר' יוחנן דהטוען אחר מעשה בית דין לא אמר כלום וכותבין שובר

(6) מהרש"א

(א) קשיא לתוספות

(i) זה עתה קבעו בגמרא דאביי הדר ב' משום דאי סלקא דעתך במקום שאין כותבין כתובה עסקינן דגט היינו כתובתה – אטו גט מנה מאתים כתיב ביה דנימא דגט היינו כתובתה במקום שאין כותבין כתובה וכו'

(ii) ולמה נקטי תוספות דהדר ב' מדיוקא מסיפא דמשנה

(ב) תירוץ

(i) תוספות לא גרסי "דאי ס"ד במקום שאין כותבין" אלא גרסי "דאי ס"ד דגט היינו כתובתה"

(ii) והכי קאמרי בגמרא לפי שיטת תוספות "אלא אביי מגופא דמתני' הדר ביה" וכיוונו בגמרא למימר כתירוץ התוספות דעל כרחך מיירי במקום שכותבין מדקתני סיפא כתובה ואין עמה גט

(iii) וממשיכין בגמרא לברר לאביי אלו יכולין למימר דאין הכי נמי דמשנה איירי במקום שכותבין כתובה אבל מכל מקום לא צודק ר' יוחנן דבקושטא נאמן בעל לומר פרעתי מיהת היכא דלא מוציאה שטר גט היינו כתובתה דמדייקין למיכתב "שטרא דנן" היכא דפרע והיכא דלא כתבין הכי מוכח דלא פרע – ומסקי דבמקום שכותבין כתובה "אטו כל דמגבי בי דינא מגבי" ולכן לית לן למימר דאבעיא לך למקרעי ולמיכתב" ואין שטר גט מן הענין לברר אלו פרע לכתובתה – ונמצא דצודק ר' יוחנן דבמקום שכותבין כתובה אינו נאמן לומר פרעתי אפילו היכא דלא הוציאה בין כתובתה בין שטר גט שלה

(iv) ברם מסתבר דמיהת במקום שאין כותבין כתובה בקושטא שטר גט היינו כתובתה דבמקום שאין כותבין כתובה מדייקי ביותר למקרעי ולמיכתב

(ג) מיהו בפרק הכותב אמרי' דרב סבירא ליה שלא כאביי ודגט היינו כתובה אף במקום שכותבין כמבואר בתוספות דף יז: בסוף ד"ה הוציאה

סוגיא דאמר תנו חלק א' תוספות ד"ה הא אמר תנו

בד"ה הא אמר תנו כו' ה"ק ונמלך שלא ליתן ומחמת כן לא חשש לשמור כו' עכ"ל בתוס' דפרק כל הגט ליתא ואפשר שדקדקו לפרש כן דלהכי נקט לשון ונמלך לפי סברתם דהשתא דכיון דאתרע בנפילה ולא חשש לשמור אית לן למימר דנמלך הוי מיהו לפי תירוץ לא

ניחא להו למימר הכי ומדלא קאמר ולא נתנן ונקט לשון ונמלך דייק שפיר הא אמר תנו נותנים וק"ל:

		רבה	ר' זירא
1	משנה דידן	דיוק – הא אמר תנו נותנין ואפילו לזמן מרובה ולכאורה סותרת למשנה בפרק כל הגט בשורה 2	דיוק – הא אמר תנו נותנין לאלתר אבל לזמן מרובה פסול – דומיא למשנה בפרק כל הגט בשורה 2
2	משנה בפרק כל הגט	המביא גט ואבד הימנו מצאו לאלתר כשר ואם לאו (דהיינו לזמן מרובה) פסול	

- (1) גמרא – קשיא לרבה – משנה דידן לפי דיוק דרבה בשורה 1 (הא אמר תנו נותנין אפילו לזמן מרובה) סותרת למשנה בפרק כל הגט בשורה 2 דלזמן מרובה פסול
- (2) תוספות בפרק כל הגט מקשי לדיוקי דמשנה לרבה (הא אמר תנו נותנין לזמן מרובה) ור' זירא (הא אמר תנו נותנין לאלתר) ככה
- (א) קשיא – מנא להו למידק הא אמר תנו נותנין דלמא אפילו אמר תנו אין נותנין משום דחיישינן דאין זה הגט שנכתב לו אלא נפל מאחר ששמו כשמו – והכי פירושו חיישינן דנמלך ודלכן לא נתנו הא אי לא הוה חיישינן לנמלך והיינו נוקטין דכבר גרשה אז היינו מחזירים לה את הגט אפי' אינו שלה כיון דאינה צריכה אלא לראיה
- (ב) בקיצור – מקשי דנימא דמשנה משתמשת בתיבת "נמלך" לנמק למה יכול להיות דאכתי לא נתנו – ודלכן חיישינן דגט זה אינה שלה
- (3) תוספות דידן מקשי לדיוקי דרבה ור' זירא ככה – דלמא אפילו אמר תנו אין נותנין והא דקתני נמלך הכי קאמר ונמלך שלא לתנן ומחמת כן לא חשש לשמור ונאבד וכו'
- (4) מהרש"א – בהוספת "ומחמת כן לא חשש לשמור ונאבד" מחזקי תוספות קושיתיהו להא דמשתמשינן במשנה בלשון ונמלך ולא סגי למשנה למימר "שאני אומר שלא נתנן"
- (5) המשך תוספות – תירוץ (יבואר במהרש"א בסמוך) – דייקי מדלא קתני כתובים היו ולא נתנן ומדקתני ונמלך משמע שחושש שמא אינו רוצה עתה לגרשה אבל אם אמר תנו לה נותנים ואין לחוש שמא מאחר נפל
- (6) מהרש"א לביאור תירוץ דתוספות – דיוקא ד"נמלך" דמייתי תוספות בקושיתיהו (אף בהחזקת תוספות דידן) אינה מספיקה – ועדיף למידק אשר נמלך משמעו דדיקא בגוונא שלא בא בעל לפנינו ולא אמר תנו חיישינן שמא גם עכשיו עומד בהמלכה שלו ואינו רוצה לגרשה ולכן לא יחזיר – אבל אלו בא לפנינו ואמר תנו לה נותנים לה ולעולם לא חוששינן שמא מאחר נפל

סוגיא דאמר תנו חלק ב' תוספות בא"ד דאם אמר תנו

בא"ד דאם אמר תנו נותנין אינו מפורש במתני' והיא גופה אתא לאשמועינן כו' עכ"ל ודייק ליה שפיר לשון נמלך להיא גופה דאצטריכא (ודוקא הא) [ודיוקא דהא] אמר תנו נותנין לאלתר ממילא משתמע ופשיטא הוא כן נראה מדבריהם דהכא אבל בתוס' בפרק כל הגט משמע דלר' זירא לא דייק ליה כלל ונמלך במתני' ואפי' אמר תנו אין נותנין כקושייתם דלעיל אבל מלישנא דתלמודא דקאמר לר' זירא מי קתני אמר תנו נותנין ואפי' לזמן מרובה דלמא הא אמר תנו נותנין ולא לאלתר יש להכריע כדבריהם דהכא דלר' זירא נמי דייק ליה לשון ונמלך ודו"ק:

ר' זירא		
דיוק – הא אמר תנו נותנין לאלתר אבל לזמן מרובה פסול	מצא גיטי נשים ... הרי זה לא יחזיר שאני אומר כתובין היו ונמלך עליהן שלא לתנן	משנה דידן
ואפילו לזמן מרובה	מצא גט אשה בשוק בזמן שהבעל מודה יחזיר לאשה	ברייתא

(1) ר' זירא נוקט אשר בברייתא "יחזיר לאשה" משמעו אפילו לזמן מרובה ולכן רמי ר' זירא משנה דידן אברייתא

(2) תוספות

(א) קשיא – ר' זירא מנא לי' בברייתא דיחזיר לאשה אפילו לזמן מרובה שלא כמשנה דידן דממנה מדייק ר' זירא דבאמר תנו נותנין דיחזיר דיקא לאלתר אבל לזמן מרובה פסול

(ב) תירוץ כמבואר במהרש"א

(i) ברייתא משמע לי' דבזמן שהבעל מודה יחזיר לאשה אפי' לזמן מרובה דלאלתר פשיטא דיחזיר

(ii) אבל במשנה מצי למימר לאלתר דוקא

(1) דהרי הא דאמר תנו נותנין אינו מפורש בגופה דמשנה וגופה דמשנה איצטריכא למילף

עיקר דינא דהרי זה לא יחזיר שאני אומר ונמלך עליהן שלא לתנן

(2) ואין הכי נמי דבקושטא משתמע בדרך אגב דיוקא דאמר תנו לאלתר יחזיר אבל אהא

דמשתמע בדרך אגב לית להקשות "פשיטא"

(3) מהרש"א

(א) בתוספות בפרק כל הגט משמע דר' זירא מדייק ממשנה דידן אשר אם אמר תנו אין נותנין אפילו לאלתר

כבשיטת קושיית תוספות דעסקנו בה בחלק א' – אבל מלשון גמרא דידן דקאמר לר' זירא "מי קתני

אמר תנו נותנין ואפי' לזמן מרובה דלמא הא אמר תנו נותנין ולא לתר" יש להכריע כדברי תוספות הכא

דף יח:

סוגיא דאמר תנו חלק ג' תוספות ד"ה מעולם לא חתמנו

בד"ה מעולם לא חתמנו כו' דאף כי אין עדים מה שאינו נאמן אף על גב שאומר מכיר אני שהוא שלי לפי שמספק אומר שהוא שלו כו' עכ"ל ק"ק מי הכריח אותם לזה דהא איכא למימר דודאי אם יאמר הבעל שהוא שלו ומכירו בסימן שהוא נאמן כדמסיק רב אשי אלא דהכא איירי שהבעל אין מכירו כלל אלא שהוא אומר שנאבד לו גט ששם הבעל יוסף בן שמעון והיה חתום בשמות עדים אלו ולהכי אם לא יאמרו העדים שלא חתמו אלא על גט א' יוסף בן שמעון יש לחוש שמא חתמו אלו העדים ג"כ על גט אחר ששם הבעל יוסף בן שמעון כיון דהשיירות מצויות אבל כשאומרים שלא חתמו מעולם אלא על א' אין לחוש באחר דמתרמי שמא כשמה ועדים אחרים כאלו העדים ודו"ק:

(1) ניהדר לחלק א' לקשיא דגמרא – דמשנה דידן לפי דיוק דרבה אשר הא אמר תנו נותנין אפילו לזמן מרובה – סותרת למשנה בפרק כל הגט דלזמן מרובה פסול

(2) המשך דגמרא – תירוצים לסתירה בין משנתינו למשנה בגיטין

(א) ר' ירמיה – משנה דידן איירי כגון דקא אמרי עדים מעולם לא חתמנו אלא על גט אחד של יוסף בן שמעון וקא משמע לן דלא חיישינן דלמא אתרמי שמא כשמה ועדים כעדים

(ב) רב אשי – משנה דידן איירי כגון דקאמר נקב יש בו בצד אות פלונית ודוקא בצד אות פלונית

- (א) מעולם לא חתמנו אלא על גט אחד כו' ואומר הבעל שהוא אותו יוסף בן שמעון
- (ב) קשיא – והלא כשאין העדים אומרים כן אינו נאמן לומר שהוא שלו אלא אנו חוששין שמא מאחר נפל – ועתה שעדים אומרים שלא חתמו אלא על גט אחד של יוסף בן שמעון למה יהא נאמן ליחוש שמא לאחר חתמו ולא לזה
- (ג) תירוץ כמבואר בתוספות הרא"ש – אף כי אין עדים מה שאינו נאמן אף על גב שאומר "מכיר אני באיזו סימן או בטביעת עין שהוא שלי" היינו לפי שסבר בלבו היאך יתרמי שיהא אחר ששמו כשמי ושם אשתו כשם אשתי – אבל כשעדים אומרים שלא חתמו רק על גט אחד של יוסף בן שמעון והוא יודע אשר הני עדים לא חתמו לו במזיד לא ישקר בעל לומר שחתמו לו

4) מהרש"א

- (א) קשיא – מי הכריח לתוספות דכי אין עדים אינו נאמן אף על גב שאומר "מכיר אני באיזו סימן או בטביעת עין שהוא שלי" – דהא איכא למימר דודאי נאמן הבעל אם יאמר הבעל שהוא שלו ומכירו בסימן או בטביעת עין שהוא נאמן כדמסיק רב אשי
- (ב) שיטת מהרש"א שלא כתוספות – הכא איירי שהבעל אין מכירו כלל אלא שהוא אומר שנאבד לו גט ששם הבעל יוסף בן שמעון והיה חתום בשמות עדים אלו שחתמו בגט שלפנינו – להכי אם לא יאמרו העדים שלא חתמו אלא על גט א' יוסף בן שמעון יש לחוש שמא חתמו אלו העדים גם כן על גט אחר ששם הבעל יוסף בן שמעון כיון דהשיירות מצויות כמבואר בגמרא אבל כשאומרים שלא חתמו מעולם אלא על גט אחד אין לחוש באחר דמתרמי שמא כשמה ועדים אחרים כאלו העדים

דף י"ט.

רש"י ד"ה אפותיקאות

[דף י"ט עמוד א] בפרש"י בד"ה אפותיקאות כו' למלוה על פה שהיתה לו עליו מלוה ישנה עכ"ל נראה שדקדק לפרש כן מדלא נקט כל שטרות אלא אפותיקאות דקתני נמי מיירי בכה"ג שנעשה על מלוה ישנה בע"פ דלא משתעבד ליה ומצי הדר ביה אבל אפותיקי שנעשה בשעת הלואה ודאי דהוה מלוה בשטר ולא מצו הדר ביה ודו"ק:

דף י"ט:

[דף י"ט עמוד ב] בד"ה קמא זכה כו' והיכא דאמר תנו אין שייך כו' או בש"מ ומת ובריה קאמר תנו שמעינן ממתני' דלא יחזיר כו' עכ"ל ק"ק לפירושו דמוקים מתני' ביה ותידוק מיניה האמר תנו נותנין אמאי לא מוקים ליה נמי מתניתין כברייתא ובריה אם אמר תנו אין נותנין ויש ליישב בדוחק ודו"ק:

תוספות ד"ה מצא שובר

תוס' בד"ה מצא שובר כו' וא"ת לפרוך על מתני' כו' דומיא דמצא שוברים דמתני' כו' עכ"ל יש לדקדק אמאי לא תקשי להו הכא גבי שובר לפרוך אמתניתין דדייקינן הא אמר תנו נותנין ניהוש שמא כתב בניסן כו' דהכא גבי שובר ליכא לתרוצי כדלעיל שכתבו התוס' גבי גט ואפשר לומר דשובר דמתני' ודאי איכא לאוקמא דוקא במלוה וכשהשטר יוצא מתחת ידי המלוה דהכא במלוה ליכא למיחש לב' שטרות ומצינן עוד למימר לפי מ"ש התוס' לקמן דאין לחוש בשובר דלמא כתב ליתן בניסן כו' אלא במכירת כתובה בטובה

הנאה אבל במכירה גמורה ליכא למיחש לקנוניא שהיא צריכה לשלם הכל ה"נ מתני' איכא לאוקמא בשובר על המלוה שהיא צריכה לשלם הכל ודו"ק:

- (1) ברייתא בדף יח: – מצא גט אשה בשוק בזמן שהבעל מודה יחזיר לאשה
- (א) בדף יט. מקשי בגמרא "וליהוש שמא כתב ליתן בניסן ולא נתן לה עד תשרי וכל זמן שלא נתן היה לו לאכול ולמכור פירי נכסי מלוג שלה שתקנו חכמים לבעל לאכול פירות של נכסי מלוג אשתו שנפלו לה לירושה ואזל בעל זבין פירי כמשפטו מניסן ועד תשרי ומפקא לגיטא דכתב בניסן ואתיא למטרף לקוחות שלא כדין
- (2) משנה בדף יח. – מצא גיטי נשים ושוברין הרי זה לא יחזיר שאני אומר כתובין היו ונמלך עליהן שלא לתנן – ומדייקי שם בגמרא "טעמא דנמלך שלא לתנן הא אמר תנו נותנין"
- (א) תוספות דף יט. ד"ה וליחוש
- (i) קשיא – למה לא מקשי במשנה בדף יח. האיך נותנין בדאמר תנו ניהוש שמא כתב ליתן בניסן כו'
- (ii) "תירוץ דיש קול" – במשנה בדף יח. כיון דעתה שאומר תנו ובא לגרשה רואין שהזמן מוקדם ויש קול שלא נמסר ביום שנכתב ויזכרו לקוחות לומר אייתי ראייה אימת מטא גיטא לידך – אבל הכא בדף יט. שהבעל מודה שממנה נפל וגירשה ביום הכתיבה פריך וניהוש שמא יסברו לקוחות שאמרה אמת ולא יאמרו בשעת טריפה אייתי ראייה אימת מטא גיטא לידך
- (3) ברייתא בסוגיא דידן בדף יט: – מצא שובר שכתבה אשה לבעלה התקבלתי כתובתי – בזמן שהאשה מודה יחזיר לבעל
- (א) גמרא כמבואר ברש"י
- (i) קשיא לברייתא – וליחוש דלמא כתבה ליתן בניסן ולא נתנה עד תשרי (והוא לא פרע עד תשרי) ואזלה איהי בעודה תחתיו בין ניסן לתשרי זבנתה לכתובה (לאחר) בטובת הנאה (בזול לפי שנתן מעותיו בספק שאם תמות היא יירשנה בעלה) ומפיק ליה לשובר דכתיב בניסן ואתא למטרף מלקוחות קרקע המיוחדת לכתובתה שלא כדין לפי שיאמר דכשקנו לכתובה כבר פרע בעל כתובתה לאשתו בניסן – ואשתו משתתפת בקנוניא עם בעלה ויחלקו ביניהם
- (ii) תירוץ
- (1) אמר רבא מדלא חיישינן להכי שמע מינה דאיתא לדשמואל דאמר שמואל המוכר שטר חוב (כולל כתובה דאף היא שטר חוב הויא) לחבירו וחזר ומחלו מחול הוא אצל הלוחם הלכך אם מכרה זו כתובתה באייר וחזרה ומחלתה לבעל בתשרי מחול והיו מפסדין לקוחות על כל פנים
- (2) ומוסיפין תוספות בדף כ. ד"ה שמע מינה – ואם היתה מוחלת לבעלה לא תפרע ללקוחות אלא דבר שנתנו ותרויח הרבה בקנוניא עם בעלה
- (ב) תוספות – קשיא – לפרוך ככה גם על משנה מסוימת בבבא בתרא דכותבין שובר לאשה אף על פי שאין בעלה עמה – פרטי קושיא זו אינן מענייננו
- (4) מהרש"א
- (א) קשיא
- (i) אמשנה בדף יח. דאיירי לא לבד בגיטין אלא אף בשוברין שמבואר שהטעם כשמצא שובר שלא יחזיר הוא משום שמא נמלך שלא ליתנו ומדייקי בגמרא הא אמר תנו נותנין – אמאי לא מקשי תוספות דניהוש שמא המלוה כתב את השובר כבר בניסן ונתנו ללוה כשפרע לו רק בתשרי וביני לביני המלוה מכר את השטר חוב כבר בניסן ונתנו ללוה כשפרע לו רק בתשרי וכשהקונה יבא בתשרי לגבות מהלוה יטען לו שפרע למלוה כבר בניסן
- (ii) ועל קושיא זו דנחית אשובר ולא על גט אשה ליכא לשנויי בתירוץ "דיש קול"

(ב) תירוץ א' – שובר דמשנה איכא לאוקמא במלוה (ולא בכתובת אשה) ודאיירי כשהשטר יוצא מתחת ידי מלוה ומבורר דלא מכרו ואל תיקשי דליחוש לדלמא הי' לו ב' שטרות ומכר לאידך ועליו כתב שובר דתריץ דדיקא בכתובת אשה פליגי אביי ורבא בדף כ. אלו חיישינן לשתי כתובות והכא במלוה ליכא למיחש לב' שטרות

(ג) תירוץ ב' – לפי ביאור תוספות בדף כ. (בד"ה שמע מינה) שהבאנו לעיל מצינו לאוקי למשנה בדף יח. אף בכתובת אשה מיהת בשאינה תחת בעלה – דאין לחוש בשובר דלמא כתב ליתן בניסן כו' אלא במכירת כתובה בעודה תחת בעלה שלא קיבלה אלא טובת הנאה מעט ולא צריכה לשלם אלא דבר שנתנו אבל במכירה גמורה בשאינה תחת בעלה שקיבלה כל דמי השטר (כלומר כל דמי הכתובה) ליכא למיחש לקנוניא כיון שתצטרך לשלם הכל ללוקח ולא מרויחה כלום

דף כ.

תוספות ד"ה שמע מינה

[דף כ עמוד א] בד"ה ש"מ איתא כו' גבי האשה שתבלה בבעלה כו' ואמאי תזבין במעמד כו' עכ"ל ומתני' דהתם ואשה פגיעתן רעה לא תקשי תזבין במעמד שלשתן דשמא הבעל לא ירצה וכ"ה בתוס' שם וק"ל:

תוספות ד"ה שובר בזמנו

בד"ה שובר בזמנו כו' ונראה שתקנת חכמים היא כו' עכ"ל לר"מ דאית ליה עידי חתימה כרתי ודאי עדיו בחתומיו זכין לו מדינא הוא אבל הוצרכו למימר לאביי תקנת חכמים היא שסמכו עצמם דאביי כר"א ס"ל דעידי מסירה כרתי כמ"ש התוס' לקמן וק"ל:

דף כ:

גמרא שלשה קשורין זה בזה

[דף כ עמוד ב] בגמרא שלשה קשורין זה בזה שמעית מיניה קשר סימן כו' השתא אכתי לא אסיק אדעתיה למימר הא דמסיק טבעא מכריז ומנין הוה סימן וליכא למשמע מיניה דקשר הוי סימן ומצינו למימר שפיר ג' קשורין זה בזה ובדברי הרמ"ה בטור ח"מ סימן ס"ה מבואר דלמאי דקי"ל נמי דקשר לחוד הוי סימן וה"ה כריכה הכא בעי ג' משום סימנא דמנין אבל ב' שטרי כיון דלית בהו מנין סימן מיירי מסתמא בחד לזה ומלוה דאל"כ מאי בעו גבי הדדי ואם כן שמא בפ"א פרע הלזה ומלוה נתנם לו וידע המלוה היאך היו קשורין או כרוכים והלוה לא נתן אל לבו עד שאבד אותן מידו ולא ידע סימן בקשירתן ובכריכתן וכן להיפך ולכך צריך גם מנין שהא' יודע במנין והא' אינו יודע במנין אז נותנין למי שיוודע וה"מ דקשר לחוד הוי סימן שאין שניהן לפנינו שאין לנו לחוש שיבא עוד איש אחר ליתן בו סימן אבל בנדון דהכא ששניהן לפנינו ומכחישינן עצמן ואחד יודע בדבר א' אף אם השני אינו יודע כלום אין נותנים למי שיוודע בסימן הקשר או הכריכה מטעם שכתב ומשום סימנא דמנין לחוד הכא נמי אין נותנין דאם לא הוי בתכריך או אגודה היה מתייאש כי לא יוכל ליתן סימן במנין כמ"ש הרא"ש ונ"י והיינו טעמא דהכא בדרך נפילה לא שייך מנין סימן אלא בקשורי או באגודה כדמוכח בשמעתא דג' מטבעות ובזה יתיישבו כל הקושיות שדקדק הב"י שם על דברי הרמ"ה גם פרש"י שם בשמעתין יש לכיון כדברי הרא"ש בזה ודו"ק:

- (1) משנה – מצא תכריך של שטרות או אגודה של שטרות הרי זה יחזיר למי שנותן בהם סימן
- (2) גמרא – שמעית מינה קשר סימן דהיינו היאך היו קשורים או כרוכים סימן הוא דאם לא כן איזו סימן יש באגודה של שטרות
- (3) מהרש"א – בשלב זו אכתי לא אסיק אדעתא דגמרא למימר דלא מכריז אלא שטרי ואינו מכריז מנין השטרות ודאלו כרוכין הן או קשורין הן – דלפי מסקנא זו מנין הוה סימן וסגי למימר ג' היו קשורין זה בזה ולא שמעית מינה דקשר הוי סימן
- (4) ובהמשכו מבאר מהרש"א שיטת רמ"ה

גמרא דלמא לכתבינהו

שם דלמא לכתבינהו אזלי דכתיבי בג' ידי ספרי כו' וה"ה דה"מ לאוקמא נמי דמיקיימי ומלוה מקיים שטרא כו' אלא דניחא ליה לאוקמא הך סיפא אפילו בדלא מקיימי וק"ל:

רש"י ד"ה ואם יש עמהם סמפון

בפרש"י בד"ה ואם יש עמהם סמפון והכא במלוה עסקינן כו' עכ"ל ר"ל בהלואה שנעשה בו הסמפון וק"ל:

רש"י ד"ה שנמצא השטר

בד"ה שנמצא השטר כו' וכל א' אומר זהו שטר שלי עכ"ל הלשון קצת מגומגם לפי הפירוש שנמצא השטר בין שטרות קרועין צ"ל דב' השטרות נמצאו שם כיון דמשולשין הן וכ"א אומר זהו השטר שנכתב עליו שובר שלי הוא וק"ל:

תד"ה מצא בחפיסה

תוס' בד"ה מצא בחפיסה כו' ולא חיישינן לשאלה כו' כמו שתקנו כו' עכ"ל ג"ל דמדנינא חיישינן לשאלה כדאמרין בפ"ב לעדות אשה אלא לגבי מציאה תקנו דלא חיישינן כמו שתקנו דמהני גבי מציאה סימן שאינו מובהק אף על גב דלעדות אשה לא מהני וק"ל:

דף כא.

רש"י ד"ה סמפון שיש עליו עדים

[דף כא עמוד א] בפרש"י בד"ה סמפון שיש עליו עדים בעידי קיום כו' עכ"ל דהשתא דדייק ליה בברייתא דלעיל מדקתני בסיפא אין עליו עדים דמיירי ע"כ בעידי קיום ה"ג איכא למידק הכי בהך ברייתא והשתא אין אנו צריכים למאי דאוקמינן להך ברייתא דלעיל יתקיים בחותמיו דשיילינן להו כו' דכיון דמיירי בעידי קיום לא קשיא מידי וק"ל:

(1) גמרא כמבואר ברש"י

(א) אמר רב ירמיה בר אבא אמר רב סמפון (שובר) היוצא מתחת ידי מלוה אף על פי שכתוב בכתב ידו אינו אלא כמשחק ופסול

(ב) קשיא א' – קתני בברייתא א' – סמפון שיש עליו עדים אף על פי שהסימפון יוצא מתחת ידי מלוה יתקיים בחותמיו – ואם החותמיו מעידין שחתמוהו אין המלוה נאמן

(ג) תירוצ' – אימא יתקיים מחותמיו דשיילינן להו לסהדי אי פרוע אי לא פרוע

(ד) קשיא ב' – קתני בברייתא ב' – סמפון שיש עליו עדים כשר אף על גב דיוצא מתחת ידי מלוה

(ה) תירוץ

(i) מאי עדים עדי קיום שכתבו הנפק – דבי דינא לא מקיימי לי' אלא אם כן פרע

(ii) הכי נמי מסתברא מדקתני סיפא ושאיין עליו עדים פסול מאי אין עליו עדים אילימא דליכא עלויה עדים כלל צריכא למימר דפסול אלא לאו עדי קיום

(2) מהרש"א

(א) מסתבר דלברייתא א' לא נייחא לאוקי "יש עליו עדים" בעדי קיום משום דסתם משמעו עדים החותמים עליו ולכן הוצרכו בגמרא לתרץ בדוחק דשיילינן להו לסהדי

(ב) אבל דהשתא דדייק ליה בברייתא ב' אשר "יש עליו עדים" מוכרח לאוקמה בעדי קיום מדקתני בסיפא וכו' הכי נמי איכא למימר אשר "יש עליו עדים" בברייתא א' נמי משמעו עדי קיום

סליק פרק שנים אוחזין